सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२३-२०२४

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय

पुस्तक क्र. ३

शासकीय मुद्रणालय, वाई
२०२३

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२३-२०२४

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

(क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय)

पुस्तक क्र. ३

आर-१५८-१ (F)

अ नु क्र म णि का

	पृष्ठ क्रमांक
१. प्रस्तावना	१
२. संचालनालयाची रचना	५
३. एकूण अर्थसंकल्पाचा कार्यक्रमनिहाय तपशील	६
४. कार्यक्रम	
(१) संचालन व प्रशासन	७
(२) शारीरिक शिक्षण	७
(३) युवक कल्याण योजना	८
(४) क्रीडा आणि खेळ	१०
५. एकूण अर्थसंकल्पाचे प्रधान शीर्ष, आर्थिक तरतूद आणि खर्च दाखविणारे विवरणपत्र	
(१) संचालन व प्रशासन	२६
(२) शारीरिक शिक्षण	२७
(३) विद्यार्थ्यांकरिता युवक कल्याण कार्यक्रम	३०
(४) विद्यार्थेत्तर युवक कल्याण योजना	३२
(५) क्रीडा आणि खेळ	३४
६. संचालनालयांतर्गत कार्यालयातील मंजूर पदांचा तपशील	४२
७. लेखा आक्षेपांबाबतचे विवरणपत्र	४६
८. विकास मंडळ निहाय प्रत्यक्ष खर्च (अविभाज्य भाग) (योजनेत्तर योजना)	४८
९. मंडळनिहाय खर्चाची माहिती (योजनांतर्गत योजना)	५०
१०. गत ५ वर्षातील योजना निहाय खर्च तपशिल	५७

प्रस्तावना

राज्य शासनाच्या शिक्षण प्रणालीमध्ये शारीरिक शिक्षण, क्रीडा आणि युवक सेवा यांचा समावेश केला जावा अशी मागणी सातत्याने स्वातंत्र्य-पूर्व काळापासून केली जात होती. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर तर सामान्य शिक्षणाच्या प्राप्तीबरोबरच आरोग्य, क्षमता आणि युवकांचे चारित्र्य आणि शरीर संवर्धन या गुणांची वाढ होण्यासाठी सामान्य शिक्षण प्रणालीमध्ये आमूलाग्र बदल घडून यावेत अशा प्रकारची देशव्यापी जागृती शिक्षणविषयक धोरणात होत आहे. क्रीडा क्षेत्राचा महान वारसा असलेल्या महाराष्ट्राने तर, जुलै १९७० मध्ये, क्रीडा व युवक सेवेसाठी, स्वतंत्र संचालनालय स्थापून, क्रीडा क्षेत्रामध्ये, महाराष्ट्र भारतात अग्रेसर राज्य झाले आहे.

शारीरिक शिक्षण, क्रीडा आणि युवक सेवा विषयक विकासासाठी या संचालनालयांतर्गत खालील बाबी समाविष्ट करण्यात आल्या आहेत.

(१) संचालनालयांतर्गत येणाऱ्या बाबी खालीलप्रमाणे

(१) प्राथमिक, माध्यमिक आणि महाविद्यालयीन शैक्षणिक पातळीपर्यंत शारीरिक शिक्षणाचा समावेश व विकास करणे.
(२) शारीरिक शिक्षण, क्रीडा व रंजनाच्या शिक्षकांसाठी प्रशिक्षणाची सुविधा उपलब्ध करणे.
(३) विद्यार्थ्यांसाठी क्रीडा स्पर्धा व मार्गदर्शन शिबिराचे आयोजन करणे.
(४) व्यायामशाळा, आखाडे, क्रीडा संस्था, क्रीडा मंडळे, विविध खेळांच्या संघटनांमार्फत खेळाचा प्रसार व प्रचार करणे.
(५) गिरीभ्रमण, गिर्यारोहण, सागरी जलतरण स्पर्धा, जलक्रीडा इ. साहसी उपक्रमांस प्रोत्साहन देणे.
(६) क्रीडा स्पर्धा आयोजित करणे.
(७) युवक कल्याण आणि युवक सेवा विषयक कार्यक्रमांचे आयोजन करणे.
(८) मुंबई शहरातील शासकीय मैदानांचे परिरक्षण व विविध खेळांचे क्रीडांगणांचा विकास करून व्यवस्था करणे.
(९) कुस्ती कलेचा विकास करणे.
(१०) क्रीडा विषयक सुविधा निर्माण करणे.

(२) खेळ, क्रीडा व युवक विकासासाठी उत्तेजनार्थ आर्थिक सहाय्य

(१) शारीरिक शिक्षण, क्रीडा व मनोरंजनाच्या शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण.
(२) युवकोन्नती व विद्यार्थी यांच्यासाठी युवक सेवा उदा., बालवीर व वीरबाला आणि राष्ट्रीय छात्रसेना या स्वरूपाचे शिक्षण.
(३) विविध खेळ, क्रीडा आणि रंजन इत्यादी आयोजनाचा विकास.
(४) शारीरिक शिक्षण, क्रीडा व रंजन आणि आरोग्यशिक्षण इत्यादी विषयीच्या वाङ्मयाचे संवर्धन.
(५) वरील स्वरूपाच्या क्षेत्रांमध्ये संशोधनासाठी प्रोत्साहन देणे.
(६) व्यायामशाळा, आखाडे, क्रीडा संस्था, क्रीडा मंडळामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या उपक्रमात एकसूत्रता आणणे व अशा संस्थांना अनुदानाद्वारे प्रोत्साहन देणे.
(७) क्रीडा प्रेक्षागार जलतरण तलावाच्या बांधकामास प्रोत्साहन देणे.
(८) गिरीभ्रमण, गिर्यारोहण, सागरी जलतरण स्पर्धा, जलक्रीडा इ. साहसी उपक्रमांच्या आयोजनास प्रोत्साहन देणे.
(९) युवक कल्याण विषयक कार्यक्रम आयोजनास आर्थिक सहाय्य.
(१०) मुंबई शहरातील ओव्हल, क्रॉस, आझाद मैदानाचे परिरक्षण व खेळांच्या क्रीडांगणांचा विकास करून व्यवस्थापन करणे.
(११) राष्ट्रीय क्रीडा निधीसारख्या सार्वजनिक संस्थांचे संबंधित प्रशासकीय कामकाज.
(१२) कुस्ती कलेच्या विकासासाठी आर्थिक सहाय्य देणे.

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालयाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली वरील बाबी कार्यक्षमतेने व व्यवस्थितपणे अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने राज्यात मुंबई, कोल्हापूर, औरंगाबाद, नागपूर, लातूर, नाशिक, पुणे व अमरावती येथे विभागीय कार्यालये व ३६ जिल्ह्यांमध्ये जिल्हा क्रीडा कार्यालये सुरू आहेत.

(३) महाराष्ट्र राज्याचे क्रीडा धोरण

महाराष्ट्र शासनाने राज्याचे क्रीडा धोरण हे जून २०१२ मध्ये क्रीडा धोरणात ५८ विविध शिफारशी आहेत. सदर शिफारशीनुसार योजना निहाय सुधारित शासन निर्णय निर्गमनाची प्रक्रिया सुरू आहे.

मुंबई शहरासाठी स्वतंत्र विभागीय संकुले तसेच प्रभाग निहाय तालुके उभारावयाची आहेत.

राज्यात विभाग जिल्हा तालुका संकुले सुरू करण्याचे ठरविले आहे. त्याचप्रमाणे क्रीडा विद्यापीठांतर्गत १५ जुलै १९९६ पासून ११ क्रीडा प्रबोधिनी सुरू करण्यात आलेल्या आहेत.

(४) आंतरराष्ट्रीय क्रीडा विद्यापीठाची स्थापना :-

राज्यात क्रीडा विषयक मनुष्यबळ निर्माण करून राज्यातील तसेच देशातील खेळाडूंना अद्यावत खेळ प्रशिक्षण व अनुषंगीक सुविधा उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने आंतरराष्ट्रीय क्रीडा विद्यापीठ महाराष्ट्र, पुणे स्थापनेस शासनाने मान्यता दिली आहे.

क्रीडा हा शालेय अभ्यासक्रमाचा आवश्यक, अंगभूत व अविभाज्य भाग

इयत्ता १ ली ते ४ थी : शारीरिक हालचाली, मनोरंजनात्मक खेळ, निवडक देशी खेळांचे ज्ञान यावर भर.

इयत्ता ५ वी ते ८ वी : शारीरिक शिक्षण व क्रीडा यासाठी आठवड्यातून अर्धा दिवस.

इयत्ता ९ वी : छात्रसेनेचे प्रशिक्षण.

इयत्ता १० वी : शालांत परीक्षेमध्ये शारीरिक शिक्षण व क्रीडाचे महत्त्व जागविणे.

खेळात प्राविण्य मिळविणाऱ्या शाळांना क्रीडा साहित्य विकत घेण्या-साठी, क्रीडा सुविधा निर्माण करण्यासाठी व मानधनावर कुशल प्रशिक्षकांची नेमणूक करण्यासाठी आर्थिक सहाय्य.

खेळात रूची दाखविणाऱ्या, विशेषतः ग्रामीण, डोंगरी व आदिवासी भागातील ८ ते १४ वर्षे वयोगटातील मुला-मुलींना नैपुण्य चाचण्यांद्वारे क्रीडा प्रबोधिनीत प्रवेश.

शिक्षक व मुख्याध्यापक यांच्यासाठी शारीरिक शिक्षण व क्रीडाविषयक उजळणी वर्ग.

क्रीडा प्रशिक्षणासाठी तालुका हा घटक

टप्प्या-टप्प्याने तालुका क्रीडा प्रशिक्षण केंद्रांची स्थापना.

पहिल्या टप्प्यात निवडक तालुक्यांत प्रशिक्षण केंद्र.

प्रत्येक प्रशिक्षण केंद्रात किमान २०० मीटर धावपट्टी, कबड्डी व निवडलेल्या खेळांची मैदाने, प्रसाधनगृहे व कार्यालय.

तालुकावार क्रीडा कृति आराखडे

स्थानिक तज्ज्ञांच्या सल्ल्याने क्रीडा कृति आराखडे.

क्रीडा साधनसामग्री व सुविधा यांत सुधारणा व वाढ.

एकविध क्रीडा संघटनांची कार्यक्षमता वाढविणे.

प्रत्येक जिल्ह्याचा 'क्रीडानिधी' उभारण्यासाठी जिल्हा क्रीडा परिषदेची निर्मिती.

सध्याच्या क्रीडा विकास योजना

क्रीडांगण विकास अनुदान : सर्वसाधारण भागातील संस्थांना अंदाजीत खर्चाच्या ७५ टक्के किंवा जास्तीत जास्त रु. ७·०० लक्ष यापैकी कमी असेल इतकी रक्कम अनुदान म्हणून दोन हप्त्यात देय राहिल. आदिवासी व समाजकल्याण विभागांतर्गत चालवणाऱ्या शासकीय आश्रम शाळांना क्रीडा साहित्य खरेदी करणे, या बाबींव्यतिरीक्त मान्य असलेल्या बाबींकरीता १००% अनुदान रक्कम अथवा जास्तीत जास्त रु. ७.०० लक्ष यापैकी कमी असेल इतकी रक्कम अनुदान म्हणून देय राहील.

राष्ट्रीय क्रीडा व खेळांसाठी संघ पाठविण्यासाठी राज्य संघटनांना अनुदान : (१) खेळाडू भत्ता प्रतिदिन रू. १५०, (२) प्रत्येक खेळाडूसाठी ट्रॅकसूट रू. १,००० व गणवेश रू. ५०० दिला जातो.

प्रशिक्षण शिबिरे संघटित करण्यासाठी राज्य संघटनांना वित्तीय सहाय्य : खर्चाच्या ५०%, परंतु जास्तीत जास्त रू. १५,००० अनुदान दिले जाते.

क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन :

स्पर्धेचा स्तर	खेळ संख्या	अनुदानित खेळ संख्या	प्रत्येक खेळासाठी अनुदान (रू.)
शालेय क्रीडा स्पर्धा :			
तालुका स्तर	१०	१०	१०,०००
जिल्हा स्तर	९३	४३	१५,०००
जिल्हा स्तर	६	६	३०,०००
जिल्हा स्तर-महानगरपालिका	९३	४९	—
विभाग स्तर	९३	४९	—
राज्य स्तर	९३	४९	नियमाप्रमाणे
राष्ट्रीय स्तर	८४	४९	नियमाप्रमाणे

राष्ट्रीय स्पर्धांमध्ये सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंना ट्रॅकसूट्स व गणवेश :

राष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंना रू. १,००० पर्यंत ट्रॅकसूट व रू. ५०० पर्यंत गणवेश पुरविण्यात येतात.

राज्यातील वयोवृद्ध खेळाडूंना मासिक मानधन : (१) आंतरराष्ट्रीयस्तर (१) ऑलिंपिक/जागतिक अजिंक्यपद कुस्ती स्पर्धा रू. ६,०००/-(२) आशियाई अजिंक्यपद/एशियन गेम्स इतर आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा रू. ४,०००/- (३) राष्ट्रकुल स्पर्धा रू. ४,०००/- (४) अर्जुन पुरस्कार रू. ६,०००/- (२) राष्ट्रीय अजिंक्यपद स्पर्धेत किमान ५ वेळा किंवा ३ वर्षात किमान एकदा पहिले/दुसरे/तिसरे अजिंक्यपद मिळविणाऱ्या खेळाडूंना रू. २,५०० (३) हिंदकेसरी/रुस्तम-ए-हिंद/महान भारत/भारत केसरी/महाराष्ट्र केसरी यांना वय व उत्पन्नाची अट न ठेवता रू. ६,००० दरमहा मानधन देण्यात येते.

क्रीडा दिन २९ ऑगस्ट व क्रीडा सप्ताह (१२ ते १८ डिसेंबर) साजरा करणे : प्रत्येक जिल्ह्यास रू. १०,०००, याशिवाय २९ ऑगस्ट हा राष्ट्रीय क्रीडा दिन (मेजर ध्यानचंद जन्म दिन) म्हणून साजरा करण्यात येतो.

शालेय क्रीडा स्पर्धेमध्ये प्राविण्य मिळविणाऱ्या शाळांना अनुदान :

क्रीडा विभागामार्फत तालुका, जिल्हा, विभाग, राज्य व राष्ट्रीय स्तर या क्रमाने शालेय क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येते. या योजनेमध्ये जिल्हा-स्तर १४,१७,१९ वयोगटातील मुले व मुलींच्या जिल्हास्तरीय शालेय क्रीडा स्पर्धेतील खेळ निहाय कामगिरीनुसार गुण प्रदान करण्यात येऊन त्यानुसार प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक दिले जातात. सदर शाळांना प्रोत्साहनात्मक अनुदान अनुक्रमे रू. १·०० लाख, रू. ०·७५ लाख व ०·५० लाख दिले जातात. त्याचप्रमाणे राष्ट्रीय स्तर शालेय क्रीडा स्पर्धेत जास्तीत जास्त क्रीडा प्रकारात सहभागी होऊन पदक प्राप्त करणाऱ्या राज्यातील सर्वोत्कृष्ट तीन शाळा रू. २·०० लक्ष आणि आंतरराष्ट्रीय स्तर शालेय आंतरराष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धेत सहभागी होऊन प्रथम तीन क्रमांकापर्यंत प्राविण्य मिळविणाऱ्या खेळाडू विद्यार्थ्यांच्या शाळेस रू. ७·०० लाख व ४ ते १० क्रमांकापर्यंतचे पदक विजेते खेळाडू तयार करणाऱ्या शाळांना रू. ३·०० लक्ष दिले जाणार आहे.

क्रीडा कार्यालयांचा विस्तार : (१) तालुका प्रशिक्षण केंद्रांच्या तालुक्यांत तालुका क्रीडा अधिकारी, (२) जिल्हा क्रीडा अधिकाऱ्याचे पद वर्ग २ च्या ऐवजी वर्ग १ करण्यात आले आहे.

अधिकृत आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी होण्यासाठी आर्थिक सहाय्य : शासन निर्णयात नमूद अधिकृत आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेमध्ये सहभागासाठी पात्र होणाऱ्या खेळाडूंना प्रवास खर्च, प्रवेश शुल्क, निवास व भोजन इत्यादी साठी खर्चाच्या ७५ % किंवा कमाल रु. १·०० लक्ष यापैकी कमी असेल ते अर्थसहाय्य क्रीडा प्रकार (वैयक्तीक/सांघिक) व स्पर्धा आयोजनाचे ठिकाण यावर अवलंबून राहील.

महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषद निधीतून आर्थिक सहाय्य :

निर्वाह अनुदान :

(अ) एकविध खेळाच्या राज्य संघटना-एकविध खेळाच्या राज्य संघटनेस राज्यातील किमान ५०% जिल्हा संघटना संलग्न असणे आवश्यक आहे. प्रत्येक जिल्हा संघटनेमागे रू. १,००० अथवा ग्राह्य बाबीवरील गतवर्षीच्या प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५०% यापैकी जी रक्कम कमी असेल इतके अनुदान देण्यात येते.

(ब) एकविध खेळाच्या जिल्हा संघटना व जिल्हा क्रीडा परिषद-दरवर्षी कमाल रू. ५,००० अथवा ग्राह्य बाबींवरील गतवर्षीच्या प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५०% यापैकी जी रक्कम कमी असेल इतके अनुदान देण्यात येते.

(क) स्थानिक स्तरावर एक किंवा अनेक खेळांच्या क्रीडा विकासाचे कार्य करणाऱ्या संस्था, मंडळे, संघटनांना दरवर्षी कमाल रू. ५०० अथवा ग्राह्य बाबींवरील गतवर्षीच्या प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५०% यापैकी जी रक्कम कमी असेल इतके अनुदान देण्यात येते.

क्रीडा साहित्य अनुदान :

(अ) एकविध खेळाच्या राज्य संघटनांना कमाल रू. ५,००० इतके अनुदान देण्यात येते.

(ब) एकविध खेळाच्या जिल्हा संघटना व जिल्हा क्रीडा परिषद यांना कमाल रू. ५,००० इतके अनुदान देण्यात येते.

(क) स्थानिक स्तरावर एक किंवा अनेक खेळांच्या विकासाचे कार्य करणाऱ्या संस्था, इतर मंडळे व संघटनांना कमाल रू. २,००० अनुदान देण्यात येते.

(ब) अधिकृत स्पर्धेच्या आयोजनासाठी तद्‌र्थ अनुदान : (१) राज्यस्तरावरील स्पर्धा खर्चाच्या ५० टक्के परंतु जास्तीत जास्त रू. १ लाख, (२) राष्ट्रीय स्तरावरील स्पर्धा खर्चाच्या ५० टक्के परंतु जास्तीत जास्त रू. २ लाख अनुदान देण्यात येते.

कुस्ती कलेच्या विकासासाठी कुस्तीगीरांना मानधन : महाराष्ट्र राज्य कुस्तीगीर परिषदेमार्फत आयोजित कुस्ती अधिवेशनातील (राज्य अजिंक्यपद स्पर्धा) माती, गादी, उदयोन्मुख (कुमार गट), ग्रीको रोमन वरिष्ठ गट व महिला या ५ प्रकारातील प्राविण्यप्राप्त (१ ते ३ क्रमांकावरील ४ खेळाडूंना) कुस्तीगीरांना वजनगटनिहाय वार्षिक मानधन देण्यात येते.

खाजगी व सार्वजनिक उद्योजक व इतरांद्वारे खेळ दत्तक योजना
खेळ अथवा संघ दत्तक घेण्यासाठी उद्युक्त करणे.
क्रीडा प्रबोधिनी व मध्यवर्ती केंद्र यांच्या खर्चात सहभाग मिळविणे.
स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या वार्षिक अंदाजपत्रकात क्रीडासाठी किमान ५ टक्के रक्कम राखून ठेवण्याचे बंधन आहे.

क्रीडा संस्कृतीची जोपासना या अंतर्गत महाराष्ट्राचे क्रीडा धोरण व युवक सेवा कार्यक्रम प्रभावीपणे राबविण्यासाठी अस्तित्वात असलेल्या योजना व काही नव्या योजना पुढीलप्रमाणे आहेत :

(१) व्यावसायिक प्रशिक्षणाच्या पदवी/पदविका अभ्यासक्रमात राष्ट्रीय पदक विजेत्यांना थेट प्रवेश.

(२) क्रीडा प्रशिक्षण व स्पर्धा यामुळे झालेली अनुपस्थिती नियमित करण्याची सवलत.

(३) राज्य व राष्ट्रीय स्तरावरील खेळाडूंना क्रीडा स्पर्धेत सहभागी झालेल्या व प्राविण्य प्राप्त करणाऱ्या इ. १० वी व १२ वीच्या परीक्षेत वाढीव २५ क्रीडा गुणांची सवलत देण्यात येते.

(४) राज्य व राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय स्तरावर पदक विजेत्या खेळाडूंना राज्य शासकीय सेवेत ५% आरक्षण.

(५) श्री शिवछत्रपती, क्रीडा मार्गदर्शक, अर्जुन व द्रोणाचार्य पुरस्कार विजेत्यांना महाराष्ट्रात प्रवास करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळाकडून पाचशे रूपयांपर्यंत विनामूल्य प्रवास सवलत.

(६) राष्ट्रीय स्पर्धांत राज्याचे प्रतिनिधित्व करून पदक मिळविणाऱ्यां-साठी शिष्यवृत्ती.

(७) अभियांत्रिकी संस्थांमध्ये क्रीडा सामग्रीच्या उत्पादनाचा अभ्यासक्रम. क्रीडा व्यवस्थापन, क्रीडा वैद्यकशास्त्र, क्रीडा पत्रकारिता हे अल्प कालावधीचे अभ्यासक्रम सुरू करण्यासाठी विद्यापीठांस प्रोत्साहन.

(८) क्रीडा मानद प्रशिक्षक नेमताना स्वतःचा व्यवसाय/नोकरी सांभाळून प्रशिक्षणाचे काम पाहण्यास मुभा.

(९) विदेशी प्रशिक्षकांची नेमणूक/मार्गदर्शनपर दौरे.

(१०) प्रसार माध्यमांद्वारे प्रसार व प्रचार.

(११) आधुनिक क्रीडा सुविधा, विविध कृत्रिम क्रीडांगणे व इतर केंद्र शासनाच्या योजनांचा राज्यातील संस्थांना जास्तीत जास्त लाभ मिळण्यासाठी विशेष प्रयत्न.

(१२) क्रीडा संस्था/मंडळे, क्लब यांना आर्थिक मदतीसाठी निकष व मार्गदर्शक तत्त्वे.

(१३) जिल्हा क्रीडा संकुल योजनेतून जिल्ह्यांमध्ये खुले प्रेक्षागृह खेळांची मैदाने, क्रीडा साहित्यासाठी हॉल, २५ × २१ मीटर जलतरण तलाव, जिम हॉल, ८० बेड वसतिगृह इत्यादींसाठी प्रत्येक जिल्ह्याला रू. आठ कोटीपर्यंत आर्थिक सहाय्य देण्यात येईल.

(१४) **व्यायामशाळा विकास अनुदान :** शासकीय शाळा, स्थानिक स्वराज्य संस्था, शासकीय कार्यालये व रुग्णालये, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, शासनाद्वारे मान्यता दिलेल्या शैक्षणिक शाळा व महाविद्यालये, आश्रमशाळा व वसतिगृह, शासकीय जिल्हा रुग्णालये व उप-जिल्हा रुग्णालये, शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालये, पोलीस कल्याण निधी, पोलीस विभाग जिमखाना इत्यादी संस्थांना अंदाजित खर्चाच्या १००% किंवा जास्तीत जास्त रू. ७.०० लाख यापैकी कमी असेल इतकी रक्कम एक रकमी अनुदान म्हणून मंजूर करण्यात येते.

(१५) जिल्हा/राज्य संघटनांना अधिक कार्यक्षम व गतिमान करण्या-साठी उपाययोजना म्हणून अनुदान देणे.

(१६) इतर राज्यांत व देशात महाराष्ट्राच्या खेळ परंपरेचा प्रसार व प्रचार तथा क्रीडा सुविधांची ओळख.

(१७) राज्य क्रीडा निधीची स्थापना.

(१८) मराठी भाषेत क्रीडा वाङ्मय निर्मिती करणे.

(१९) योग प्रशिक्षण योजना.

(२०) क्रीडा प्रबोधिनी व तालुका प्रशिक्षण केंद्रे उन्हाळ्याच्या सुट्टीत प्रशिक्षण शिबिरे घेण्यासाठी उपलब्ध.

(२१) क्रीडा साहित्यावर ऑक्ट्रॉय संपूर्णपणे माफ.

(२२) स्थानिक विकास कार्यक्रमांतर्गत आमदार निधीतून रूपये १०·०० लाखापर्यंत व्यायामशाळा बांधकाम अन्य सुविधा व व्यायाम साहित्य करीता अनुदान देण्यात येते. आंतरराष्ट्रीय खेळाडूंना वैयक्तिक क्रीडा साहित्य खरेदी करीता रु. १·०० लक्ष मर्यादेत तसेच नोंदणीकृत क्रीडा मंडळांना क्रीडा साहित्य खरेदी करण्यासाठी रु. ५·०० लक्ष मर्यादेत निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.

क्रीडा मंडळे, क्रीडा संस्था यांना जिल्हा, राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा आयोजना करिता रु. ५·०० लक्ष ते कमाल रु. १५·०० लक्ष मर्यादेत निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(२३) **क्रीडांगणाची उपलब्धता**

(अ) संरक्षण भिंत/तारेचे कुंपण यासाठी योजना.

(ब) आरक्षित जागेचा वापर फक्त खेळांसाठी, समारंभ, प्रदर्शने भरविण्याच्या प्रवृत्तीवर कायदेशीर उपाययोजना.

(क) प्रत्येक गावात खेळासाठी जागा ठेवणे बंधनकारक.

(२४) **क्रीडा संकल्पनेची पूर्तता**

शिक्षण विभागाने कामकाजाच्या सोयीसाठी राज्याचे एकूण आठ विभाग केलेले आहेत. याच धर्तीवर क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन व इतर योजना कार्यान्वित करण्यासाठी शिक्षण विभागाप्रमाणे ८ विभाग निश्चित केले असून प्रत्येक विभागासाठी उपसंचालक कार्यालय सुरू करणेस तत्त्वतः मान्यता दिलेली आहे. त्यानुसार सध्या मुंबई, नाशिक, पुणे, कोल्हापूर, औरंगाबाद, लातूर, नागपूर व अमरावती ही विभागीय कार्यालये कार्यरत आहेत. तसेच वाशीम, नंदुरबार, हिंगोली व गोंदिया या नवीन चार जिल्ह्यांसाठी जिल्हा क्रीडा कार्यालयांची निर्मिती करण्यात आली आहे.

(२५) राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय शालेय क्रीडा स्पर्धेत सहभागी झालेल्या व प्राविण्य प्राप्त करणाऱ्या खेळाडूंना शिष्यवृत्ती देण्यात येते.

	राष्ट्रीय	आंतरराष्ट्रीय
(१) सहभाग-	रू. ३,७५०	रू. ११,२५०
(२) प्रथम क्रमांक	रू. ११,२५०	रू. ३०,०००
(३) द्वितीय क्रमांक	रू. ८,९५०	रू. २२,५००
(४) तृतीय क्रमांक	रू. ६,७५०	रू. १५,०००

(२६) इयत्ता १० वी ची परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या खेळाडूंना इयत्ता ११ वी च्या प्रवेशासाठी ३% जागा आरक्षण.

(२७) आखिल भारतीय नागरी सेवा क्रीडा स्पर्धेसाठी सहभाग आणि अनुदान आयोजन.

(२८) सन २००४-०५ पासून भारतीय शालेय खेळ महासंघामार्फत आयोजित राष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धेत महाराष्ट्र राज्य संपूर्ण देशात पदक-तालीके-मध्ये प्रथम तीन क्रमांक मध्ये अग्रस्थानी आहे.

(२९) महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडूंना खो-खो या खेळामध्ये खेळाची जास्तीत जास्त संधी प्राप्त व्हावी, यासाठी राज्यस्तरावर कै. भाई नेरूरकर चषक खो-खो क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येत आहे.

(३०) महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडूंना व्हॉलीबॉल या खेळामध्ये खेळण्याची जास्तीत जास्त संधी प्राप्त व्हावी यासाठी राज्यस्तरावर व्हॉलीबॉल स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येत आहे.

(३१) महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडूंनी कुस्ती या खेळामध्ये खेळण्यासाठी जास्तीत जास्त संधी प्राप्त व्हावी, यासाठी राज्यस्तरावर स्व. खाशाबा जाधव चषक कुस्ती स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येत आहे.

(३२) महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडूंना कबड्डी या खेळामध्ये खेळण्याची जास्तीत जास्त संधी प्राप्त व्हावी, यासाठी राज्यस्तरावर छत्रपती शिवाजी चषक कबड्डी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येत आहे.

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

संचालनालयाची रचना

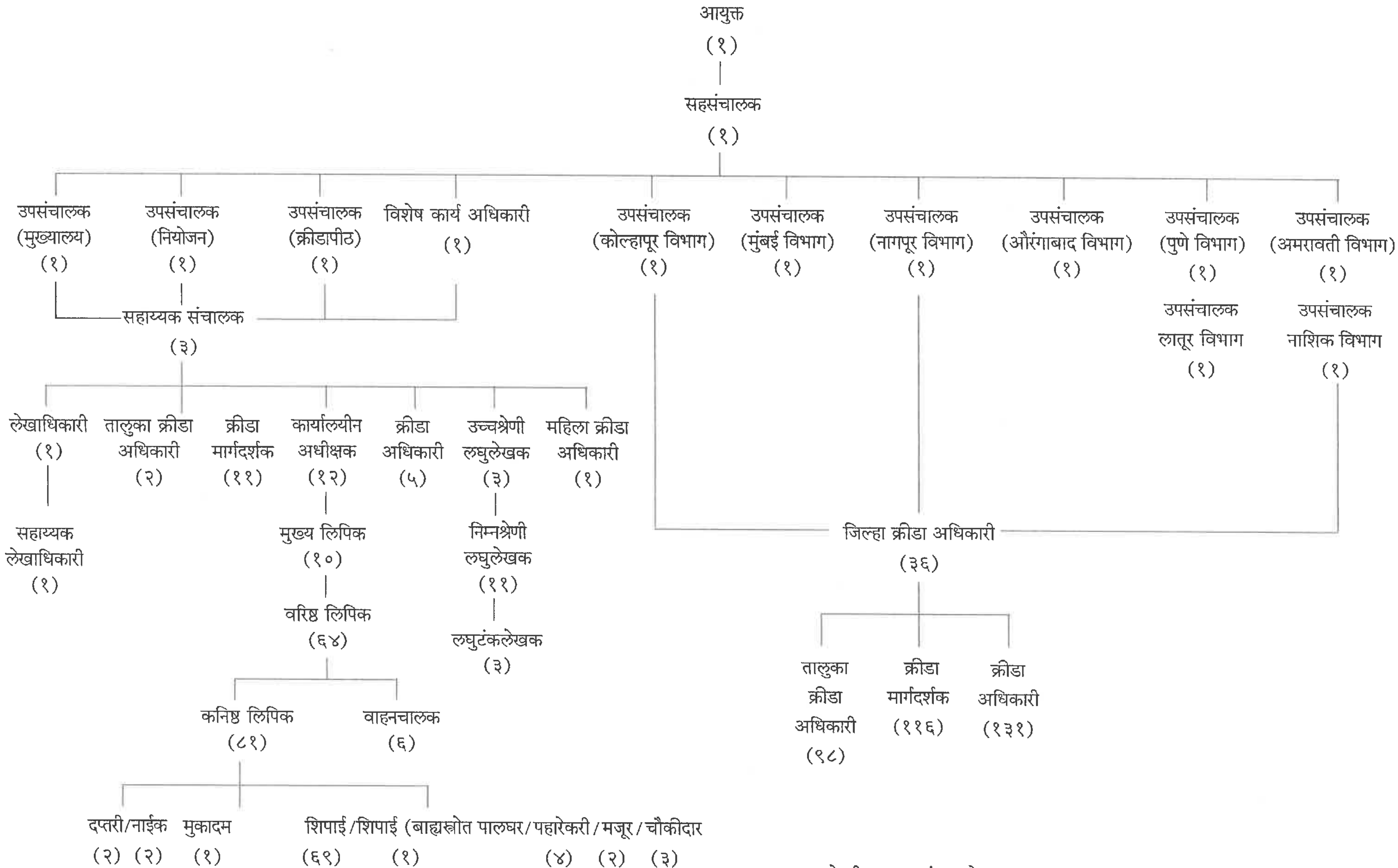

आस्थापनेवरील एकूण मंजूर पदे—६९३

एकूण अर्थसंकल्पाचे प्रधान शीर्ष व कार्यक्रमनिहाय तपशील

(रूपये हजारांत)

अ. क्र. कार्यक्रम	प्रत्यक्ष रकमा २०२१–२०२२	अर्थसंकल्प २०२२–२०२३	सुधारलेले अंदाज २०२२–२०२३	अर्थसंकल्प २०२३–२०२४
१ २	३	४	५	६
२२०४–क्रीडा व युवक सेवा				
००१ संचालन व प्रशासन	३६६३८३	४५०८९६	४२७०९५	४६९७६३
१०१ शारीरिक शिक्षण	१४२८	२३०५	१५८७	२३०७
१०२ विद्यार्थ्यां-करिता युवक कल्याण कार्यक्रम	६१७१३५	७७९२०४	८४३०७४	८६८६२९
१०३ विद्यार्थीतर युवक कल्याण कार्यक्रम	८५७३	३१८६९७	२२२३२५	२२२१९७
१०४ क्रीडा व खेळ	१२९००४९	३६७९३९६	३१८५०४६	४८४२०९५
२२०४ क्रीडा व युवक सेवा				
एकूण ...	२२७३५६८	५२३०४९८	४६७९१२७	६४०४९९१

टीप.– महाराष्ट्र छात्र सेना ही योजना शिक्षण संचालनालयामार्फत राबविण्यात येते.

१. संचालन व प्रशासन

प्रस्तावनात्मक

राज्य शासनाच्या शिक्षण प्रणालीमध्ये शारीरिक शिक्षण, क्रीडा आणि युवक सेवा यांचा समावेश केला जावा अशी मागणी सातत्याने स्वातंत्र्य-पूर्व काळापासून केली जात होती. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर चारित्र्य आणि शरीर संवर्धन या गुणांची वाढ होण्यासाठी सामान्य शिक्षण प्रणालीमध्ये आमूलाग्र बदल घडून यावेत अशा प्रकारची देशव्यापी जागृती शिक्षण-विषयक धोरणात होत आहे. क्रीडा क्षेत्राचा महान वारसा असलेल्या महाराष्ट्राने जुलै १९७० मध्ये क्रीडा व युवक सेवेसाठी स्वतंत्र संचालनालय स्थापन केले.

शारीरिक शिक्षण, क्रीडा आणि युवक सेवा या बाबींच्या कार्यवाही-साठी या संचालनालयाच्या मुख्य कार्यालयास प्रशासकीय आणि तांत्रिक बाबींत निष्णात असलेला सनदी अधिकारी तसेच अन्य अधिकारी कर्मचारी वर्ग पुरविला आहे. तो खालीलप्रमाणे :—

संचालनालय स्तरावर आयुक्त/संचालक म्हणून भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकाऱ्यांची अथवा सहसंचालकांच्या पदोन्नतीने नियुक्ती करण्यात येते. त्यांच्या हाताखाली मुख्यालयात सहसंचालक, तीन उपसंचालक, विशेष कार्य अधिकारी, तीन सहाय्यक संचालक, तसेच तालुका क्रिडा अधिकारी असून कार्यालयीन अधीक्षक, क्रीडा मार्गदर्शक, महिला क्रीडा अधिकारी, क्रीडा अधिकारी, मुख्य लिपिक, लघुलेखक (उच्च श्रेणी व निम्नश्रेणी), वरिष्ठ लिपिक, कनिष्ठ लिपिक, वाहनचालक, नाईक, दफ्तरी शिपाई, पहारेकरी अशी पदे आहेत.

विभागीय स्तरावर उपसंचालक, अधीक्षक, क्रीडा अधिकारी, मुख्य लिपिक, वरिष्ठ लिपिक, लघुलेखक, कनिष्ठ लिपिक, वाहनचालक, शिपाई असे कर्मचारी आहेत.

जिल्हा स्तरावर जिल्हा क्रीडा अधिकारी (वर्ग एक), त्यांचे मदतीला तालुका क्रीडा अधिकारी (वर्ग २) क्रीडा अधिकारी, क्रीडा मार्गदर्शक, एक वरिष्ठ लिपिक, एक कनिष्ठ लिपिक आणि एक शिपाई अशी पदे आहेत.

संचालनालय स्तरावर नवीन योजना व आवश्यक तरतूद प्रस्तावित करून शासनास सादर करणे, राज्य व राष्ट्रीय स्तरावर क्रीडा विषयक उपक्रमांचे आयोजन करणे, विभागात व जिल्ह्यात राबविल्या जाणाऱ्या उपक्रमांवर नियंत्रण ठेवणे, त्याशिवाय जिल्हा / विभागाकडून प्राप्त झालेल्या अनुदानाच्या प्रस्तावांची छाननी करून अनुदान मंजूर करणे, राज्य क्रीडा परिषदांच्या सभांचे आयोजन करणे, शारीरिक शिक्षण महाविद्या-लयांना निर्वाह अनुदान मंजूर करणे, बालवीर, वीरबालाराष्ट्रीय छात्र सेना, हे उपक्रम राबविण्यासाठी अनुदान देणे, युवक कल्याण विषयक प्रकल्प राबविणे, किंवा अनुदान देणे, बिगर विद्यार्थी युवकांकरिता राज्य स्पर्धांचे आयोजन करणे, राज्य संघटनांना राज्यात क्रीडा विषयक वातावरण निर्माण करण्यासाठी आर्थिक सहाय्य देणे इत्यादी प्रकारची कामे संचालनालय स्तरावर पाहिली जातात.

विभागीय स्तरावर जिल्हा कार्यालयांना भेटी देणे, जिल्हा अथवा विभागात आयोजित क्रीडा स्पर्धांत समन्वय ठेवणे, अनुदान दिलेल्या संस्थांना भेटी देऊन मार्गदर्शन करणे, राष्ट्रीय छात्र सेना कार्यालयातील नागरी कर्मचाऱ्यांवर संपूर्ण प्रशासकीय नियंत्रण ठेवणे, जिल्हा क्रीडा अधिकाऱ्यां-कडून प्राप्त अनुदानाच्या प्रस्तावाची छाननी करून अनुदान मान्य करणे, विभागात क्रीडा व खेळ यांचा प्रचार व प्रसार करण्याचे प्रयत्न करणे इत्यादी प्रकारची कामे करण्यात येतात. सध्या मुंबई, नागपूर, औरंगाबाद, कोल्हापूर, नाशिक, अमरावती, पुणे व लातूर ही आठ विभागीय कार्यालये कार्यरत आहेत.

जिल्हा स्तरावर क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन करणे, मार्गदर्शन शिबिरे आयोजित करणे, पंजीबद्ध संस्थांना व युवक संस्थांना अनुदानासाठी मार्गदर्शन करणे. संस्थेकडून अनुदानासाठी प्राप्त अर्जांची छाननी करून विभागीय उपसंचालकांकडे संचालनालयास सादर करणे, क्रीडा संस्था, युवक मंडळे, व्यायाम शाळा, शैक्षणिक संस्था यांना भेटी देणे, त्यांची तपासणी करणे व अनुदान मंजूर करणे. राज्य आणि केंद्र शासनाच्या योजना राबविण्यासाठी त्यांना मार्गदर्शन करणे, जिल्ह्यात क्रीडा विषयक उपक्रम राबवून प्रचार व प्रसार करण्यासाठी सर्वतोपरी प्रयत्न करणे अशा स्वरूपाची कामे जिल्हा क्रीडा अधिकाऱ्यांकडे सोपविलेली आहेत. ग्रामीण भागामार्फत विविध योजना प्रभावीपणे राबविण्यासाठी तालुका स्तरावर क्रीडा कार्यालय निर्माण करण्यात आली आहेत.

२. शारीरिक शिक्षण

प्रस्तावनात्मक

२. राष्ट्रीय सुदृढता दल निदेशक आस्थापना

केंद्र सरकारने मुलांमध्ये शारीरिक सुदृढता शिस्तबद्ध व स्वतःचे व्यक्तिमत्त्व घडविण्याचे दृष्टीने १९५४ सालात, "राष्ट्रीय शिस्त योजना" या दलाची स्थापना केली. जास्तीत जास्त माध्यमिक शाळांना या योजनेचा फायदा मिळण्याच्या दृष्टीकोनातून या योजनेचा सन १९५८ मध्ये विस्तार करण्यात आला. या योजनेखाली लायक व्यक्तींची भरती करण्यात येऊन केंद्र सरकारने त्यांना प्रशिक्षण दिले व त्यांची विविध शाळांमध्ये "राष्ट्रीय सुदृढता दल निदेशक" म्हणून नेमणूक करण्यात आली. केंद्र सरकारचे निर्णयाप्रमाणे सदरहू राष्ट्रीय सुदृढता दल निदेशकांच्या पगाराचा पूर्ण खर्च देण्याच्या अटीवर निदेशकांना राज्य सेवेत सामावून घेण्याचे महाराष्ट्र शासनाने मान्य केले. केंद्र सरकारने सदरहू अट मान्य केली व त्याप्रमाणे सर्व राष्ट्रीय सुदृढता दल निदेशकांना राज्य सेवेत १ नोव्हेंबर १९७६ पासून सामावून घेण्यात आले.

एकूण १,२२० राष्ट्रीय सुदृढता दल निदेशकांसह सदर योजना केंद्र-शासनाकडून वर्ग झालेली आहे. या योजनेतील शेवटचा रा. सु. द. निदेशक डिसेंबर २००३ मध्ये सेवानिवृत्त झालेला आहे. सेवानिवृत्त रा. सु. द. निदेशक यांचे थकीत देयके, वेळोवेळी झालेल्या वेतन निश्चिती मधील दुरूस्त्या व प्रलंबित न्यायालयीन प्रकरणाचा निपटारा तसेच वेळोवेळी निर्गमित होणाऱ्या शासन आदेशान्वये सेवानिवृत्तीचे सुधारित लाभ देणे इत्यादींबाबत कार्यवाही करण्यात येत आहे.

या योजनेंतर्गत, १ सहाय्यक लेखाधिकारी, ६ कनिष्ठ लिपिक व १ शिपाई असे एकूण ८ कर्मचाऱ्यांची सेवा उपलब्ध असून त्यांचे वेतन व भत्ते सदर योजनेंतर्गत काढण्यात येत आहे.

३. युवक कल्याण योजना

प्रस्तावनात्मक

१५ ते ३५ वयोमर्यादेतील युवक हा लोकसंख्येतील एक मोठा असा घटक असून त्यामध्ये प्रभावशाली व सुप्त गुणांची शक्ती आहे. या सामर्थ्याला योग्य संधी उपलब्ध करून दिली गेल्यास त्या त्या कार्याबद्दलची संयुक्तिकता व पाहण्याचा दृष्टिकोन समजावून देण्यास अधिक सोपे होईल, म्हणून राष्ट्र उभारणीच्या कार्यक्रमासाठी युवकांची शक्ती वापरण्याचा दृष्टिकोन समोर ठेवून युवकांच्या गरजांना प्राधान्य देणे हे महत्त्वाचे आहे.

हे सर्वमान्य आहे की, युवक कल्याण योजना ह्या युवकाच्या गरजा तसेच त्या समाजाच्या गरजा ह्यांचा पूर्ण विचार करून अशा प्रकारे आधारलेल्या असाव्यात की, ज्यामुळे युवकांचा वैयक्तिक व सामाजिक दृष्ट्या सर्वांगीण विकास होऊन ते राष्ट्रीय जीवनाच्या मुख्य प्रवाहाशी एकरूप होऊ शकतील. युवकांचा उत्कर्ष हा विस्तृत राष्ट्रीय उद्दिष्ट, भावी काळाबद्दल अपेक्षा आणि जागतिक घडामोडीमधून उद्भवणारी आव्हाने ह्यांच्याशी निगडित असेल. युवक कल्याण कार्यक्रमाद्वारे युवकांचा शारीरिक विकास व सुदृढता शरीराच्या हालचालीमध्ये नैपुण्यता व पर्यायी व्यक्तिमत्त्वाचा विकास साधण्यास मदत व्हावी ही अपेक्षा आहे. यासाठी राष्ट्रीय शैक्षणिक पद्धतीचे एक अंतर्गत अंग म्हणून राहणे ही युवक कल्याण योजनेची जबाबदारी आहे. फक्त युवकांना सुसूत्रबद्ध आयोजित केलेल्या योजनांच्या मार्गदर्शनाची आवश्यकता आहे ज्यामुळे ते आपल्या जीवनातील आव्हानांना सर्वार्थपणे तोंड देऊ शकतील.

राज्याचे स्वतंत्र युवा धोरण हे दिनांक १४ जून २०१२ रोजी शासनाने घोषित केले असून त्यातील २० शिफारशींबाबत योजना निहाय निर्णय निर्गमित करण्याची कार्यवाही सुरू आहे.

(१) युवक केंद्र व इतर संस्थांना आर्थिक सहाय्य

राज्य सरकार सर्व स्तरावर युवक केंद्र/मंडळ स्थापन करण्याचे उत्तेजन देत आहे. याद्वारे युवक कल्याण कार्यक्रम उदा., ग्रामीण स्वच्छता, वैद्यकीय सहाय्य, युवक देवाण-घेवाण कार्यक्रम, युवक नेतृत्व प्रशिक्षण, मुलाखत तंत्र, राष्ट्रीय एकात्मता व सांस्कृतिक कार्यक्रम इ. प्रकारांचे कार्यक्रम आयोजित केले जातात.

युवक केंद्र तसेच कल्याण क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या पंजीबद्ध संस्थांना प्रतिवर्षी गतवर्षीच्या खर्चाच्या ५०% किंवा जास्तीत जास्त रू. ५,०००/- यात जी कमी असेल इतके निर्वाह अनुदान तसेच एक किंवा अनेक युवक कल्याण कार्यक्रम आयोजनासाठी अंदाजे खर्चाच्या ५०% किंवा जास्तीत जास्त रू. २५,०००/- इतके अनुदान देण्यात येते.

शासन निर्णय क्रमांक रायुदि १०९८/प्र. क्र. १३६/क्रीयुसे-३, दिनांक २८ डिसेंबर २०१३ व समाजकल्याण सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग शासन निर्णय क्रमांक रासुद/प्र. क्र. २१६/क्रीयुसे-१, दिनांक १ जानेवारी २००१ अन्वये युवकांचा सर्वांगीण विकास करणे आणि राष्ट्रीय व सामाजिक कार्यात सहभागी होण्यासाठी युवकांना उद्युक्त करण्याकरिता स्वामी विवेकानंद यांचा जन्म दिवस दिनांक १२ जानेवारी राष्ट्रीय युवा दिन म्हणून प्रत्येक जिल्ह्यात साजरा केला जातो. तसेच १२ व १९ जानेवारी या कालावधीत युवा सप्ताहाचे आयोजन करण्यात येते. यामध्ये राष्ट्रीय पुरूषांचे तत्वज्ञान व शिकवण यावर भाषणे, वादविवाद स्पर्धा, निबंध स्पर्धा, चित्रकला स्पर्धा, सांस्कृतिक कार्यक्रम, चर्चासत्रे, संमेलन वक्तृत्व, समुहगान इत्यादी विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात येते प्रति जिल्हा रू. ३,०००/- (अक्षरी रूपये तीन हजार फक्त) प्रमाणे युवा दिन व युवा सप्ताह आयोजनासाठी उपलब्ध करून दिले जातात.

(२) समाजसेवा शिबिराचे आयोजन करणे

युवकांकरिता जिल्हास्तरावर समाजसेवा शिबीर आयोजित करणे हे या योजनेत अंतर्भूत आहे. राष्ट्राच्या मजबूत बांधणीत युवक हा महत्त्वाचा दुवा आहे आणि म्हणून त्यांना जीवनाची सत्यता पटवून सांगण्याची गरज आहे. याकरिता त्यांना योग्य प्रशिक्षणाची आवश्यकता आहे. शहरी युवकांना ग्रामीण समस्यांची व जीवनाची आणि रचनात्मक कार्य करताना शारीरिक श्रमाची कल्पना देणे व युवकामध्ये ग्रामीण समस्येबाबत चर्चा घडवून आणणे हे समाजसेवा शिबिराचे उद्देश आहेत. समाजसेवा शिबीर विद्यार्थी व विद्यार्थेतर युवक-युवतींकरिता असावे. अशी शिबिरे शासनाकडून आर्थिक सहाय्य मिळविणाऱ्या स्वयंसेवी युवक संघटनांद्वारे प्रत्येक जिल्ह्यात आयोजित करून शिबिरात खालील कार्यक्रमाचा अंतर्भाव असावा.

(अ) युवकांना शारीरिक श्रम व कठीण परिश्रमाचे महत्त्व पटेल असे रचनात्मक कार्य आयोजित करणे.

(ब) जीवनातील समस्येसंबंधी चर्चा घडवून आणणे.

(क) शिबिराच्या प्रत्येक दिवशी सकाळी शारीरिक कवायत व सायंकाळी खेळ आयोजित करणे.

(ड) सांस्कृतिक व मनोरंजनात्मक कार्यक्रमाचे आयोजन करणे.

(इ) युवक कल्याणावर तज्ज्ञांद्वारे व्याख्याने आयोजित करणे.

(३) औरंगाबाद येथील युवक वसतिगृह चालविण्याचा खर्च

पर्यटन विभागाच्या ताब्यात असलेले औरंगाबाद येथील युवक वसतिगृह राज्य शासनाच्या क्रीडा विभागाच्या ताब्यात दिनांक १ एप्रिल १९८८ पासून देण्यात आले. या तरतुदीतून या वसतिगृहाच्या व्यवस्थापनाकरिता नियुक्त केलेल्या अधिकारी व कर्मचारी वर्गाचे वेतन व भत्ते, कार्यालयीन खर्च, प्रवास खर्च इ. भागविण्यात येतो. केंद्र शासनाकडून वसतिगृह प्रमुख यांच्या मानधनावरील खर्चासाठी अनुदान देण्यात येते. राज्यातील अथवा परदेशातील युवकांना येथे अल्प दरात निवास व भोजन व्यवस्था, मनोरंजनात्मक ग्रंथालय इ. उपलब्ध करण्यात आले आहेत.

(४) व्यापक सहभागासाठी विविध योजना कार्यक्रम राबविणे (रोडरेस/सायकल शर्यत)

राज्यातील विविध वयोगटातील विद्यार्थी व युवकांमध्ये शारीरिक क्षमता व खेळाची आवड निर्माण करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर खेळाडू सहभागी करून घेता येतील असे कार्यक्रम आयोजित करून जिल्हा व तालुका स्तरावर विविध वयोगटातील युवकांसाठी लांब पल्ल्याच्या धावण्याच्या शर्यती/सायकल शर्यती आयोजित करण्यात येतात. या स्पर्धांचा प्रामुख्याने उपयोग ग्रामीण व आदिवासी भागातील युवक विद्यार्थ्यांना मोठ्या प्रमाणात सहभागी करून घेऊन त्यांच्यात शारीरिक सुदृढता वाढविणे हा प्रमुख उद्देश आहे.

तालुका व जिल्हा स्तरावर आयोजनासाठी प्रत्येक तालुक्याला मॅरॅथॉन शर्यतीसाठी रू. १,५०० व सायकल शर्यतीसाठी रू. ५०० तर जिल्हा स्तरासाठी मॅरॅथॉन शर्यतीच्या आयोजनासाठी रू. ४,००० व सायकल शर्यतीसाठी रू. १,४०० याप्रमाणे तरतूद उपलब्ध करून देण्यात येते.

(५) ग्रामीण भागात युवक कल्याण उपक्रमांचा विस्तार

युवक कल्याण कार्यक्रमांतर्गत विविध उपक्रमांत जास्तीत जास्त युवकांना सहभागी करून त्यांचा सर्वांगीण विकास घडविण्याच्या दृष्टीने तसेच त्यांच्यात असलेल्या गुप्त गुणांच्या वाढीसाठी विविध स्तरातील १५ ते ३५ गटातील युवकांसाठी स्पर्धात्मक उपक्रम आयोजित करण्याच्या दृष्टीने ही योजना कार्यान्वित करण्यात येत आहे.

या कार्यक्रमांतर्गत प्रत्येक जिल्ह्यात निबंध स्पर्धा व वक्तृत्व स्पर्धा आयोजित करण्यात येतात. राष्ट्रीय एकात्मता, राष्ट्रोन्नती, सामाजिक विकास व युवकांशी निगडित असलेल्या विषयांवर निबंध व वक्तृत्व स्पर्धांचे आयोजन करून प्रथम तीन क्रमांकाच्या युवकांना रोख पारितोषिक देण्यात येते.

४. क्रीडा व खेळ

(१) महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषदेच्या निधीतुन आर्थिक सहाय्य.

महाराष्ट्र राज्यात क्रीडा व खेळाच्या विकासासाठी विविध स्तरावर कार्यरत असलेल्या पंजीबद्ध क्रीडा संस्था, मंडळे तसेच इतर कार्य-क्रमाबरोबर क्रीडा विकासाचे कार्य करणाऱ्या संस्थांना महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषदेच्या निधीमधून आर्थिक सहाय्य करण्याची योजना कार्यान्वित आहे.

या योजने अंतर्गत राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्पर्धांसाठी अनुदान.

(अ) अधिकृत राज्य स्पर्धेच्या आयोजनासाठी पुरूष व महिला खेळाडूंच्या एकत्रित स्पर्धेसाठी रू. १.०० लक्ष अनुदान देण्यात येते. तसेच पुरूष व महिलांच्या एकाच खेळाच्या स्पर्धा स्वतंत्रपणे आयोजित केल्यास अनुदानाची मर्यादा रू. ५०,००० पर्यंत देण्यात येते.

(ब) अधिकृत राष्ट्रीय/आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेच्या आयोजनासाठी पुरूष व महिला खेळाडूंच्या एकत्रित स्पर्धेसाठी रू. २.०० लक्ष अनुदान देण्यात येते. तसेच पुरूष व महिलांच्या एकाच खेळाच्या स्पर्धा स्वतंत्रपणे आयोजित केल्यास अनुदानाची मर्यादा रू. १.०० पर्यंत देण्यात येते.

(२) राज्य संघटनांना प्रशिक्षण शिबीरे आयोजित करण्यासाठी वित्तीय सहाय्य.

दरवर्षी विविध राज्य संघटनांच्या वतीने किशोर, किशोरी व वरिष्ठ गटाचे संघ राष्ट्रीय स्पर्धांसाठी पाठविले जातात. राज्य संघटनांतील खेळाडूंची राज्य स्तरीय स्पर्धांतून अथवा निवड चाचणीद्वारा निवड केली जाते. राज्य संघटनातील खेळाडूंमध्ये सांघिक भावना व त्यांच्यात परस्पर सामंजस्य निर्माण होण्याच्या हेतूने राष्ट्रीय स्पर्धांत सहभागी होणाऱ्या राज्य संघातील खेळाडूंसाठी प्रशिक्षण शिबीर आयेजित करणे आवश्यक आहे. या योजनेअंतर्गत मान्यता प्राप्त संघटनांना राष्ट्रीय स्पर्धांत जाण्यापूर्वी किमान ७ दिवसांचे शिबीर आयोजनासाठी प्रत्यक्ष येणाऱ्या खर्चाच्या ५०% किंवा जास्तीत जास्त रू. १५,००० यापैकी जो कमी असेल तो खर्च आर्थिक सहाय्य म्हणून देण्यात येतो. संघटनांनी खेळाडूंचा आणि मार्गदर्शकांचा निवास, प्रवास, भोजन, किरकोळ क्रीडा साहित्य, क्रीडांगण दुरुस्ती इत्यादींवर खर्च करणे आवश्यक आहे.

(३) खेळांच्या राज्य संघटनांना प्रोत्साहनात्मक अनुदान.

विविध खेळांच्या राज्य संघटनांमार्फत राष्ट्रीय स्पर्धेकरीता पाठविण्यात येणाऱ्या संघांनी संपादन केलेल्या कामगिरीचे श्रेय खेळाडूंबरोबर संबंधित खेळाच्या राज्य संघटनेच्या कार्यावर अवलंबून असते. संबंधित राज्य संघटनेच्या कार्याचा गौरव म्हणून अशा राज्य संघटनांना प्रोत्साहनात्मक अनुदान देण्याचे या योजनेत अंतर्भूत आहे.

या योजने अंतर्गत वरिष्ठ गटाच्या राष्ट्रीय अजिंक्यपद स्पर्धेतील सांघिक खेळांना सुवर्ण, रौप्य व कांस्य पदक संपादन करणाऱ्या संबंधित खेळांच्या राज्य संघटनांना अनुक्रमे रू. १५,०००, रु. १०,००० व रू. ५,००० तसेच वैयक्तिक खेळांच्या क्रीडा प्रकारात एक किंवा अनेक सुवर्ण, रौप्य किंवा कांस्य पदक संपादन करणाऱ्या राज्य संघटनांना अनुक्रमे रू. ३,०००, रू. २,००० व रू. १,००० इतके प्रोत्साहन अनुदान, प्रशिक्षण आयोजन, क्रीडा साहित्य खरेदी इत्यादींसाठी देण्यात येते.

(४) अधिकृत राष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धेत राज्याचा संघ सहभागी होण्यासाठी राज्य संघटनांना आर्थिक सहाय्य.

महाराष्ट्रातील गुणवान खेळाडूंना विविध खेळांच्या राष्ट्रीय स्पर्धांत राज्याचे प्रतिनिधित्व करणे सुलभ व्हावे व त्यांना प्रोत्साहन मिळावे या हेतूने सदरहू योजना कार्यान्वित आहे.

या योजने अंतर्गत प्रवास भाडे, गणवेश, व ट्रॅकसूट इ. साठी खालीलप्रमाणे अनुदान दिले जाते.

(अ) प्रवास खर्च-सवलतीच्या दराने दुसऱ्या वर्गाचे रेल्वेचे भाडे किंवा राज्य परिवहन महामंडळाचे सवलतीचे प्रत्यक्ष भाडे.

(ब) हातखर्ची भत्ता-प्रत्येक खेळाडू व व्यवस्थापक/मार्गदर्शक यांना दर दिवशी प्रत्येकी रू. ४० (चाळीस) प्रमाणे, प्रवास व प्रत्यक्ष स्पर्धेच्या कालावधीसाठी.

(क) खेळाचा गणवेश व स्पोर्टस् कीट-राष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंना प्रत्येकी रू. १५० (एकशे पन्नास) प्रमाणे.

(ड) ट्रॅकसूट-राष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी होणाऱ्या प्रत्येक खेळाडूस रू. ५०० (पाचशे) प्रमाणे देण्यात येते.

अनुदानासाठी मान्य केलेले खेळ खालीलप्रमाणे आहेत.

(१) ॲथलेटिक्स, (२) ॲक्रेटिक्स, (३) आर्चरी, (४) आट्यापाट्या, (५) बॅडमिंटन, (६) बास्केटबॉल, (७) बिलीयर्डस्, (८) बॉलबॅडमिंटन, (९) ब्रीज, (१०) बॉक्सींग, (११) बॉडीबिल्डींग, (१२) क्रिकेट, (१३) सायकलिंग, (१४) कॅरम, (१५) बुद्धीबळ, (१६) फुटबॉल, (१७) फेन्सींग, (१८) जिम्नॅस्टिक्स, (१९) हँडबॉल, (२०) हॉकी, (२१) ज्युदो, (२२) कराटे (२३) कबड्डी, (२४) खो-खो, (२५) कॅनोईंग-कयाकिंग, (२६) मल्लखांब, (२७) पॉवरलिफ्टिंग, (२८) रायफल शूटींग, (२९) रिंग, टेनिस, (३०) सॉफ्टबॉल, (३१) शूटींगबॉल, (३२) टेबलटेनिस (३३) टेनिस, (३४) व्हॉलीबॉल, (३५) कुस्ती, (३६) वेटलिफ्टिंग, (३७) यॉटिंग, (३८) रोलर स्केटिंग, (३९) रोईंग, (४०) हँग्गलायडिंग, (४१) सायकलपोलो, (४२) स्क्वॅश, (४३) तायक्वांदो, (४४) टेनिस बॉल (क्रिकेट), (४५) वुशू, (४६) योगा, (४७) बेसबॉल, (४८) सिकई, (४९) टग ऑफ वॉर, (५०) किकबॉक्सींग, (५१) रोलबॉल, (५२) सेपक टकरा.

(५) शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार.

महाराष्ट्र शासनाच्या क्रीडा विभागामार्फत प्रतीवर्षी शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार देण्याची योजना कार्यान्वित असून यामध्ये राज्यातील सर्वोत्कृष्ट खेळाडू, साहसी उपक्रम, दिव्यांग खेळाडूंसह, उत्कृष्ट क्रीडा मार्गदर्शक, महिला मार्गदर्शक यांचेसाठी जिजामाता राज्य क्रीडा पुरस्कार तसेच जेष्ठ क्रीडा महर्षीकरीता शिवछत्रपती राज्य क्रीडा जीवनगौरव पुरस्कार प्रदान करण्यात येतो.

मान्यता प्राप्त खेळांच्या अधिकृत राज्य संघटनेमार्फत त्या त्या आंतरराष्ट्रीय/राष्ट्रीय स्तरावरील कनिष्ठ व वरिष्ठ गटातील पदक विजेते पुरूष व महिला खेळाडू, साहसी उपक्रम, दिव्यांग खेळाडूंसह, संघटक/कार्यकर्ते, क्रीडा मार्गदर्शक, महिला मार्गदर्शक व संघटक/कार्यकर्ती यांचे विहित नमुन्यातील अर्ज संबंधित राज्य संघटनेच्या कार्यकारीणीच्या ठरावासह अर्ज ऑनलाईन पद्धतीने सादर करावा लागतो. ऑनलाईन अर्जाची एक प्रत अर्जदाराने संबंधित जिल्हा क्रीडा अधिकारी यांच्या कार्यालयात स्वयंसाक्षांकित प्रमाणपत्रांसह सादर करावी लागते. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळावर (www. maharashtra.gov.in)) वर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०२००१२४२००३०५३९२१ असा आहे. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या संकेतस्थळावर शासन निर्णय क्रमांक-शिछपु-२०१८/ प्र.क्र. १२७ (क्रीयुसे, दि. २४ जानेवारी २०२० अन्वये उपलब्ध आहे.

शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्काराचे प्रकार व त्यांची संक्षिप्त माहिती पुढीलप्रमाणे आहे.

शिवछत्रपती राज्य क्रीडा जीवनगौरव पुरस्कार :

ज्येष्ठ क्रीडापटू, क्रीडा मार्गदर्शक, क्रीडा संघटक/कार्यकर्ते व क्रीडा क्षेत्राशी संबंधित अशा ६० वर्षावरील व्यक्तींनी क्रीडा व खेळासाठी आपले सर्वस्व पणाला लावून आपले जीवन क्रीडा विकासासाठी व्यतीत केले आहे अशा ज्येष्ठ क्रीडा महर्षींचा गौरव करण्याचा दृष्टीने शिवछत्रपती राज्य क्रीडा जीवनगौरव पुरस्कार प्रदान करण्यात येतो. या करीता अर्ज मागविण्यात येत नसून अशा ज्येष्ठ क्रीडा महर्षींची माहिती ही जिल्हा क्रीडा अधिकारी, विभागीय उपसंचालक हे संचालनालयास सादर करून प्राप्त माहिती संकलीत करण्यात येवून पुरस्कार समितीसमोर सादर करण्यात येईल.

पुरस्काराचे स्वरुप : गौरव पत्र, मानचिन्ह व रोख रू. ३·०० लक्ष. ब्लेझर

उत्कृष्ठ क्रीडा मार्गदर्शक पुरस्कार :

क्रीडा क्षेत्रातील ज्या क्रीडा मार्गदर्शकांनी केलेल्या मार्गदर्शनाने राष्ट्रीय/ आंतरराष्ट्रीय स्तरावर खेळाडू सहभागी होण्यास व घडविण्यास निर्माण होण्यास मदत झाली अशा क्रीडा मार्गदर्शकांचा गौरव करण्याच्या दृष्टिने शासन निर्णयामध्ये नमूद असलेल्या क्रीडा प्रकारांचे तीन गटातील उत्कृष्ट ठरणाऱ्या तीन मार्गदर्शकांना प्रतीवर्षी उत्कृष्ट क्रीडा मार्गदर्शक पुरस्कार प्रदान करण्यात येतो. यामध्ये महिला क्रीडा मार्गदर्शकास देण्यात येणारा पुरस्कार हा जिजामाता पुरस्कार म्हणून गणण्यात येईल. तसेच दिव्यांग खेळाडूंना घडविणारा मार्गदर्शकास एक पुरस्कार देण्यात येईल.

पुरस्काराचे स्वरुप : गौरव पत्र, मानचिन्ह व रोख रू. १·०० लक्ष, ब्लेझर

राज्य क्रीडा साहसी पुरस्कार :

जल, हवा, जमीन या तीन बाबीत स्वतंत्र पुरस्कार देण्यात येतो.

खाडी/समुद्र पोहणे, शिडाच्या होडीतून समुद्र प्रवास करणे, गिर्यारोहण, प्रस्तरारोहण, सायकलवर जग प्रवास करणे, पॅराग्लाईडींग/पॅराजंपीग इ. या साहसी उपक्रमामध्ये सहभागी होवून आंतरराष्ट्रीय दर्जाची कामगिरी करणाऱ्या प्रतीवर्षी ३ व्यक्तीस राज्य क्रीडा साहसी क्रीडा पुरस्कार देण्यात येतो.

पुरस्काराचे स्वरुप : गौरव पत्र, मानचिन्ह व रोख रू. १·०० लक्ष, ब्लेझर

शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार खेळाडू :

क्रीडा क्षेत्रामध्ये विशेष उल्लेखनिय कामगिरी करणाऱ्या महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडूंचा गौरव करण्यासाठी पुरस्कार देण्यात येतो. ४४ क्रीडा प्रकार पुरस्कारासाठी ग्राह्य धरण्यात आले आहेत.

पुरस्काराचे स्वरुप : गौरव पत्र, मानचिन्ह व रोख रू. १·०० लक्ष, ब्लेझर

शिवछत्रपती राज्य क्रीडा पुरस्कार (दिव्यांग खेळाडू) :

क्रीडा क्षेत्रामध्ये विशेष उल्लेखनिय कामगिरी करणाऱ्या महाराष्ट्रातील दिव्यांग खेळाडूंचा गौरव करण्यासाठी पुरस्कार देण्यात येतो.

पुरस्काराचे स्वरुप : गौरव पत्र, मानचिन्ह व रोख रू. १·०० लक्ष, ब्लेझर

(६) (१) शालेय क्रीडा स्पर्धा

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालयामार्फत शालेय क्रीडा स्पर्धांमध्ये ७८ खेळांचे, आयोजन तालुका जिल्हा, विभाग, राज्य व राष्ट्रीय पातळीपर्यंत करण्यात येते. तालुकास्तरीय, १० क्रीडाप्रकारांचा तर जिल्हास्तरीय, विभागस्तरीय व राज्यस्तरीय ४९ क्रीडा स्पर्धांच्या आयोजनाचा खर्च या योजनेमधून भागविण्यात येतो. यामध्ये राज्यस्तरीय स्पर्धेत सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंचा निवास, भोजन, पंच निवडसमिती सदस्य यांचा दैनिक भत्ता व प्रवास भत्ता या वरील खर्च, तसेच स्पर्धेच्या अनुषंगाने आवश्यक खर्च या योजने अंतर्गत करण्यात येतो.

(२) राष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धेसाठी राज्याचा संघ पाठविणे

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालयाद्वारे आयोजित शालेय, महिला, ग्रामीण व इतर क्रीडा स्पर्धांचे राज्याचे संघ एकूण-८९ खेळांमध्ये ११, १४, १७ व १९ या वयोगटात सहभागी होतात. राष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंचे ५ दिवसांचे प्रशिक्षण शिबीर आयोजित करण्यात येते. सदर शिबिराचा खर्च, खेळाडू, मार्गदर्शक, व्यवस्थापक यांचा प्रवास खर्च, निवास व भोजन खर्च त्याचप्रमाणे खेळाडूंना व क्रीडा मार्गदर्शकांना गणवेष व ट्रॅकसूट इत्यादीबाबतचा खर्च व राष्ट्रीय स्पर्धेच्या अनुषंगाने आवश्यक खर्च या योजनेंतर्गत करण्यात येतो.

(३) राष्ट्रीय शालेय क्रीडा स्पर्धांत सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंना ट्रॅकसूट व गणवेष देणे

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालयाद्वारे महाराष्ट्र राज्याचा संघ राष्ट्रीय शालेय, महिला, ग्रामीण व इतर खेळांच्या राष्ट्रीय स्पर्धांमध्ये सहभागी होतो. राष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी झालेल्या खेळाडूंना व क्रीडा मार्गदर्शकांना रू. ५०० दरापर्यंतचे गणवेष व रू. १,००० दरापर्यंतचे ट्रॅकसूट या योजनेंतर्गत देण्यात येतात.

(७) अधिकृत आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत भाग घेणाऱ्या खेळाडूंना आर्थिक सहाय्य

महाराष्ट्रातील बरेचसे खेळाडू व संघ आंतरराष्ट्रीय सामन्यासाठी पाठविले जातात. केंद्र शासन किंवा संबंधित खेळाचे महासंघ त्या त्या स्पर्धांसाठी आवश्यक असणारा संपूर्ण खर्च देऊ शकत नाही आणि म्हणून बाकीचा खर्च त्या त्या खेळाडूला/अधिकाऱ्याला सोसावा लागतो. त्यामुळे बरेचसे लायक खेळाडू या संधीला दुरावतात. म्हणून शासनाने या योजनेंतर्गत अधिकृत आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत भाग घेणाऱ्या खेळाडूंना आर्थिक सहाय्य देण्याची योजना कार्यान्वित केली आहे.

सदर योजनेसाठी अर्ज करताना अधिकृत संघटनेचे पत्र, आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी झाल्याचे प्रमाणपत्र व १५ वर्षे महाराष्ट्रात वास्तव्याबाबतचे प्रमाणपत्र इ. कागदपत्रांसह संबंधित राज्य संघटनेमार्फत अर्ज करणे आवश्यक आहे. अर्ज संचालक, क्रीडा व युवक सेवा महाराष्ट्र राज्य पुणे-१ यांना करावा.

(८) इतर क्रीडा संस्थांना आर्थिक सहाय्य

सचिवालय जिमखान्यास अनुदान : अखिल भारतीय स्तरावर नागरी सेवेतील कर्मचाऱ्यांकरिता विविध खेळांच्या क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन करण्यात येते. या स्पर्धांत राज्यातील राज्य शासनाच्या सेवेतील कर्मचाऱ्यांतून खेळाडूंची निवड करून प्रतिवर्षी अखिल भारतीय स्पर्धांसाठी पाठविण्यात येतात. यासाठी सचिवालय जिमखान्यास आर्थिक सहाय्य देण्यात येते.

(९) व्यायामशाळा विकास अनुदान

पारंपरिक खेळ व क्रीडा विषयक बाबींचे जतन व्यायामशाळा व तालमी यांच्या माध्यमाद्वारे होत असून, युवकांची शारीरिक सुदृढता वाढविणे हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी या स्वायत्त संस्था अतिशय महत्त्वाची कामगिरी बजावत असतात. या उद्दिष्ट साध्यतेसाठी प्रोत्साहन म्हणून या संस्थांना आर्थिक मदत करणे हे या योजनेचे मूळ उद्दिष्ट आहे.

शासन निर्णय दिनांक ८ जानेवारी २०१९ नुसार व्यायामशाळा बांधकाम व साहित्यासाठी रु. ७.०० लाख देण्यात येतात. शैक्षणिक संस्था (अनुदानीत) स्थानिक स्वराज्य संस्था, ग्रामपंचायत, नगरपरिषद, महानगरपालिका, जिल्हा परिषद यांना अनुदान, नवीन व्यायाम-गृह बांधकाम किंवा दुरूस्ती, नूतनीकरण/आधुनिक व्यायाम साहित्य खरेदीसाठी दिले जाते. अनुदान मंजुरीसाठी विहित नमुन्यातील अर्ज आवश्यक कागदपत्रांसह विहित मुदतीत संबंधित जिल्हा क्रीडा अधिकारी यांचेकडे सादर करणे आवश्यक राहील.

या योजनेखाली खालील दराने अनुदान देण्यात येते.

(१०) कुस्तीकला विकासासाठी आर्थिक सहाय्य

राज्यातील कुस्ती कलेची परंपरा जोपासण्यासाठी तसेच कुस्तीगीरांच्या गुणांचा विकास होण्याच्या दृष्टीने त्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी मानधन देण्याची योजना राबविण्यात येत असून महाराष्ट्र राज्य कुस्तीगीर परिषदेमार्फत आयोजित राज्यस्तर कुस्ती अधिवेशनातील गादी, माती, उदयोन्मुख (कुमार गट), ग्रीको रोमन वरिष्ठ गट व महिला कुस्तीगीर असे एकूण पाच प्रकारातील विविध १० वजनगटातील प्राविण्य प्राप्त कुस्तीगीरांना पूर्वीच्या मानधन दरात दिनांक ७ मे २०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये वाढ करण्यात आली या ५ प्रकारातील प्राविण्यप्राप्त (१ ते ३ क्रमांकावरील ४ खेळाडूंना) कुस्तीगीरांना मानधन देण्यास मान्यता देण्यात आलेली असून ते पुढीलप्रमाणे.

अ. क्र.	विभाग	प्राविण्य धारक संख्या	शा. निर्णयानुसार प्रत्येक वजनगटास मंजूर रक्कम प्राविण्यानुसार	एकूण वजन गट
१	वरीष्ठ गट (फ्रीस्टाईल) गादी विभाग	गुणानुक्रमे १ ते ३	प्रथम-रु. ६०,०००/- द्वितीय-रु. ५५,०००/- तृतीय-रु. ५०,०००/-	१०
२	वरिष्ठ गट (फ्रीस्टाईल) माती विभाग	गुणानुक्रमे १ ते ३	तृतीय-रु. ५०,०००/-	१०
३	उदयोन्मुख (कुमार गट)	गुणानुक्रमे १ ते ३	प्रथम-रु. ५०,०००/- द्वितीय-रु. ३६,०००/- तृतीय-रु. २४,०००/- तृतीय-रु. २४,०००/-	१०
४	ग्रीको रोमन वरिष्ठ गट	गुणानुक्रमे १ ते ३	प्रथम-रु. ६०,०००/- द्वितीय-रु. ५५,०००/-	१०
५	महिला गट	गुणानुक्रमे १ ते ३	तृतीय-रु. ३६,०००/- तृतीय-रु. ३६,०००/-	१०

(टिप-कुस्ती या खेळात दोन खेळाडूंना तृतीय क्रमांक देण्यात येतो).

(११) क्रीडा नैपुण्य शिष्यवृत्त्या

खेळातील प्राविण्यावर आधारित शिष्यवृत्त्या : खेळातील प्राविण्यावर आधारित शालेय, ग्रामीण महिला व इतर क्रीडा स्पर्धांतून राष्ट्रीय स्पर्धांत सहभागी झालेल्या निवडलेल्या खेळाडूंना रू. ३,७५० व आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत रू. ११,२५० प्रमाणे वार्षिक शिष्यवृत्ती देण्यात येते.

याशिवाय राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी होणाऱ्या सांघिक/वैयक्तिक खेळाडूंनी राष्ट्रीय स्पर्धेत प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक संपादन केल्यास त्यांना अनुक्रमे वार्षिक रू. ११,२५०, रू. ८,९५० आणि रू. ६,७५० व आंतरराष्ट्रीय वार्षिक स्पर्धेत रू. ३०,०००, रू. २२,५०० व रू. १५,००० प्रमाणे शिष्यवृत्ती देण्यात येते.

(१२) महाराष्ट्र राज्यातील वयोवृद्ध खेळाडूंना मासिक मानधन

भारतीय ऑलिंपिक असोसिएशनने मान्य केलेल्या खेळात राज्यातील ज्या खेळाडूंनी अधिकृत राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील क्रीडा स्पर्धेत अतुलनीय कामगिरी केली आहे, अशा खेळाडूंना त्यांच्या वृद्धापकाळात आर्थिक मदत म्हणून मासिक मानधन देणे या योजनेत अंतर्भूत आहे.

या योजनेंतर्गत ज्या खेळाडूंनी आंतरराष्ट्रीय स्तरावर ऑलिंपिक/जागतिक स्पर्धेत भारताचे प्रतिनिधीत्व केले आहे. अशा वयोवृद्ध खेळाडूंना अजिंक्यपद कुस्ती स्पर्धा यांना रू. ६,००० आशियाई अजिंक्यपद एशियन गेम्स व इतर आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा यांना रू. ४,००० तसेच राष्ट्रकुल स्पर्धा रू. ४,००० व अर्जुन पुरस्कार रू. ६,००० असे मासिक मानधन दिले जाते व राष्ट्रीय स्तरावर एकविध खेळाच्या राष्ट्रीय संघटनेने आयोजित केलेल्या खुल्या गटातील राष्ट्रीय अजिंक्यपद स्पर्धेत एकविध खेळाच्या राज्य संघटनेमार्फत महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधीत्व किमान ५ वेळा किंवा त्यांपैकी कोणत्याही एका स्पर्धेत ३ वेळा सहभाग घेऊन एकावेळी प्रथम, द्वितीय किंवा तृतीय क्रमांक संपादन केला असेल अशा खेळाडूंना मासिक रू. २,५०० प्रमाणे मानधन देण्यात येते. याशिवाय कुस्ती खेळात ज्या खेळाडूंनी हिंदकेसरी/रुस्तमे-ए-हिंद/महान भारत केसरी/भारत केसरी/महाराष्ट्र केसरी किताब संपादन केला असेल अशा खेळाडूंना सुद्धा मासिक रू. ६,००० मानधन देण्यात येते. त्यांना वय व उत्पन्नाची अट लागू होत नाही.

(१३) क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना

ग्रामीण व शहरी भागातील उदयोन्मुख मुला-मुलींना प्रशिक्षण केंद्रावर विविध खेळांचे तंत्रशुद्ध शिक्षण देण्याची सोय उपलब्ध करून देण्यासाठी प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करणे हे या योजनेअंतर्भूत आहे. खेळामध्ये आधुनिक तंत्राचा विकास आणि प्रोत्साहन यांचे प्रशिक्षण हे खेळातील दर्जा सुधारण्याकरिता आवश्यक आहे.

वरील सोयी उपलब्ध करण्याकरिता राज्यातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये क्रीडा प्रशिक्षण केंद्रे स्थापन करण्यात आलेली आहेत. ही प्रशिक्षण केंद्रे जिल्हा क्रीडा परिषदांच्या नियंत्रणाखाली कार्यरत असून नेताजी सुभाष राष्ट्रीय क्रीडा संस्थेतून प्रशिक्षित क्रीडा मार्गदर्शक या केंद्रांना उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहेत. याशिवाय प्रशिक्षित क्रीडा मार्गदर्शकांच्या सेवेचा लाभ निरनिराळ्या क्रीडा संस्था व शैक्षणिक संस्थांना त्यांच्या मागणीनुसार उपलब्ध करून देण्यात येतात.

(१४) जिल्हा व विभागीय क्रीडा संकुलाची स्थापना

(१) विभागीय क्रीडा संकूल

महाराष्ट्र राज्याच्या क्रीडा धोरणांतर्गत विभागीय/जिल्हा/तालुका क्रीडा संकुले उभारण्याची योजना सन २००३ पासून कार्यान्वित झाली आहे. शासनाने दि. २३ मार्च २०२२ च्या शासन निर्णयान्वये संकुल उभारणीसाठी देण्यात येणाऱ्या अनुदान मर्यादेत वाढ केली आहे.

विभागीय क्रीडा संकुलात आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या क्रीडा सुविधा कृत्रिम हॉकी मैदान, शूटींग रेंजसह घेण्याचे योजले आहे. त्यासाठी विभागीय क्रीडा संकुल समितीची स्थापना करण्यात आली आहे. नव्याने उभारण्यात येणाऱ्या विभागीय क्रीडा संकुलासाठी रु. ५०००·०० लाख तसेच यापूर्वी मान्यता दिलेले पूर्ण झालेले/प्रगतीपथावर असलेले क्रीडा संकुलांना रु. ३०००·०० लाख इतके अनुदान देण्यात येणार आहे.

राज्यात महसूल विभागाऐवजी शैक्षणिक विभागानुसार विभागीय क्रीडा संकुले उभारण्यात येणार आहेत. (सद्यःस्थितीत औरंगाबाद, नाशिक, अमरावती, नागपूर व पुणे विभागीय क्रीडा संकुलाचे बांधकाम पूर्ण झाले असून कोल्हापूर विभागीय क्रीडा संकुलातील प्रथम टप्प्यातील काम पूर्ण झाले आहे. लातूर कोकण, मुंबई विभागीय क्रीडा संकुलाकरीता जागा प्राप्त झालेली असून पुढील कार्यवाही सुरू आहे. सद्यःस्थितीत औरंगाबाद, अमरावती, पुणे, नागपूर, कोल्हापूर, नाशिक येथील क्रीडा संकुलाचा वापर सर्वसामान्य नागरिक व खेळाडूकरीता होत आहे.

या अद्ययावत क्रीडा संकुलात खालील बाबींचा समावेश राहील.

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	प्रस्तावित क्रीडा सुविधाचा तपशील	अंदाजित खर्च
१.	**खुले प्रेक्षागृह :** ४०० मी. धावनमार्ग व १० लेनचा सिंथेटिक ट्रॅक, २० हजार प्रेक्षकांसाठी गॅलरी फ्लड लाईटसह, पॅव्हेलियन व प्रशासकीय इमारत.	११२९·७०
२.	**जलतरण तलाव :** ५० × २१ मीटर ऑलिम्पीक साईज डायव्हींग तलाव, फिल्टरेशन प्लॅन्टसह.	५२१·५०
३.	**बंदिस्त प्रेक्षागृह (वातानुकूलित) :** ५० × ४० × १२·५ मीटर आकाराचे वुडन/सिंथेटीक फ्लोअरिंगसह, प्रेक्षक गॅलरीसह	१०६३·१०
४.	**ॲस्ट्रोटर्फ हॉकी मैदान :** ९१·४० × ५५·०० मीटर व इतर सुविधासह	६५७·२५
५.	**विविध खेळांची क्रीडांगणे :** फुटबॉल, हॅण्डबॉल, कबड्डी, खो-खो, बास्केटबॉल कोर्ट, टेनिस कोर्ट, सरावासाठी ४०० मीटर सिंडर ट्रॅक.	४२०·७६
६.	**आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे क्रीडा साहित्य :** उदा., जिम्नॅस्टिकची सर्व उपकरणे ॲथलेटिक्स इलेक्ट्रॉनिक स्टॉपवाचेस स्विमींग इलेक्ट्रॉनिक टचपॅड, बास्केटबॉल हॅड्रॉलिक अपराईट बोर्ड कुस्ती, ज्युडो कराटे व जिम्नॅस्टिक मॅटस् इ.	५००·००
७.	मुला/मुलींचे वसतीगृह	३४९·५०
८.	क्रीडा संकुलातील पाणी पुरवठा	} २५·००
९.	क्रीडा संकुलातील ड्रेनेज व्यवस्था	
१०.	क्रीडा संकुलातील विद्युतीकरण	१००·००
११.	क्रीडा संकुलातील अंतर्गत रस्ते	७५·००
१२.	क्रीडा संकुलाची संरक्षक भिंत	६०·००
१३.	इतर खर्च	१००·००
	एकूण खर्च ...	५०००·००

(१५) जिल्हा क्रीडा संकुल

(२) जिल्हा क्रीडा संकुलात राष्ट्रीय दर्जाच्या अद्ययावत क्रीडा सुविधा निर्माण करण्याचे योजले आहे. त्यासाठी जिल्हा क्रीडा संकुल समितीची स्थापना करण्यात आली आहे. नव्याने उभारण्यात येणाऱ्या जिल्हा क्रीडा संकुलांना रु. २५००·०० लक्ष तसेच यापूर्वी मान्यता दिलेले त्यांचे बांधकाम पूर्ण झाले/प्रगतीपथावर आहे/अपूर्ण अवस्थेत आहे. त्यांना रु. १५००·०० लक्ष इतके अनुदान देण्यात येत आहे. राज्यात २४ जिल्हा क्रीडा संकुलाचे बांधकामे पूर्ण झालेली असून ३ क्रीडा संकुल अंशतः पुर्ण झालेली आहेत. ५ क्रीडा संकुल प्रगतिपथावर आहेत. पालघर जिल्हा क्रीडा संकुलास जागा प्राप्त आहे. सद्यःस्थितीत उक्त २७ संकुलाचा वापर सर्व सामान्य नागरिक व खेळाडू करीता होत आहे. ठाणे व मुंबई उपनगर या ठिकाणी जागा तांत्रिक बाबीमुळे ताब्यात नाही. कोल्हापूर जागा अप्राप्त आहे.

या क्रीडा संकुलात खालील बाबींचा समावेश राहील.

(रू. लाखात)

प्रस्तावित बाबी	अंदाजित खर्च
१. **४०० मी. धावनपथ व खुले प्रेक्षागृह :** ४०० मीटर धावनपथ, ५,००० प्रेक्षकांसाठी क्राँकीटची प्रेक्षक गॅलरी, कोलॅप्सेबल फिरती गॅलरी, हॉकी/फुटबॉल मैदान, प्रसाधनगृह, चेंजिंग रूम (मुला/मुलींसाठी स्वतंत्र) क्रीडा साहित्यासाठी जागा.	७९८·७२
२. **खेळांची मैदाने :** व्हॉलीबॉल, बास्केटबॉलची मैदाने, खो-खो, कबड्डी या खेळांची प्रत्येकी दोन मैदाने, लॉन टेनिस व लोकप्रिय असलेल्या खेळांची अन्य मैदाने.	१६१·३८
३. मल्टिजिम, वेटलिफ्टिंग, फिजिकल एक्सरसाईज हॉल, फिटनेस सेंटर.	५०·००
४. **जलतरण तलाव :** ८ लेन्ससह २५ × २१ मीटर, डायव्हिंगसह किंवा शिवाय परंतु फिल्टरेशन प्लॅन्टसह.	३४१·००
५. **इनडोअर हॉल :** (मल्टीपरपज गेम हॉल) सागवान लाकडाचे फ्लोअरींग, सिंथेटिक फ्लोअरींग, आर्टीफिशयल फ्लोअरींग, लॉनटेनिस सिंथेटिक फ्लोअरींग व हार्ड कोर्ट.	५२७·००
६. **८० बेडचे वसतिगृह :** यामध्ये ३० बेड मुलींसाठी आवश्यक. शक्यतो डॉर्मेटरी टाईप असावे.	१८२·५०
७. खेळांचे साहित्य	२००·००
८. क्रीडा संकुलातील पाणी पुरवठा व्यवस्था ९. क्रीडा संकुलातील ड्रेनेज व्यवस्था	२५·००
१०. क्रीडा संकुलातील विद्युतीकरण	६०·००
११. क्रीडा संकुलातील अंतर्गत रस्ते	३०·००
१२. क्रीडा संकुलाची संरक्षक भिंत	५०·००
१३. इतर खर्च	५०·००
एकूण खर्च	... २५००·००

(१६) तालुका क्रीडा संकुलाची स्थापना

तालुका क्रीडा संकुलात मूलभूत क्रीडा सुविधा योजले आहे. त्यासाठी तालुका स्तरावर तालुका क्रीडा संकुल समिती गठीत करण्यात आली आहे. नव्याने उभारण्यात येणाऱ्या तालुका क्रीडा संकुलांना रु. ५००.०० लक्ष तसेच यापूर्वी मान्यता दिलेले त्यांचे बांधकाम पूर्ण झाले/प्रगतीपथावर आहे अपूर्ण अवस्थेत आहे त्यांना ३००.०० लक्ष इतके अनुदान देण्यात येत आहे. आतापर्यंत ३८० तालुक्यांमध्ये क्रीडा संकुले उभारण्यात तत्वतः मान्यता दिलेली आहे.

या अद्ययावत क्रीडा संकुलात पुढील बाबींचा समावेश राहील.

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	क्रीडा सुविधा (किमान जागा एकरमध्ये)	अंदाजित खर्च
१.	२००/४०० मीटर धावनपथ	४६·२०
२.	दोन बॅडमिंटन कोर्टसह इनडोअर गेम हॉल	१८४·२५
३.	(अ) खो-खो, व्हॉलीबॉल, कबड्डीची प्रत्येकी दोन मैदाने (ब) बास्केटबॉल कोर्ट/लॉन टेनिस वा अन्य सुविधा/शूटिंग रेंज	७०.२२
४.	अंतर्गत रस्ते	२४·००
५.	पिण्याचे पाणी व स्वच्छता गृहे व ड्रेनेज व्यवस्था	२०·००
६.	इतर किरकोळ खर्च	२०·००
७.	क्रीडा साहित्य	३०·००
८.	क्रीडा संकुलातील विद्युतीकरण	२०·००
९.	क्रीडा संकुलातील संरक्षण भिंत	३७·५०
	एकूण खर्च ...	रू. ५००·१७

राज्यात १२६ तालुका क्रीडा संकुलांची बांधकामे पूर्ण झाली असून ११४ तालुका क्रीडा संकुलाची बांधकामे प्रगती पथावर आहेत. ४६ तालुक्यांच्या ठिकाणी तांत्रिक वादामुळे न्यायालयीन प्रकरण, जागा बदल इ. सुरू आहे. तर ९३ ठिकाणी जागा प्राप्त झालेल्या नाहीत.

(१८) क्रीडा संकुलाची देखभाल

शासन निर्णय क्र. क्रीडायो-२००३ (प्र.क्र. ११/०९) क्रीयुसे-१, दि. २६ मार्च २००३ मधील परिच्छेद-२ व ६ मध्ये नमुद केल्याप्रमाणे क्रीडा संकुलाच्या देखभालीसाठी निधी खालीलप्रमाणे वितरीत करण्यात येते.

अ. क्र.	संकुल प्रकार	प्रथम वर्षाकरिता	द्वितीय वर्षाकरिता	तृतीय वर्षाकरिता
१	विभागीय क्रीडा संकुल	रू. १५·०० लक्ष	रू. १२·५० लाख	रू. १०·०० लक्ष
२	जिल्हा क्रीडा संकुल	रू. १०·०० लक्ष	रू. ७·५० लाख	रू. ५·०० लाख
३	तालुका क्रीडा संकुल	प्रतिवर्षी रू. ३·०० लाख प्रमाणे नियमित		

(१९) क्रीडांगण विकास योजना

ग्रामीण नागरी व त्याचप्रमाणे आदिवासी भागात क्रीडाविषयक कार्यक्रमांना प्रोत्साहन देण्याकरिता शासनाने शासन निर्णय दिनांक ७-९-२०१९ अन्वये क्रीडांगण विकासाकरिता जास्तीत जास्त ७·०० लाख इतके अनुदान देण्यात येणार आहे. मात्र क्रीडा साहित्यासाठी कमाल रू. ३·०० लक्ष अनुदान मर्यादा राहील. सदर अनुदानित संस्थेद्वारा अनुदानाइतकी रक्कम खर्च करण्याचे अटीसह दिले जाते. आदिवासी भागातील खाजगी संस्थांना जास्तीत जास्त रू. ७·०० लाख इतके अनुदान देण्यात येते. मात्र क्रीडा साहित्यासाठी कमाल रू ३·०० लक्ष अनुदान मर्यादा राहील. हे अनुदान राज्यातील खाजगी शैक्षणिक संस्थेद्वारा चालविण्यात येणाऱ्या माध्यमिक शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालये तसेच विविध शासनाचे सर्व विभाग यांना देण्यात येते असे शासनाने नवीन निर्णयानुसार सदरचे अनुदान स्थानिक स्वराज्य संस्थामार्फत चालविण्यात येणाऱ्या प्राथमिक, माध्यमिक तसेच कनिष्ठ महाविद्यालये यांना देण्यात येईल.

या संस्थेनुसार क्रीडांगणावर २०० मीटर अथवा ४०० मीटर धावनमार्ग तयार करणे, क्रीडांगण समपातळीत आणणे, क्रीडांगणावर कुंपण घालणे, विविध खेळांची क्रीडांगणे तयार करणे, प्रसाधनगृह बांधणे, पाण्याची सुविधा निर्माण करणे क्रीडांगणावर फ्लड लाईटची सुविधा निर्माण करणे, क्रीडा साहित्य खरेदी करणे, क्रीडांगणावर मातीचा/सिमेंटचा भराव असलेली प्रेक्षक गॅलरी/आसन व्यवस्था तयार करणे. प्रेक्षक गॅलरीवर शेड तयार करणे, क्रीडांगणाभोवती ड्रेनेज व्यवस्था करणे, निर्मित सुविधा विचारात घेऊन मैदानावर पाणी मारण्यासाठी स्प्रिंकलर यंत्रणा बसविणे व मैदानावर रोलिंग करण्यासाठी मिनी रोलर खरेदी करणे व भांडारगृह उभारणे यासाठी अनुदान दिले जाते.

(२०) क्रीडा दिन व क्रीडा सप्ताह साजरा करणे

महाराष्ट्र राज्यामध्ये सध्या क्रीडा व खेळाचा प्रचार व प्रसार शहरी भागात आढळतो. जोपर्यंत नागरिकांपर्यंत क्रीडा व खेळाचे महत्त्व पोहोचविले जाणार नाही. तेथील युवक-युवतींमध्ये क्रीडाविषयक जाणीव व वातावरण निर्माण होणार नाही, तोपर्यंत खऱ्या अर्थाने क्रीडा व खेळाची प्रगती साध्य करणे शक्य होणार नाही. ही वस्तुस्थिती ध्यानात घेऊन तसेच राष्ट्रीय क्रीडा धोरणामध्ये केंद्र शासनाने शिक्षण व क्रीडा या बाबी नागरिकांच्या स्वास्थ्याकरिता, शारीरिक क्षमतेकरिता, वैयक्तिक उत्पादन क्षमतेच्या वाढीकरिता तसेच सामाजिक एकता व अनुशासन विकसित करण्यासाठी अत्यंत महत्त्वाचे आहे असे नमूद केले आहे. राज्यातील खेळाडूंचा व सर्वसामान्य नागरिकांचा उत्साह द्विगुणित करून समाजामध्ये क्रीडा व खेळ यांचा प्रचार व प्रसार करण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्यांमध्ये क्रीडा सप्ताह साजरा करण्याचे योजिले आहे व त्याकरिता प्रत्येक जिल्ह्यास जास्तीत जास्त रू. १०,००० याप्रमाणे या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी अनुदान दिले जाते.

(२१) सुसज्ज क्रीडा संकुलासहित स्वतंत्र क्रीडापीठ

राज्यातून जास्तीत जास्त आंतरराष्ट्रीय किर्तीचे खेळाडू तयार व्हावेत यासाठी नेमलेल्या उच्चस्तरीय तज्ञ समितीच्या शिफारशीनुसार राज्यातील खेळ परंपरा, उपलब्ध क्रीडा सुविधा व अंतःसामर्थ्य यांचा सारासार विचार करता राज्यात ११ ठिकाणी क्रीडा प्रबोधिनी व या सर्व प्रबोधिनींवर देखरेख ठेवणारी तसेच उच्चतम दर्जाचे क्रीडा प्रशिक्षण देणारी एक मध्यवर्ती क्रीडा संस्था, क्रीडा नगरी पुणे येथे स्थापन करण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला आहे. त्यानुसार ८ ते १४ वयोगटातील मुला-मुलींमधून ज्यांच्या अंगी उपजत क्रीडागुण असतील अशांची निवड भारतीय क्रीडा प्राधिकरणाने अनेक वर्षांच्या संशोधनानंतर तयार केलेल्या निवड चाचण्यांद्वारे बॅटरी ऑफटेस्ट करून निवड केलेल्या खेळाडूंना क्रीडा प्रशिक्षणाबरोबर शालेय शिक्षणाची सोय शासकीय खर्चाने उपलब्ध करून दिली जात आहे.

खालील ९ ठिकाणी क्रीडा प्रबोधिनी सुरू आहेत :

पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, अमरावती, नाशिक, कोल्हापूर, गडचिरोली, ठाणे व अकोला सदर प्रबोधिनीतून दरवर्षी सुमारे ६०० ते ६५० विद्यार्थी लाभ घेत असतात.

(२२) स्वयंसिद्धा महिलांसाठी स्वसंरक्षण योजना

महाराष्ट्र राज्याचे क्रीडा धोरण-२००१ नुसार महिलांच्या मनामध्ये निर्माण झालेली भिती घालवून त्यांची आत्मविश्वासपूर्ण स्वसंरक्षणाची मानसिकता निर्माण करण्याच्या दृष्टीने महिलांना प्रामुख्याने नोकरी, व्यवसाय, शिक्षणानिमित्त बाहेर पडणाऱ्या महिलांना स्वसंरक्षणासाठी प्रशिक्षित करणे व त्या अनुषंगाने त्यांच्यासाठी शारीरिक सुदृढतेबाबत प्रबोधन करण्यासाठी "स्वयंसिद्धा" हा स्वसंरक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रम निश्चित केला आहे. त्यानुसार या योजनेसाठी पहिल्या टप्प्यात ३० मास्टर ट्रेनर्स व ३०० प्रशिक्षकांना १० दिवसांचे प्रशिक्षण देण्यात येते व त्यांचे मार्गदर्शनाखाली महिलांना प्रशिक्षण देण्यात येत आहे. पहिल्या टप्प्यात अशी १५० केंद्रे जिल्हानिहाय सुरू करण्याचे उद्दिष्ट आहे व योजनेची फलनिष्पत्ती लक्षात घेऊन तद्नंतर संपूर्ण राज्यात टप्प्याटप्प्याने वाढ करण्यात येत आहे. सन २००३-०४ ते २०१५-१६ पर्यंत राज्यस्तरावरील २००० मास्टर ट्रेनर्स व जिल्हा/तालुका स्तरावरील ७,७७५ मास्टर्स ट्रेनर्स केंद्रातून तयार झाले. आतापर्यंत २,००,७०५ इतक्या लाभार्थींनी योजनेचा लाभ घेतला आहे.

(२३) अत्युच्च गुणवत्ताधारक खेळाडूंना शासकीय, निमशासकीय व इतर क्षेत्रात नोकरीसाठी आरक्षण ठेवण्याबाबत.

राज्याचे व राष्ट्राचे नाव उज्वल करणाऱ्या खेळाडूंना उदरनिर्वाहाची खात्री मिळाल्यास ते खेळातील प्राविण्य वाढविण्याकडे लक्ष देतील म्हणून खेळाडूंना शासकीय व इतर नोकऱ्यांमध्ये आरक्षण ठेवण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. शासन निर्णय, क्र. राक्रीधो-२००२/प्र. क्र. ६८/क्रीयुसे-२, दिनांक १ जुलै २०१६ अन्वये शासनाच्या विविध विभागात व शासनाच्या मालकीच्या व नियंत्रणाखाली असलेल्या महामंडळात स्थानिक प्राधिकरणात व विविध स्वरूपात शासकीय सवलती प्राप्त केलेल्या संस्थांमध्ये अत्युच्च गुणवत्ता प्राप्त खेळाडूंसाठी (गट अ, ब, क व ड मध्ये) नोकरीमध्ये आरक्षण ठेवण्यात येते.

तसेच राज्याचे नाव उज्वल केलेल्या अत्युच्च गुणवत्ताधारक खेळाडूंना शासकीय सेवेत थेट नियुक्ती देण्याबाबतची कार्यपद्धती शासन निर्णय दि. ९ डिसेंबर २०१० अन्वये विहित करण्यात आली असून गट अ व ब मधील नियुक्तीच्या क्रीडा स्पर्धा शासन निर्णय शालेय शिक्षण विभाग व क्रीडा विभाग क्र खेआय २०११/प्र. क्र. ६/११ क्रीयुसे-२ दिनांक २१ मे २०११ अन्वये निश्चित करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार गट अ व ब च्या पदांवर खेळाडूंची थेट नियुक्ती करण्यात येते. गट क व ड मधील नियुक्तीच्या क्रीडा स्पर्धा शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्र. खेआभ-२०११/(प्र. क्र. ६/११) क्रीयुसे-२. दि. १० एप्रिल २०१३ अन्वये निश्चित करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार गट क व ड च्या पदांवर खेळाडूंना नियुक्ती देण्यात येते.

राज्याचे नाव उज्वल केलेल्या अत्युच्च गुणवत्ता धारक अपंग खेळाडूंना शासन निर्णय क्र. खेआभ-१५१५/प्र. क्र. ७१/ क्रीयुसे-२, दि. १ ऑक्टोबर २०१५ अन्वये गट अ, ब, क, व ड च्या पदांवर थेट नियुक्ती देण्यात येते.

(२४) खेलो इंडिया अभियान (भाग १)

(१) खेलो इंडिया युवा क्रीडा स्पर्धा

सन २०१९-२० या वर्षी केंद्रशासनाच्या खेलो इंडिया स्पर्धा अंतर्गत राष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन गुवाहाटी आसाम येथे झाले आहे. खेलो इंडिया मार्फत १७ वर्षाखालील मुले/मुली व २१ वर्षाखालील मुले व मुली या वयोगटाच्या १८ खेळांच्या राष्ट्रीय स्तरावरील स्पर्धा दि. ९ ते २२-१-२०२० या कालावधीत आयोजीत करण्यात आल्या.

(१) आर्चरी, (२) मैदानी, (३) बॅडमिंटन, (४) बॉक्सिंग, (५) जिम्नॅस्टिक्स, (६) ज्युदो, (७) जलतरण, (८) कुस्ती, (९) बास्केटबॉल, (१०) फुटबॉल, (११) हॉकी, (१२) कबड्डी, (१३) खो-खो, (१४) व्हॉलीबॉल, (१५) शुटींग, (१६) वेटलिफ्टींग. (१७) टेबल टेनिस, (१८) लॉन टेनिस, (१९) सायकलींग, (१८) लॉन बॉल.

(भाग-२)

(२) क्रीडा सुविधांचा वापर व निर्मिती अद्यावत करणे.

केंद्र शासनाद्वारे प्रचलित नागरी/शहरी क्रीडा सुविधा योजना (Urban Sports Competition Scheme) "खेलो इंडिया क्रीडा सुविधा" मध्ये सन २०१६-१७ पासून अंतर्भूत करण्यात आलेली आहे. दि. २७ ऑक्टोबर २०१७ च्या मार्गदर्शक सूचनानुसार ही योजना राबविली जाते.

अनुदान मर्यादा

अ. क्र.	क्रीडा बाब	अधिकाधिक मान्य रक्कम (राज्य/ जिल्हा स्तर)
१.	सिंथेटिक ॲथलेटिक्स ट्रॅक	रू. ७.०० कोटी
२.	सिंथेटिक हॉकी मैदान	रू. ६.०० कोटी
३.	सिंथेटिक टर्फ फूटबॉल मैदान	रू. ७.०० कोटी
४.	बहुउद्देशीय हॉल (६०M X ४०M X १२.५M)	रू. १०.०० कोटी
५.	जलतरण तलाव	रू. ८.०० कोटी
६.	Setting up of Human Performance and recovery laboratory	रू. १०.०० कोटी

*मार्गदर्शक सूचनेमध्ये दिलेल्या क्रीडा बाबीतील तपशीलवार बाबीप्रमाणे

**अटी व शर्तीच्या अधीन राहून

अनुदानासाठी पात्र संस्था

(१) राज्य शासन/राज्य क्रीडा परिषद/राज्य क्रीडा प्रधिकरण. (State Government/State Sports Council/State Sports Authority)

(२) स्थानिक स्वराज्य संस्था (Local Civic Bodies)

(३) केंद्र/राज्य शासन मान्यता शाळा, महाविद्यालय आणि विद्यापीठ (Schools, Colleges and Universities) under Central/State Governments

(४) क्रीडा नियमक मंडळ (Spots Control Boards)

(५) भारतीय खेळ प्राधिकरण

(३) खेलो इंडिया-राज्य निपुणता केंद्राची स्थापना

केंद्र शासनाने शिवछत्रपती क्रीडा संकुलात शुटींग, ॲथलेटिक्स व सायकलींग या तिन खेळाचे प्रत्येकी ३० याप्रमाणे ९० खेळाडूंचे निपुणता केंद्र मंजुर केले असून त्यासाठी क्रीडा सुविधा व अन्य अनुशंगिक सुविधा साठी रु. ७५०.०० लक्ष अनुदान वितरीत केले आहे. त्या अनुशंगाने खेलो इंडीया निपुणता केंद्रासाठी आवश्यक क्रीडा साहित्य व स्पोर्टस सायन्स सेंटर अद्यावत करण्यात येत आहे. प्रथम टप्प्यात खेळाडूंची निवड करण्यात आली असून, त्यांचे प्रशिक्षण सुरु करण्यात आलेले आहे. यासाठी आवश्यक मनुष्य बळ यांची मानधन तत्वावर नियुक्ती करण्यात आलेली आहे.

विभागीय प्रकल्प मान्यता समितीने मान्य केलेली अन्य संस्था

खेलो इंडिया

क्रीडा विकासासाठी राष्ट्रीय कार्यक्रम या केंद्र पुरस्कृत योजनेची राज्यामध्ये अंमलबजावणी करण्यास शासनाने शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय क्र. केआयपी-२३१६/प्र. क्र.८७/क्रीयुसे-१, दि. २० नोव्हेंबर २०१८ अन्वये मान्यता दिली असून या योजनेची उदिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत.

(क) खेळांच्या मैदानांचा (क्रिडांगण) विकास, (ख) सामुहिक (क्रीडा शिक्षकांचे) प्रशिक्षण कार्यक्रम, (ग) राज्यस्तर खेलो इंडिया केंद्राची स्थापना, (घ) वार्षिक खेळाच्या स्पर्धा, (च) प्रतिभावंत खेळाडूंचा शोध अणि विकास (शिष्यवृत्ती), (छ) खेळाच्या पायाभूत सुविधांचा वापर आणि निर्मिती/सुधारणा, (ज) क्रीडा अकादमीसाठी सहाय्य, (झ) ग्रामीण आणि देशी व आदिवासी खेळांना प्रोत्साहन देण्यासाठी स्पर्धा, (त) शाळेतील मुलांची शारिरीक तंदुरुस्ती (तपासणी व मापदंड), (थ) महिला क्रीडा स्पर्धा, (द) दिव्यांग लोकांमध्ये खेळाच्या सुविधा व स्पर्धा, (ध) शांती और विकासासाठी खेळ.

(२५) अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी –

(अ) राज्यातील उदयोन्मुख खेळाडूंसाठी निवासी क्रीडा प्रबोधिनीची योजना दिनांक १८ नोव्हेंबर १९९५ च्या शासन निर्णयानुसार कार्यान्वित झाली आहे. यानंतर वसतिगृहात न राहता क्रीडा प्रशिक्षण घेऊ इच्छिणाऱ्या खेळाडूंसाठी अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी योजना दिनांक ९ जुलै १९९९ च्या शासन निर्णयान्वये सुरू करण्यात आली. या योजनेचा उद्देश खेळाडूंना स्थानिक स्तरावर खेळांच्या उत्तम सुविधा व तांत्रिक प्रशिक्षण नियमित दिल्यास खेळाचा दर्जा उंचावण्यास मदत होईल. पालक आपल्या पाल्यांना घरापासून लांब ठेवण्यास तयार नसतात. त्याचप्रमाणे पुणे व कोल्हापूर येथील शूटींग या खेळांतील अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनीचे यश लक्षात घेऊन क्रीडा धोरण समितीने राज्यात अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी मोठ्या प्रमाणात स्थापण्याची शिफारस केलेली आहे. या पार्श्वभूमीवर अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनीचा सुधारित शासन निर्णय दिनांक २१ सप्टेंबर २०१३ रोजी निर्गमित केलेला आहे.

प्रवेश पद्धत : अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनीमध्ये प्रवेशाकरिता अधिकृत राज्य/राष्ट्रीय स्पर्धेत प्रथम, द्वितीय व तृतीय स्थान प्राप्त करणाऱ्या खेळाडूंना प्राधान्याने प्रवेश देण्यात येईल. इतर खेळाडूंची त्यांच्या क्रीडा प्रकारानुसार विविध कौशल्याची चाचणी घेण्यात येईल व त्याआधारे सदर प्रवेशाबाबत निर्णय घेण्यात येईल.

अनिवासी खेळाडूंना देण्यात यावयाच्या सोयी सुविधा :

(१) प्रशिक्षण सुविधा -

(अ) क्रीडा सुविधा उपलब्ध (ब) तज्ञ प्रशिक्षण
(क) क्रीडा सामग्रीची सुविधा (ड) क्रीडा गणवेष व कीट

(२) आहार

(३) क्रीडा स्पर्धा

(४) शैक्षणिक व्यवस्था-अनिवासी खेळाडू आपल्या घरी राहतील व आपला शैक्षणिक अभ्यासक्रम स्वखर्चाने चालू ठेवतील.

(ब) अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी स्थापन करणे –

ज्या ठिकाणी शासन संचलित क्रीडा प्रबोधिनी आहेत, त्या ठिकाणी प्राधान्याने अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी सुरू करण्यास परवानगी देण्यात येईल. मात्र ज्या ठिकाणी यापूर्वीच अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी सुरू आहे. त्या ठिकाणी नव्याने त्याच खेळाकरिता नवीन अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनीची परवानगी देता येणार नाही. ज्या ठिकाणी अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनीची सोय उपलब्ध नाही किंवा विशिष्ट खेळांसाठी आवश्यक असणाऱ्या सोयीसुविधा उपलब्ध नाहीत अशा ठिकाणी अटी व सोयी सुविधा उपलब्ध असणाऱ्या नोंदणीकृत संस्थांना अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी सुरू करण्यास परवानगी देण्यात येईल.

(२६) राज्य क्रीडा विकास निधी –

राज्य जिल्हा स्तरावर क्रीडा विकासाचे उपक्रम परिणामक रीत्या राबविण्यासाठी तसेच राज्यातील प्रतिभावान खेळाडूंना आंतरराष्ट्रीय स्तरावर कामगिरी करण्यात प्रोत्साहन मिळावे, यासाठी राज्य क्रीडा विकास निधी ही योजना सुरू करण्यास महाराष्ट्र राज्य क्रीडा धोरण-२००१ अन्वये मान्यता देण्यात आली आहे.

(१) आंतरराष्ट्रीय स्पर्धापूर्व प्रशिक्षण, (२) शासन मान्यता प्राप्त खेळांचे परदेशी क्रीडा साहित्य आयात करण्यासाठी, (३) आंतरराष्ट्रीय कार्यक्रम/स्पर्धा, शिबिरे यासाठी खेळाडू/मार्गदर्शक पंच, (४) शासनामार्फत आयोजित होणारे चर्चासत्र, कार्यशाळा, उद्‌बोधन वर्गास, (५) क्रीडा वाङ्मय व तत्सम साहित्य निर्मितीस, (६) याशिवाय समितीस रास्त वाटणाऱ्या क्रीडा विकासाच्या योजनेबाबत निर्णय घेऊन यासाठी मा. मंत्री (क्रीडा) यांचे अध्यक्षतेखाली नियुक्त केलेल्या समितीच्या शिफारशीनुसार अर्थसहाय्य देण्यात येते. यासाठी मा. आयुक्त/संचालक क्रीडा व युवकसेवा, पुणे यांचेकडे विनंती अर्ज करणे आवश्यक आहे.

(२७) राज्याचे क्रीडा धोरण, २०१२ –

महाराष्ट्र राज्य क्रीडा क्षेत्रात अग्रगण्य रहावे, नागरिकांमध्ये व्यायामाची आवड जोपासावी, राज्यातील खेळाडूंनी राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर दर्जेदार कामगिरी करण्यासाठी क्रीडा विषयक तंत्रशुद्ध प्रशिक्षण, खेळाच्या दर्जात सुधारणा, खेळाडूंचा गौरव, दर्जेदार क्रीडा सुविधा या बाबी केंद्रबिंदू मानून खेळाडूंसाठी हितावह योजना राज्यात राबविण्यासाठी क्रीडा धोरण २०१२ तयार करण्यात आलेले आहे.

राज्याचे क्रीडा धोरण २०१२ दिनांक २० एप्रिल २०१२ रोजी शासनामार्फत जाहीर करण्यात आलेले असून याबाबतचा शासन निर्णय क्रमांक क्रीडाधो-२०११/प्र. क्र. ५५/११/क्रीसे-१. दिनांक १४ जून २०१३ रोजी निर्गमित झालेला आहे. सदर क्रीडा धोरणामध्ये एकूण ५९ महत्त्वपूर्ण योजनांचा समावेश आहे. प्रस्तावित योजनांपैकी ३६ योजनांचे शासन निर्णय प्राप्त झाले असून उर्वरित शासन निर्णय निर्गमित करण्याबाबतची कार्यवाही शासनस्तरावर सुरू आहे.

(१) राज्यातील आंतरराष्ट्रीय पदक प्राप्त खेळाडू व त्यांचे क्रीडा मार्गदर्शक यांना रोख बक्षिस देवून गौरविण्याची योजना –

राज्याचे क्रीडा धोरण २०१२ च्या अनुषंगाने शासन निर्णय क्र. राक्रीधो-२०१२/प्र. क्र.१५८/१२/क्रीयुसे--२, दिनांक ५ फेब्रुवारी, २०१४ अन्वये राज्यातील आंतरराष्ट्रीय पदक प्राप्त खेळाडू व त्यांचे क्रीडा मार्गदर्शक यांना रोख बक्षिस देवून गौरविण्याची योजना कार्यान्वित करण्यास शासनाने मान्यता व मंजुरी दिलेली आहे.

महाराष्ट्रात आंतरराष्ट्रीय स्तरावर पदक प्राप्त करणाऱ्या खेळाडूंना तसेच त्यांचे क्रीडा मार्गदर्शक/प्रशिक्षक यांना रोख पारितोषिके देवून गौरव करण्याबाबत राज्यातील उल्लेखनिय कामगिरी करणाऱ्या खेळाडूंना राज्य शासनातर्फे यापूर्वी वेळोवेळी रोख पारितोषिके देवून गौरविण्यात आलेले आहे.

तसेच राज्यातील आंतरराष्ट्रीय स्तरावर उल्लेखनिय कामगिरी करून राज्याचे नाव उज्वल केलेल्या राज्यातील खेळाडूंना व त्यांच्या मार्गदर्शक/प्रशिक्षकांना, ऑलिम्पिक, विश्व अजिंक्यपद, एशियन गेम्स, राष्ट्रकुल, युवा राष्ट्रकुल, एशियन चॅम्पियनशीप, युथ ऑलिम्पिक/ज्युनियर एशियन/विश्व, अजिंक्यपद स्पर्धा/शालेय आशियाई स्पर्धा, पॅरा ऑलिम्पिक स्पर्धा पॅरा एशियन स्पर्धा या स्पर्धांकरिता रोख रकमेचे पारितोषिक देवून गौरविण्यात येते. दिनांक ८ जानेवारी २०१८ शासन निर्णयान्वये महाराष्ट्रातील नॅशनल गेम्स (National gams) या स्पर्धेतील खेळाडू व त्यांचे मार्गदर्शक यांना पारितोषिके देऊन गौरविण्यास मान्यता देण्यात आली आहे. तसेच ऑलिंपिक स्पर्धा, कॉमनवेल्थ, व एशियन गेम्स मध्ये ज्या खेळ/क्रीडा प्रकारांचा समावेश असेल तेच खेळ/क्रीडा प्रकार तसेच कबड्डी, खो-खो या देशी खेळांसाटी, रोख पारितोषिक मिळण्यास अनुज्ञेय राहील.

(२) तालिम कुस्ती केंद्राचा विकास करण्याबाबत –

राज्याचे क्रीडा धोरण २०१२ च्या अनुषंगाने शासन निर्णय क्र. राक्रीधो/२०१२/प्र. क्र. २४४/१२/क्रीयुसे–१, दिनांक १ मार्च २०१४ अन्वये तालिम कुस्ती केंद्राचा विकास करण्याबाबत ही योजना कार्यान्वित करण्यास शासनाने मान्यता व मंजुरी दिलेली आहे.

महाराष्ट्रात कुस्ती कलेची परंपरा जोपासण्यासाठी तालिम व आखाड्यांचे योगदान महत्त्वाचे आहे. कुस्तीच्या तंत्रात झालेले बदल लक्षात घेऊन आखाडा/तालमीचे आधुनिकीकरण करणे गरजेचे असल्याची भावना राज्यातील कुस्ती पटूंनी वेळोवेळी व्यक्त केली आहे. जुन्या तालमींची दुरूस्ती/नुतनीकरण करण्यास अंदाजित खर्चाचा ७५% किंवा कमाल रू. ७.०० लक्ष या पैकी जी कमी असेल इतके अर्थसहाय्य ७५:२५ (शासन व संस्था) या प्रमाणात अनुदान स्वरूपात एकरकमी देण्यात येईल.

(३) क्रीडा शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन –

राज्यात क्रीडा संस्कृतीचे संवर्धन, प्रचार, प्रसार व जोपासना करण्यासाठी पोषक वातावरण असणे आवश्यक आहे, याच भूमिकेतून राज्याचे क्रीडा धोरण २०१२ घोषित करण्यात आलेले आहे. या क्रीडा धोरणातील मुद्दा क्र. ६ (५) नुसार खेळामधील बदललेले आधुनिक तंत्रज्ञान, प्रशिक्षणाच्या पद्धती, नवीन खेळ, खेळांची शास्त्रोक्त माहिती वेळोवेळी शिक्षकांना होणे आवश्यक आहे. तालुका, जिल्हा, विभाग व राज्यस्तरावर क्रीडा शिक्षकांच्या ज्ञानात भर पडावी व वेळोवेळी क्रीडा क्षेत्रात होणारे बदल अवगत होण्यासाठी राज्यातील शालेय शिक्षण विद्यार्थ्यांना योग्य क्रीडा प्रशिक्षण मिळण्यासाठी क्रीडा शिक्षकांचे अद्ययावत प्रशिक्षण असणे आवश्यक आहे. या करीता प्रति वर्षी १० दिवसांचे राज्यस्तरावर मास्टर्स ट्रेनर व जिल्हास्तरीय शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन करण्यासाठी अद्ययावत क्रीडा धोरण सन २०१२ तयार करण्यात येऊन त्याच्या अंमलबजावणीसाठी शासन निर्णय क्र. क्रीडाधो/२०१२/प्र.क्र. २५०/१२/क्रीयुसे-२, दि. २८ एप्रिल २०१४ चा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला.

(४) राज्यस्तरावर खेळाडूंसाठी क्रीडा प्रशिक्षण शिबिराचे आयोजन –

राज्यात क्रीडा संस्कृतीचे संवर्धन, प्रचार, प्रसार व जोपासना करण्यासाठी व प्रतिभावंत खेळाडू तयार करण्यासाठी शासन अनेक वर्षांपासून प्रयत्नशील आहे. सन १९९६ मध्ये राज्याचे स्वतंत्र क्रीडा धोरण जाहीर करण्यात आले. त्यानंतर सन २००१ मध्ये सुधारीत धोरण निश्चित करण्यात आले त्याचा परिणाम म्हणजे महाराष्ट्राचे क्रीडा क्षेत्रात नावलौकीक झाले. दरम्यानच्या काळात क्रीडा क्षेत्रात झालेले बदल लक्षात घेऊन व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर पदक विजेते खेळाडू तयार होण्यासाठी अद्ययावत क्रीडा धोरण सन २०१२ तयार करण्यात येऊन त्याच्या अंमल-बजावणीसाठी शासन निर्णय क्र. क्रीडाधो-२०१२/प्र.क्र. २३१/क्रीयुसे-१, दि. १३ फेब्रुवारी २०१४ चा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला. या शासन निर्णयान्वये पुरूष व महिला गटातील संबंधित अधिकृत संघटनेचे खेळाडू तसेच शालेय १७ व १९ वर्ष या गटातील मुले व मुली खेळाडूंना सहभागी करून घेण्यात येणार आहे.

(५) राज्यातील क्रीडा सुविधांचे सर्वेक्षण करणे –

महाराष्ट्र राज्याचे क्रीडा धोरण, २०१२ च्या अनुषंगाने शासन निर्णय क्र. राक्रीधो/३११३/प्र.क्र. ४६/क्रीयुसे-३, दि. २६ फेब्रुवारी २०१४ अन्वये राज्य शासन, स्थानिक स्वराज्य संस्था तसेच खाजगी संस्थामार्फत विकसित करण्यात आलेल्या क्रीडा सुविधांची माहिती संकलित करून सर्वसामान्य जनतेस व खेळांडूंना उपलब्ध व्हावी तसेच जिथे क्रीडा सुविधा उपलब्ध नाहीत, तेथे नव्याने क्रीडा सुविधा उपलब्ध करणे या उद्देशाने क्रीडाविभागामार्फत सदर सुविधांचे सर्वेक्षण करण्यास शासनाने मान्यता दिली आहे. यामध्ये जिल्ह्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्था, महसूल विभाग, शिक्षण विभाग, खाजगी संस्था यांचे सहकार्याने जिल्हानिहाय उपलब्ध सुविधांची माहिती संकलित करून त्या माहितीच्या आधारे लोकप्रिय क्रीडा प्रकार, उपलब्ध सुविधा, खेळाडू संख्या, आवश्यकता इत्यादी बाबींचा विचार करून क्रीडा सुविधा विकसित करण्याकरिता आराखडा तयार करणे.

(६) जिल्हा क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना –

राज्यात क्रीडा संस्कृतीचे संवर्धन, प्रचार, प्रसार व जोपासना करण्यासाठी पोषक वातावरण असणे आवश्यक आहे. याच भूमिकेतून राज्याचे क्रीडा धोरण २०१२ घोषित करण्यात आलेले आहे. या क्रीडा धोरणातील मुद्दा क्र. २.५ नुसार तालुका, जिल्हा, राज्य क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना करणे या योजनेंतर्गत, राज्यातील क्रीडापटूंच्या क्रीडा गुणांना वाव मिळण्या-साठी प्रत्येक जिल्ह्यात प्रशिक्षणाच्या सुविधा उपलब्ध होण्यासाठी व ग्रामीण व शहरी भागातील उदयोन्मुख खेळाडूंना अद्यावत कौशल्याचे प्रशिक्षण देण्यासाठी जिल्ह्याच्या ठिकाणी जिल्हा क्रीडा प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करून खेळाडूंबरोबर जिल्ह्यातील क्रीडा शिक्षक, मार्गदर्शक तसेच क्रीडा संस्थामधील प्रशिक्षकांसाठी चर्चासत्र, परिसंवाद, कार्यशाळा तसेच उजळणी वर्गाचे नियमित आयोजन करण्यासाठी अद्यावत क्रीडा धोरण सन २०१२ तयार करण्यात येऊन त्याच्या अंमलबजावणीसाठी नवीन लेखाशीर्ष शासन निर्णय क्र. संकीर्ण २४१३/(८५/१३)/अर्थसंकल्प,

दि. १६ जानेवारी २०१४ चा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येऊन १९९३ चा शासन निर्णय अधिक्रमित करण्यात आला व शासन निर्णय क्र. क्रीडाधो/३११३/प्र.क्र. ५५/क्रीयुसे-३, दि. २२ मे २०१४ रोजी काढण्यात आलेला आहे.

(७) माध्यमिक शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयांना खेळांचे प्रचलनासाठी प्रोत्साहनात्मक अनुदान –

क्रीडा धोरण, २०१२ च्या मधील शासन निर्णय क्र. राक्रीधो-२०१२/ प्र.क्र.२५९/क्रीयुसे-१ दि. २६ फेब्रुवारी, २०१४ अन्वये तालुका, जिल्हास्तरीय शालेय क्रीडा स्पर्धेत जास्तीत जास्त शाळांच्या मुला-मुलींचा सहभाग होण्याच्या दृष्टिकोनातून शाळांना प्रोत्साहनात्मक अनुदान मर्यादित वाढ करण्याचा सुधारित निर्णय घेण्यात आलेला आहे.

क्रीडा विभागामार्फत तालुका, जिल्हा, विभाग, राज्य व राष्ट्रीय स्तर या क्रमाने शालेय क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येते. या योजनेमध्ये जिल्हास्तर १४,१७,१९ वयोगटातील मुले व मुलींच्या जिल्हास्तरीय शालेय क्रीडा स्पर्धेतील खेळ निहाय कामगिरीनुसार गुण प्रदान करण्यात येऊन त्यानुसार प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक दिले जातात. सदर शाळांना प्रोत्साहनात्मक अनुदान अनुक्रमे रू. १·०० लाख, रू. ०·७५ लाख, ०·५० लाख दिले जातात. त्याचप्रमाणे राष्ट्रीय स्तर शालेय क्रीडा स्पर्धेत जास्तीत जास्त क्रीडा प्रकारात सहभागी होऊन पदक प्राप्त करणाऱ्या राज्यातील सर्वोत्कृष्ट तीन शाळा रू. २·०० लक्ष आणि आंतरराष्ट्रीय शालेय आंतरराष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धेत सहभागी होऊन प्रथम तीन क्रमांकापर्यंत प्राविण्य मिळविणाऱ्या खेळाडू विद्यार्थ्यांच्या शाळेस रू. ७·०० लाख व ४ ते १० क्रमांकापर्यंतचे विजेते खेळाडू तयार करणाऱ्या शाळांना रू. ३·०० लाख दिले जाणार आहे. याप्रकारे प्राविण्य मिळविणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या शाळांना मंजूर झालेल्या अनुदानातून पुढील बाबींवर खर्च करणे बंधनकारक राहील. उदा., क्रीडांगणाची देखभाल व दुरुस्ती, क्रीडा साहित्याची खरेदी, क्रीडा वाङमयीन पुस्तके, नियतकालिके यांची खरेदी, क्रीडा विषयक ध्वनीचित्रफितीची खरेदी, खेळाडूंचे प्रशिक्षण व प्रशिक्षकांचे मानधन, संबंधित खेळाडूंना गणवेश व रोख पारितोषिक इत्यादी.

(८) शैक्षणिक संस्थांना मानधनावर क्रीडामार्गदर्शक नियुक्तीस मान्यता देणेबाबत–

राज्याचे क्रीडा धोरण २०१२ च्या अनुषंगाने शासन निर्णय क्र. राक्रीधो-२०१२/प्र.क्र. १७९/१२/क्रीयुसे-२, दि. २८ एप्रिल २०१४ अन्वये शैक्षणिक संस्थांना मानधनावर क्रीडामार्गदर्शक नियुक्तिस मान्यता देणेबाबत ही योजना कार्यान्वित करण्यास शासनाने मंजुरी दिलेली आहे.

शाळांमध्ये क्रीडासंस्कृती रूजविण्यासाठी शाळांच्या नियमित वेळा पत्रकाव्यतिरिक्त शाळा सुरू होण्यापूर्वी व शाळा सुटल्यानंतर सकाळी व संध्याकाळी तसेच सुट्टीच्या कालावधीमध्ये क्रीडा प्रशिक्षण देण्यासाठी मानधन तत्वावर क्रीडा मार्गदर्शकांचे नियुक्ती देऊन क्रीडामार्गदर्शकांना रू. ५,००० दरमहा मानधन तत्वावर नियुक्ती देण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

(९) आंतरराष्ट्रीय खेळाडूंना प्रशिक्षण, क्रिडासाहित्य, मार्गदर्शकांचे शुल्क इत्यादी आर्थिक मदत करणे–

राज्याचे क्रीडा धोरण २०१२ च्या अनुषंगाने शासन निर्णय क्र. क्रीडाधो-३११३/प्र.क्र./क्रीयुसे-३, दि. २८ एप्रिल २०१४ अन्वये अधिकृत आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी होण्यासाठी तसेच सहभागी झालेल्या होतकरू खेळाडूंना प्रशिक्षण व इतर बाबींसाठी आर्थिक सहाय्य देण्याबाबत ही योजना कार्यान्वित करण्यास शासनाने मंजूरी दिलेली आहे.

सदर योजनेअंतर्गत अधिकृत आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत सहभागी होण्याऱ्या खेळाडूंना स्पर्धेत सहभागी होण्यासाठी (१) प्रवास खर्च, प्रवेश शुल्क, निवास व भोजन (२) देश विदेशातील स्पर्धापूर्व प्रशिक्षण, प्रशिक्षण उपकरणे, तज्ञ क्रीडा मार्गदर्शकांचे मार्गदर्शन शुल्क, प्रशिक्षण कार्यक्रम शुल्क. (३) आधुनिक क्रीडा साहित्य आयात/खरेदी करणे, गणवेश इत्यादी बाबींचा समावेश करण्यात आला आहे.

(१०) क्रीडा सुविधा निर्माण करण्यासाठी आर्थिक सहाय्य योजना

राज्य क्रीडा धोरणातील एक महत्त्वाची व प्रमुख शिफारस क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी आर्थिक सहाय्य करणे असे आहे. केंद्र शासनाने खेळाडू तयार होण्यासाठी अद्ययावत क्रीडा सुविधा निर्माण करण्यासाठी जी योजना ५०:५० या तत्त्वावर सुरू केली होती ती २००५-०६ बंद करण्यात आली असल्याने खाजगी/स्थानिक स्वराज्य संस्था ज्यांच्याकडे स्वतःचे मैदान व अल्प आर्थिक तरतूद आहे त्यांना क्रीडा सुविधा निर्माण करण्यासाठी येणारी अडचण, तसेच वाढत्या शहरीकरणामुळे विद्यार्थ्यांना व तरूणांना व्यायामासाठी व खेळासाठी मिळणारा अल्प वेळ त्या अनुषंगाने किमान अंतरावर खेळ व व्यायाम सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी बाब लक्षात घेऊन ७५:२५ शासन व संस्था हिस्सा या प्रमाणात योजना राबविण्याची शिफारस आहे.

त्या अनुषंगाने शासनाने शासन निर्णय क्र. राक्रीधो-२०१२/प्र.क्र. २६०/क्रीयुसे-१, दिनांक १ मार्च २०१४ अन्वये क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी आर्थिक सहाय्य ही योजना कार्यान्वित करण्यात आली आहे.

योजनेचे उद्दिष्ट : राज्यातील शैक्षणिक संस्था, खाजगी क्लब, क्रीडा मंडळे, प्राधिकरणे, स्थानिक स्वराज्य संस्था यामधून दर्जेदार क्रीडा सुविधा निर्माण करणे, त्यामुळे खेळाडूंच्या कामगिरीत वाढ होऊन आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय खेळाडू निर्माण होण्यास मदत होईल.

अनुदानासाठी पात्र संस्था : शासनामार्फत ७५:२५ शासन व संस्था हिस्सा या प्रमाणात क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी आर्थिक सहाय्य ही योजना कार्यान्वित करण्यात आली असून अद्ययावत क्रीडा सुविधा निर्मिती, क्रीडा साहित्य अनुदानासाठी खालील नमूद केलेल्या विविध संस्थांना पात्र समजण्यात येईल.

१. खाजगी/शासनाच्या मार्फत चालविण्यात येणाऱ्या व राज्य शासनाच्या संबंधित विभागाने दिलेल्या मान्यताप्राप्त माध्यमिक शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालय, वरिष्ठ महाविद्यालय, कृषी महाविद्यालय, तंत्र शिक्षण व वैद्यकीय महाविद्यालय इत्यादी.

२. स्थानिक स्वराज्य संस्थेमार्फत चालविण्यात येणाऱ्या प्राथमिक/माध्यमिक शाळा, कनिष्ठ महाविद्यालय.

३. विविध खेळांच्या विकासासाठी कार्यरत असणाऱ्या व सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम १९५० किंवा संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अन्वये पंजीबद्ध असतील अशा व्यायाम संस्था, क्रीडा मंडळे, एकविध खेळाच्या क्रीडा संघटना, युवा मंडळे व महिला मंडळे.

४. स्थानिक स्वराज्य संस्था, ग्रामपंचायत, नगरपरिषद, महानगर-पालिका, जिल्हा परिषद.

५. आदिवासी विकास विभागामार्फत चालविण्यात येणाऱ्या आश्रमशाळा.

६. राज्य शासनाच्या वतीने विकसित करण्यात आलेली विभाग, जिल्हा, तालुका व ग्राम क्रीडा संकुले.

७. नोंदणीकृत गृहनिर्माण संस्था.

योजनेचे स्वरूप : क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी आर्थिक सहाय्य तसेच क्रीडा साहित्यासाठी आर्थिक सहाय्य व मर्यादा याचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

शासन निर्णय क्रमांक : राक्रीधो-२०१२/प्र. क्र. २६०/क्रीयुसे-१, दिनांक १ मार्च २०१४.

प्रपत्र-अ

क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी आर्थिक सहाय्य-बाबनिहाय अनुदान मर्यादा

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	क्रीडा प्रकार	क्रीडा साहित्य	अपेक्षित अंदाजित खर्च	राज्य शासन अनुदान मर्यादा	संस्थेचा हिस्सा
१.	क्रीडांगण विकसित करणे.	फूटबॉल/क्रिकेट/हॉकी या खेळाची प्रमाणित आकाराची मैदाने. (त्या त्या खेळाची गोलपोस्टसह)	१०.००	७.५०	२.५०
		प्रमाणित आकाराचे सिमेंट आठ लेन्सच्या धावनपथासह ग्रास/सिंडर ट्रॅक	२०.००	१५.००	५.००
		प्रमाणात आकाराचे सिमेंट क्रॉंक्रिट बास्केटबॉल कोर्ट (पोस्ट बोर्डसह)	१०.००	७.५०	२.५०
		प्रमाणित आकाराचे (मुरुम) टेनिस कोर्ट	१०.००	७.५०	२.५०
२.	बंदिस्त प्रेक्षागृह	४०×२५×१२.५ मी. आकारापेक्षा कमी नसलेले (वुडन/सिंथेटिक फ्लोअरींगसह) चेंजींग रुम्स व स्वच्छतागृहे व प्रसाधनगृहासह	१२०.००	९०.००	३०.००
		३५×१९×१२.५ मी. आकारापेक्षा कमी नसलेले (वुडन/सिंथेटिक फ्लोअरींगसह)	९०.००	६७.५०	२२.५०
		१७×१७×७ मी. आकारापेक्षा कमी नसलेले (वुडन/सिंथेटिक फ्लोअरींगसह)	४०.००	३०.००	१०.००
३.	क्रीडा सुविधा	१८०×१०० मी. मैदान आणि आठ लेन्सच्या धावनपथ, चेंजिंग रुम, प्रसाधनगृह	३६.००	२७.००	९.००
		१८०×१०० मी. आकारापेक्षा कमी नसलेले मैदान ग्रास/सिंडर सहा लेनचा धावनपथ, चेंजिंग रुम, प्रसाधनगृह	३०.००	२२.५०	७.५०
		जलक्रीडा सुविधा, साहसी खेळांची सुविधा व साहित्य जलतरण तलावाव्यतिरिक्त (बोट हाऊस, जे.टी.ई व क्लाईंबिंग वॉल)	५०.००	३७.५०	१२.५०
		स्केटींग रिंक (आऊट डोअर) सिमेंट कॉंक्रीट फ्लोअरींग आकार ४०×२० मी./बॅडमिंटन, टेनिस, व्हॉलिबॉल वुडन/सिंथेटिक फ्लोअरिंग.	१०.००	७.५०	२.५०
		वेलोड्रम (प्रमाणित आकाराचा)	५०.००	३७.५०	१२.५०
		शुटींग रेंज	५०.००	३७.५०	१२.५०
		ॲस्ट्रोटर्फ हॉकी क्रीडांगण.	७५.००	५६.२५	१८.७५
		लॉन टेनिस (सिंथेटिक)	२०.००	१५.००	५.००
		जलतरण तलाव			
		(अ) ५०×२१ मी. जलशुध्दीकरण सयंत्रणासह	१२०.००	९०.००	३०.००
		(ब) २५×२१ मी. जलशुध्दीकरण सयंत्रणासह			
		(क) २५×१३ मी. जलशुध्दीकरण सयंत्रणासह	६०.००	४५.००	१५.००
		(जलतरण तलाव ही बाब क्रीडा धोरणात मुद्दा क्र. ४.७(अ) मध्ये मंजूर आहे. क्रीडा सुविधेत एकसुत्रता आणण्यासाठी सदर बाबीचा या ठिकाणी समावेश करण्यात येत आहे.	५०.००	३७.००	१२.५०

शासन निर्णय क्रमांक : राक्रीधो-२०१२/प्र. क्र. २६०/क्रीयुसे-१, दिनांक १ मार्च २०१४.

क्रीडा साहित्यासाठी आर्थिक सहाय्य-बाबनिहाय अनुदान मर्यादा

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	क्रीडा प्रकार	क्रीडा साहित्य	अनुदान मर्यादा	राज्य शासन अनुदान मर्यादा	संस्थेचा हिस्सा
१.	ॲथलेटिक्स	थाळी, गोळा, भाला, ॲथलेटिक्स मार्किंग कोन्स, स्टार्टींग ब्लॉक्स, रिले बॅटन्स, हर्डल्स, हायजंम्प व पोलव्हॉल्ट क्रॉसबार, लांब, उंची उडी व पोलव्हॉल्ट टेक ऑफ बोर्ड, हायजंप व पोलव्हॉल्ट पिट, गोळा टो बोर्ड, हर्डल्स, स्टार्टर रोस्टम, स्पाईक.	१०.००	७.५०	२.५०
२.	फूटबॉल	फूटबॉल, गोलकिपर ग्लोव्हज, कोन, फूटबॉल नेट, किकिंग बोर्ड, गोलपोस्ट, कॉर्नर फ्लॅग, रेफरी फ्लॅग,	४.००	३.००	१.००
३.	हॉकी	हॉकी गोलकिपर कीट, हॅण्ड ग्लोव्हज, हॉकी टर्फ बॉल, गोल पोस्ट सेट, प्रॅक्टिस नेट, स्टीक केस, स्टीक यु ब्लेड कार्बन, फायबर ग्लास, हिटींग बोर्ड, कोन, शिनगार्डस	४.००	३.००	१.००
४.	टेनिस	टेनिस बॉल, टेनिस नेट, लॉनटेनिस पोल (स्लिवससहित)	१.००	०.७५	०.२५
५.	बॅडमिंटन	बॅडमिंटन नेट, बॅडमिंटन पोल,	१.००	०.७५	०.२५
६.	वेटलिफ्टिंग पावरलिफ्टिंग	रबर कोटेड बारबेल सेट, वेटलिफिटंग बेल्ट, वेटलिफिटंग प्लॅटफॉर्म,	४.००	३.००	१.००
७.	कुस्ती	कुस्ती मॅट (१२×१२ मी. सेट सिंथॅटिक कव्हरसह)/डमीज	५.००	३.७५	१.२५
८.	व्हॉलिबॉल	व्हॉलिबॉल, व्हॉलिबॉल नेट, व्हॉलिबॉल पोल, ॲटीना फायबर ग्लास,	०.७५	०.५६	०.१९
९.	खो-खो	पोल (टीकवूड) १ जोडी.	०.२५	०.१८	०.०६
१०.	बॉक्सींग	ग्लोव्हज टेन ओन्स रेड ब्ल्यू, पंचींग पॅड, पंचींग बॅग, हेड गियर रेड-ब्ल्यू, पंचींग ग्लोव्हज बॉक्सींग रींग.	४.००	३.००	१.००
११.	रस्सीखेच	१.५" रस्सी	०.२५	०.१८	०.०६
१२.	हॅण्डबॉल	हॅण्डबॉल, गोलपोस्ट, नेट	१.००	०.७५	०.२५
१३.	जलतरण	पाम पुलर, किक बोर्ड, पुल बॉय, लाईफ जॅकेट, बॅरल फ्लोट, आर्म फ्लोट लेन, लाईफ बॉय, फ्लोटलेन, डॉयव्हिंग बोर्ड स्टॅन्ड	५.००	३.७५	१.२५
१४.	जिम्नॅस्टिक्स	बॅलसिंग बिम, अनइव्हन बार, हॉरिझॉन्टल बार, पॉमेल हॉर्स, पॅरलल बार, रोमन रिंग, व्हॉल्टिंग टेबल, जिम्नॅस्टिक्स बेचेस, बीट बोर्ड-फाइव्ह स्प्रिंग, थ्रीज स्प्रिंग्स, वॉल बार्स फॉर टू सेक्शन, रोमन रिंग्ज, स्पॉटिंग बेल्ट, फ्लोअर प्लेट, मुशरूम हॉर्स, स्पेअर पॉमेल, ट्रॅम्पोलिन, फ्लोअर एक्सरसाईज मॅट, रिदमिक साहित्य (रोप., बॉल, रिबन क्लब)	१५.००	११.२५	३.७५
१५.	कबड्डी	सिंथेटिक मॅट्स	४.००	३.००	१.००
१६.	बास्केटबॉल	बास्केटबॉल, नेट, पोल	४.००	३.००	१.००
१७.	टेबलटेनिस	टेबल, रोबा (multy program)	१.००	०.७५	०.२५
१८.	ज्युदो, तायक्वादो, कराटे	मॅट्स	४.००	३.००	१.००
१९.	मल्लखांब व रोप मल्लखांब	पोल, रोप, रोप मल्लखांब स्टॅन्ड	१.००	०.७५	०.२५
२०.	शुटींग	इलेक्ट्रॉनिक पुली, टारगेट, एअर रायफल, एअर पिस्तुल, लाईटस्टॅण्ड, रायफल स्टॅण्ड, पॅलेट	१०.००	७.५०	२.५०
२१.	टेनिस/क्रिकेट	टेनिस रोबो मशीन/क्रिकेट बॉलिंग मशीन.	५.००	३.७५	१.२५
२२.	मल्टिजीम/ट्रेडमिल/ सायकलिंग/अद्यावत व्यायामसाहित्य	१ स्टेशन, ४ स्टेशन, ६ स्टेशन, १० स्टेशन, १२ स्टेशन, १६ स्टेशन मल्टिजिम तसेच आधुनिक अद्ययावत व्यायाम साहित्य.	७.००	५.२५	१.७५

(१२) मिशन अभियान ऑलिम्पिंक

महाराष्ट्रातून प्रतिभावान खेळाडू घडविण्यासाठी खेळांच्या पायाभूत सुविधा, क्रीडा मार्गदर्शकांचे मार्गदर्शन, सराव व प्रशिक्षणासाठी पुरेसे साहित्य, प्रशिक्षणाचा कृती आराखडा, खेळातील कौशल्यांवर प्रभुत्व येण्यासाठी सराव नियमित प्रशिक्षण, स्पर्धा, खेळाडूंच्या सकारात्मक मानसिकतेसाठी मानसोपचार तज्ञांचे मार्गदर्शन, आहारतज्ञ, मसाजिस्ट, दुखापतीवर इलाजासाठी फिजिओथेरोपिस्ट इत्यादी बाबींचे मार्गदर्शन खेळाडूंना पुरविणे आवश्यक आहे.

वरील सर्व बाबींचा समन्वय राखून राज्यातील उद्योन्मुख खेळाडूंद्वारे टोकियो, जपान येथे सन २०२० मध्ये होणाऱ्या ऑलिम्पिक स्पर्धेमध्ये जास्तीत जास्त पदके प्राप्त करण्याकरिता सदर योजना १६ ऑक्टोबर २०१५ पासून प्रत्यक्ष अंमलात आली.

ध्येय व उद्दिष्ट

(१) महाराष्ट्र राज्यात ऑलिम्पिक चळवळीस प्रोत्साहन देणे.

(२) महाराष्ट्रातील ग्रामीण व शहरी भागातील खेळाडूंना ऑलिम्पिक-मध्ये सहभागी होणेसाठी व पदक मिळविण्याच्या दृष्टीकोनातून खेळाडू घडविण्याची प्रक्रिया निरंतर राबविणे.

(३) ऑलिम्पिक खेळाडू घडविण्याच्या दृष्टीकोनातून जागतिक दर्जाच्या क्रीडा व खेळ सुविधा निर्माण करणे.

(४) २०२० व २०२४ ऑलिम्पिकमध्ये महाराष्ट्र राज्यातील खेळाडूंना पदके मिळविण्याच्या दृष्टीकोनातून प्रकल्पाची अंमलबजावणी करणे.

(५) खेळाडू घडविण्याच्या प्रक्रियेसाठी आवश्यक क्रीडा मार्गदर्शन व प्रशिक्षण शिक्षण प्रक्रियेअंतर्गत क्रीडा मार्गदर्शकांसाठी कार्यशाळा, परिसंवाद, उद्‌बोधन वर्ग आयोजित करणे.

सदर योजनेकरिता राज्यस्तर कार्यकारी समितीची स्थापना करून एकूण १३ खेळप्रकारातून (ॲथलेटिक्स, शूटिंग, आर्चरी, सायकलींग, वेटलिफटींग, मॉर्डन पेन्टेथलॉन, हॉकी, जिम्नॅस्टिक्स, जलतरण, कुस्ती, टेबल टेनिस, टेनिस व रोईंग) संभाव्य ५५ खेळाडूंची पुढील वर्गवारीनुसार निवड करण्यात आली आहे.

(१३) मिशन ऑलिम्पिक अभियान खेळाडूंची वर्गवारी

अ. क्र.	वर्गवारी

१. गट-अ :-

(१) जे खेळाडू अधिकृत जागतिक स्पर्धेच्या क्रमवारीत प्रथम ५० क्रमांकामध्ये असतील असे खेळाडू. या खेळाडूंसाठी गतवर्षातील कामगिरीनिहाय जी क्रमवारी असेल ती क्रमवारी ग्राह्य धरण्यात यावी.

(२) राष्ट्रीय स्तरावरील अधिकृत वरिष्ठ गटातील पहिल्या तीन क्रमवारीत असतील अशा खेळाडूंच्या कामगिरीची आंतर-राष्ट्रीय स्तरावरील कामगिरीशी तुलना करून जे खेळाडू आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील कामगिरीच्या जवळपासची कामगिरी करणारे खेळाडू.

(३) कुस्ती, बॉक्सिंग या खेळातील खेळाडूंची राष्ट्रीय स्तरावरील वरिष्ठ गटातील पहिल्या तीन क्रमांकाची कामगिरी करणारे खेळाडू.

(४) शुटिंग खेळासाठी अधिकृत वरिष्ठ गटातील स्पर्धेची जागतिक क्रमवारीतील खेळाडू.

(५) टेबल टेनिस, बॅडमिंटन, लॉन टेनिस या खेळातील वरिष्ठ गटातील राष्ट्रीय क्रमवारीतील पहिल्या पाच क्रमवारीत असतील असे खेळाडू.

(६) हॉकी खेळाकरीता जे खेळाडू वरिष्ठ व कनिष्ठ गटाच्या भारतीय प्रशिक्षण शिबीरात निवड झालेले असतील असे खेळाडू.

२. गट-ब :- (सन २०२४, सन २०२८ व त्या पुढील होणाऱ्या ऑलिम्पिकचा विचार या गटासाठी करण्यात आला)

(१) आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील सिनिअर एशियन चॅम्पियनशिप मधील पहिल्या पाच क्रमांकातील कामगिरी करणारे खेळाडू.

(२) ज्युनिअर वर्ल्डकप, ज्युनिअर कॉमनवेल्थ, ज्युनिअर एशियन चॅम्पियनशिप, एशियन कॅडेट चॅम्पियनशिपमध्ये पहिल्या सहा क्रमांकातील कामगिरी करणारे खेळाडू.

(३) शुटिंग खेळासाठी अधिकृत कनिष्ठ गटातील स्पर्धेची जागतिक क्रमवारीतील खेळाडू.

अ. क्र.	वर्गवारी

३. गट-क :- (सन २०२४, सन २०२८ व त्या पुढील होणाऱ्या ऑलिम्पिकचा विचार या गटासाठी करण्यात आला)

(१) इतर अधिकृत वरिष्ठ व कनिष्ठ आंतरराष्ट्रीय स्पर्धेत भारताचे प्रतिनिधीत्व करणारे खेळाडू.

(२) कुस्ती, बॉक्सिंग या खेळातील खेळाडूंची राष्ट्रीय कनिष्ठ गटातील प्रथम क्रमांकाची कामगिरी करणारे खेळाडू.

४. गट-ड :- (सन २०२४, सन २०२८ व त्या पुढील होणाऱ्या ऑलिम्पिकचा विचार या गटासाठी करण्यात आला)

(१) अधिकृत राष्ट्रीय, कुमारगट, युवागट स्पर्धेत पहिले तीन क्रमांक प्राप्त करणाऱ्या खेळाडूंची यादी अद्ययावत करून योजनेत समाविष्ट करणेबाबत कार्यकारी समितीद्वारे निर्णय घेऊन खेळाडूंचा समावेश करणे.

(२८) युवा धोरण–

राज्यातील १३ ते ३५ वयोगटातील युवा लोकसंख्येचा विचार करता देशाच्या युवा धोरणाच्या अनुषंगाने राज्याचे स्वतंत्र युवा धोरण तयार झाल्यास त्याद्वारे युवक कल्याणाच्या विविध योजना राबविणे शक्य आहे. या पार्श्वभूमीवर एकंदरीत राज्याच्या यूवक क्षेत्राचा आढावा घेऊन स्वतंत्र युवा धोरण ठरविण्याकरिता मा. मंत्री यांच्या अध्यक्षते-खाली समिती नियुक्त करण्यात आली. या समिती मार्फत युवा धोरणाचा मसुदा तयार करून शासनास सादर करण्यात आला.

त्यानुसार महाराष्ट्र राज्याचे युवा धोरण मसुदा-२०१२ यास, शासन निर्णय क्रमांक युकधो-२०११/प्र. क्र. ४३/क्रीयुसे-३, दिनांक १४ जून २०१२ अन्वये मंजूरी प्रदान करण्यात आली. यामध्ये भौगोलिक वैविध्य, राज्यातील सामाजिक परिस्थिती, स्थानिक स्तरावर उपलब्ध/विकसित होऊ शकणाऱ्या संधी तसेच शाश्वत विकास यावर भर देऊन २० योजनांचा समावेश धोरणामध्ये करण्यात आला आहे. प्रस्तावित योजनांपैकी सहा योजनांचे शासन निर्णय प्राप्त झाले असून उर्वरित शासन निर्णय निर्गमित करण्याची कार्यवाही शासन स्तरावर चालू आहे.

(१) राज्य व जिल्हा स्तरावर युवा पुरस्कार –

राज्यातील/जिल्ह्यातील युवांनी केलेल्या समाजहिताच्या कार्याचा गौरव व्हावा व युवा विकासाचे कार्य करण्यासाठी त्यांना प्रोत्साहन मिळावे. यासाठी गठीत केलेल्या समितीच्या शिफारशीनुसार विहित अटी व शर्तींची पूर्तता करणाऱ्या युवकास जिल्हा युवा पुरस्कार देण्यात येईल. जिल्हास्तरावर १ युवक, १ युवती तसेच १ नोंदणीकृत संस्था यांना दरवर्षी सदर पुरस्कार दिला जाईल. यासाठी १ एप्रिल ते ३१ मार्च हा कालावधी असून गत तीन वर्षातील कामगिरी विचारात घेण्यात येईल. सदर पुरस्काराचे स्वरूप गौरवपत्र, सन्मानचिन्ह, रोख रू. १०,०००/- व संस्थेसाठी गौरवपत्र, सन्मानचिन्ह व रोख रू. ५०,०००/- असे असेल. यासाठी राज्यातील जिल्हा क्रीडा अधिकारी कार्यालय हे अंमलबजावणी कार्यालय राहील.

राज्यस्तरावर युवा पुरस्कार क्रीडा विभागाच्या क्षेत्रिय विभागानुसार प्रत्येक विभागातील १ युवक, १ युवती व १ नोंदणीकृत संस्था यांना पुरस्कार देण्यात येतील. सदर पुरस्काराचे स्वरूप गौरवपत्र, सन्मानचिन्ह रोख पुरस्कार रू. १.०० लाख असे असेल. यासाठी मा. आयुक्त/संचालक हे अंमलबजावणी कार्यालय असेल.

(२) युवा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना –

राज्यातील युवांना आधुनिक तंत्रज्ञानाची ओळख करून देऊन, या स्पर्धेच्या युगात शक्तीशाली स्पर्धक म्हणून पुढे आणण्याच्या उद्देशाने युवा प्रशिक्षण केंद्र, शिवछत्रपती क्रीडा संकुल बालेवाडी, पुणे येथे सुरू करण्यात येणार आहे. सदर केंद्र हे राज्यातील पहिलेच युवा प्रशिक्षण केंद्र असेल. राज्यातील १३ ते ३५ वयोगटातील युवक-युवती हे सदर केंद्राचे लाभार्थी राहतील. राज्यातील जिल्हा क्रीडा अधिकारी कार्यालयामार्फत केंद्राद्वारे आयोजित कार्यक्रमाची माहिती युवा मंडळे/संस्था पर्यंत पोहचवून, त्यांचेकडून कार्यरत युवांची नावे घेऊन कार्यक्रम समिती मार्फत विविध उपक्रमाकरिता प्रशिक्षणार्थींची निवड केली जाईल. वर्षभरात एकूण ५० प्रशिक्षण शिबिरांचे आयोजन सदर प्रशिक्षण केंद्रात केले जाईल.

(३) युवा वसतिगृहाची स्थापना –

राज्याचे युवा धोरण-२०१२ अंतर्गत राज्यातील युवांना विविध उपक्रमांमध्ये सहभागी होत असताना निवास ही समस्या न राहता त्यांना वसतिगृहे आधार देणारे ठिकाण असणे आवश्यक आहे. वसतिगृहाची सुविधा उपलब्ध झाल्यास युवा त्यांच्या कार्यावर लक्ष केंद्रित करून प्रगतीच्या संधीचा योग्य फायदा घेतील या उद्देशाने शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्र. युकयो-२०१२/प्र.क्र.६६/क्रीयुसे-३, दिनांक २८ एप्रिल २०१४ अन्वये राज्यात सहा महसुल विभागाच्या मुख्यालयाच्या ठिकाणी रू. ४.०० कोटी अनुदानाच्या मर्यादेत १०० युवक, युवतीच्या निवास व्यवस्थेसाठी युवा वसतिगृह उभारण्यात येणार आहेत.

(४) युवा महोत्सवाचे आयोजन –

राज्याचे युवा धोरण २०१२ अंतर्गत राज्याची संस्कृती व परंपरा जतन करण्यासाठी तसेच राष्ट्रीय एकात्मता व युवकांच्या अंगी असलेल्या सुप्त गुणांना वाव देण्यासाठी राज्यातील १३ ते ३५ वयोगटातील युवकांसाठी शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्र. युकयो-२०१२/ प्र.क्र.६७/क्रीयुसे-३, दिनांक ६ जानेवारी २०१४ अन्वये जिल्हा, विभाग व राज्यस्तरावर युवा महोत्सवाचे आयोजन करण्यात येणार आहे. यामध्ये युवा महोत्सवामध्ये लोकनृत्य, लोकगीत, एकांकिका (इंग्रजी व हिंदी) शास्त्रीय गायन (हिंदुस्थानी), शास्त्रीय नृत्य, सितार, बासरी, तबला, विणा, मृदूंग, हार्मोनियम, गिटार, मणीपुरी नृत्य, ओडिसी नृत्य, भरतनाट्यम, कथ्थक कुचिपुडी नृत्य व वक्तृत्व या प्रकारच्या स्पर्धात्मक बाबीमध्ये तर राज्याच्या संस्कृतीचे दर्शन घडविणाऱ्या दोन कार्यक्रमामध्ये स्पर्धा घेऊन यातील पात्र युवकांना राष्ट्रीय युवा महोत्सवामध्ये राज्याचा प्रतिनिधीक संघ सहभागी करण्यात येणार आहे.

(५) युवा नेतृत्व व व्यक्तिमत्व विकास प्रशिक्षण व इतर युवक कल्याणकारी कार्यक्रम –

राज्याचे युवा धोरण-२०१२ अंतर्गत राज्यातील युवक कल्याण क्षेत्रात परिणामकारक बदल घडवून आणण्याच्या उद्देशाने युवकांना जीवनात ध्येय निश्चित करण्यास मदत करण्यासाठी व ते गाठण्यासाठी प्रेरीत करण्याकरिता युवकांमधील नेतृत्व व व्यक्तिमत्वाचा विकास घडवून आणण्याकरिता त्यांना प्रशिक्षण देण्यासाठी शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्र. युकयो-२०१३/प्र.क्र.८/क्रीयुसे-३, दिनांक २८ एप्रिल २०१४ अन्वये राज्यात प्रतिवर्षी यशदा सारख्या शासकीय संस्था मार्फत ६ शिबीरांचे आयोजन करण्यात येणार आहे. प्रत्येक शिबीरामध्ये राज्यातील ३५ जिल्ह्यातून जिल्हा युवा पुरस्कार प्राप्त केलेल्या एका युवक व युवतीस पाचारण करण्यात येणार आहे. सदर ७० युवकांना त्यांच्या नेतृत्व गुणांचा व व्यक्तिमत्वाचा विकास घडवून आणणेसाठी १५ दिवसांच्या निवासी प्रशिक्षण शिबीराचे आयोजन करण्यात येणार आहे.

(६) राज्य युवा विकास निधीस अनुदान –

राज्याचे युवा धोरण २०१२ अंतर्गत युवकांना व युवा क्षेत्रात काम करणाऱ्या संस्थांना युवक कल्याण विषयक उपक्रमांना सहाय्य करणे-साठी शासन निर्णय शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्र. युकयो-२०१३/ प्र.क्र.६६/क्रीयुसे-१, दिनांक १९ डिसेंबर २०१३ अन्वये राज्य युवा विकास निधीची स्थापना केलेली आहे. यामधून राज्यातील युवक, युवती व संस्थांना युवा कल्याणकारी उपक्रम, युवक कल्याण क्षेत्रात संशोधन, युवकांना शिष्यवृत्ती/फेलोशिप, युवांच्या सक्षमीकरणाकरिता उपक्रम, युवा विकाससंबंधी साहित्य निर्मिती, युवांच्या समस्या व त्यावरील उपाययोजना शोधण्याकरीता सर्वेक्षण, युवांसाठी चर्चासत्रे, कार्यशाळा, शिबीर, उद्‌बोधन वर्ग आयोजित करणे इत्यादीसाठी अर्थसहाय्य करण्यात येते.

एकूण अर्थसंकल्पाचे प्रधानशिर्ष, आर्थिक तरतूद आणि खर्च दर्शविणारे विवरणपत्र

००१–संचालन व प्रशासन (००) (०१) क्रीडा व युवक संचालनालय

(रूपये हजारांत)

	प्रत्यक्ष खर्च २०२१–२०२२		तरतूद		
	अनिवार्य	कार्यक्रम	अर्थसंकल्प २०२२–२०२३	सुधारित अंदाज २०२२–२०२३	अर्थसंकल्प २०२३–२०२४
१	२	३	४	५	६
उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण—					
००१ संचालन व प्रशासन २२०४-१३७१					
क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय					
०१. वेतन					
मुख्यालय १, विभागीय कार्यालये ८, जिल्हा कार्यालये ३५	३४७९८१	०	४३७४२८	४१५५५७	४५११७१
०३. अतिकालीक भत्ता	७३	०	७८	६२	८२
०६. टेलिफोन, लाईट, पाणी	१०५४	०	२५००	२२५०	२५००
१०. कंत्राटी सेवा	२७०	०	३००	१०६७	५०००
११. प्रवास खर्च	१३७०	०	२९४०	२०५८	३०८७
१३. कार्यालयीन खर्च	४४७५	०	५२५०	४०३४	५५१३
१४. भाडेपट्टी व कर	५३	०	३३१	२९८	३३१
१७. संगणक खर्च	१२९	०	१९८	१३९	२०८
२१. सामग्री व पुरवठा	६	०	२५	१८	२५
२४. पेट्रोल, तेल, वंगण	८८५	०	१६००	१४४०	१६००
२६. जाहिरात व प्रसिद्धी	०	०	१००	७०	१००
५०. इतर खर्च	०	०	३०	२१	३०
५१. मोटार वाहने	८७	०	११६	८१	११६
एकूण ...	३५,६३,८३	०	४५,०८,९६	४२,७०,९५	४६९७६३

१०१—शारीरिक शिक्षण

(रूपये हजारांत)

	प्रत्यक्ष खर्च २०२१-२०२२		अर्थसंकल्प २०२२-२०२३	सुधारित अंदाज २०२२-२०२३	अर्थसंकल्प २०२३-२०२४
	अनिवार्य	कार्यक्रम			
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
(०१) (०२) राष्ट्रीय शिस्त योजना आस्थापना (शारीरिक प्रशिक्षण निदेशक) पी. टी. आय. २२०४-१४०६					
०१. वेतने	१३,७४	०	२२,४६	१५,३४	२२४६
०६. टेलिफोन-लाईट, पाणी	०	०	१०	९	१०
१०. कंत्राटी सेवा	०	०	१	१	१
११. प्रवास खर्च	०	०	३	२	३
१३. कार्यालयीन खर्च	५४	०	४५	४१	४७
एकूण ..	१४,२८	०	२३,०५	१५,८७	२३०७

१०२—विद्यार्थ्यांकरिता युवक कल्याण कार्यक्रम

१०२—विद्यार्थ्यांकरिता युवक कल्याण कार्यक्रम

(रूपये हजारांत)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	प्रत्यक्ष रकमा २०२१—२०२२ अनिवार्य	प्रत्यक्ष रकमा २०२१—२०२२ कार्यक्रम	तरतूद अर्थसंकल्प २०२२—२०२३	तरतूद सुधारित अंदाज २०२२—२०२३	तरतूद अर्थसंकल्प २०२३—२०२४
१	२	३	४	५	६	७
	उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण					
१.	(१०२) (०१) राष्ट्रीय छात्र सेना (०१) (०१) राष्ट्रीय छात्र सेना-भारित २२०४—००१६					
	०१—वेतन ...	३९५४६३	०	४९०५००	४९०५००	५३९५५०
	०३—अतिकालिक भत्ता ...	४८९	०	८८२	७०६	९००
	०६—दूरध्वनी, पाणीपट्टी व वीज ...	५९८६	०	७०००	६३००	७०००
	१०—कंत्राटी सेवा	०	०	१०००	१६३३३	१३०००
	११—देशांतर्गत प्रवास खर्च ...	३७१	०	११५५	८०९	१२१३
	१३—कार्यालयीन खर्च ...	८८४९	०	९५००	३९९०	९९७५
	१४—भाडेपट्टी व कर ...	६८२६	०	८०००	७२००	८०००
	२१—सामुग्री व पुरवठा (शिबीर व पाठ्यक्रम) ...	४६७९७	०	७००००	१५८५२७	९००००
	२४—पेट्रोल, तेल, वंगण ...	५६०१	०	७०५६	६३५०	७५००
	२७—लहान बांधकामे ...	०	०	५३	३७	५६
	२८—व्यावसायिक व विशेष सेवा प्रदाने ...	१०३४९	०	७५००	३७५०	७५००
	३१—सहाय्यक अनुदाने ...	०	०	२९४	२०६	२९४
	३४—शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने ...	०	०	९०	८६	९६
	एकूण : १०२ (०१) राष्ट्रीय छात्र सेना	४८०७३३	०	६०३०३०	६९४७९४	६८५०८४

२. (०२) (०१) बालवीर सेवा व मार्गदर्शन महाराष्ट्र राज्य भारत स्काऊटस व गाईडस, मुंबई यांना सहा. अनुदाने २२०४—००३४.					
१०. कंत्राटी सेवा	०	०	१	०	०
३१—वेतनेत्तर अनुदान	७५८३	०	६७४०	५६६४	६७४०
३६—सहाय्यक अनुदाने (वेतन)	१२२८३२	०	१५३५४६	१३६७३०	१६८९०१
एकूण—(०२) (०१) बालवीर सेवा व भारत स्काऊटस व गाईडस,	१३०४१५	०	१६०२८७	१४२३९५	१७५६४२
३. (०२) (०३) महाराष्ट्र छात्र सेना २२०४—१३१७ ...					
०१—वेतन ...	५५७७	०	१५४८६	५६६४	७६२६
०३—अतिकालिक भत्ता ...	०	०	०	०	०
०६—दूरध्वनी, पाणीपट्टी व वीज ...	०	०	०	०	०
११—देशांतर्गत प्रवास खर्च ...	१७	०	१४६	२०	६३
१३—कार्यालयीन खर्च ...	१९३	०	२५४	२००	२१३
१७—संगणक खर्च	०	०	१	१	१
३१—सहाय्यक अनुदाने ...	०	०	०	०	०
एकूण ...	५९८७	०	१५८८७	५८८५	७९०३
एकूण—१०२—विद्यार्थ्यांकरिता युवक कल्याण कार्यक्रम ...	६१७१३५	०	७७९२०४	८४३०७४	८६८६२९

टीप.—महाराष्ट्र छात्र सेना ही योजना शिक्षण संचालनालयामार्फत राबविण्यात येते.

१०३—विद्यार्थेतर युवक कल्याण योजना

(रूपये हजारांत)

योजनेचे नाव उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण	तरतूद					साध्य		लक्ष्य
	प्रत्यक्ष खर्च २०२१—२०२२		अर्थसंकल्प २०२२—२०२३	सुधारित अंदाज २०२२—२०२३	अर्थसंकल्प २०२३—२०२४	सन २०२०-२०२१	सन २०२१-२०२२	सन २०२२-२०२३
	अनिवार्य	कार्यक्रम						
१	२	३	४	५	६	७	८	९
(०१) (०१) युवक केंद्रे व इतर संस्थांना आर्थिक सहाय्य ३१—सहाय्यक अनुदान (२२०४—१४२४)	०	०	९०००	४५	१००००	०	०	३६
(०१) (०२) औरंगाबाद येथील युवक वसतिगृहाला वित्तीय सहाय्य (२२०४—१४३३)								
०१—वेतन	४८	०	१०८	१०३	१०८	१	१	१
०६—टेलिफोन, वीज व पाणी	५	०	१०	९	१०	१	१	१
११—प्रवास खर्च	०	०	९	६	९	१	१	१
१३—कार्यालयीन खर्च	२०	०	४०	३६	४०	१	१	१
५०—इतर खर्च	०	०	३०	२१	३०	१	१	१
एकूण ...	७३	०	१९७	१७५	१९७	—	—	—
(०८) (०१) सामुदायिक सहभागासाठी विविध कार्यक्रम कार्यान्वित करणे— ३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	०	०	०	०	०	०

(१०) (०१) ग्रामीण क्षेत्रातील युवक कल्याण विस्तार कार्यक्रम ३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	०	०	०	०	०	०
युवा धोरणांतर्गत योजना								
(०१) (०९) राज्य युवा विकास निधीस अनुदान. ३१—सहाय्यक अनुदान (२२०४—५६७१)	०	०	५०००	३५००	५०००	०	०	१
(१०) (०९) युवा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना ३१—सहाय्यक अनुदान (२२०४—५५३७)	०	०	२०००	१४००	३०००	०	०	८
(१०) (१०) युवा पुरस्कार ३१—सहाय्यक अनुदान (२२०४—५५६४)	०	०	१२५००	८७५०	१२५००	०	०	३७
(१०) (११) युवा वसतिगृह स्थापन करणे ३१—सहाय्यक अनुदान (२२०४—५५७३)	०	०	१००००	८०००	१००००	०	०	६
(१०) (१२) युवा महोत्सवाचे आयोजन ३१—सहाय्यक अनुदान (२२०४—५५८२)	०	८५००	२५००००	१७५०००	१५००००	०	३६	४५
(१०) (१३) नेतृत्व व्यक्तिमत्त्व विकास व अन्य कल्याणकारी कार्यक्रमाशी निगडित बौद्धिक विकास करण्यासाठी विविध कार्यक्रमाचे आयोजन (२२०४—५५९१) ३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	३००००	२१०००	३१५००	०	०	३७
एकूण—१०३—युवक कल्याण योजना	७३	८५००	३१८६९७	२२२३२५	२२२१९७	—	—	—

१०४—क्रीडा आणि खेळ

(रूपये हजारांत)

योजनेचे नाव उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण	तरतूद					साध्य		लक्ष्य
	प्रत्यक्ष खर्च २०२१—२०२२		अर्थसंकल्प २०२२—२०२३	सुधारित अंदाज २०२२—२०२३	अर्थसंकल्प २०२३—२०२४	सन २०२०-२०२१	सन २०२१-२०२२	सन २०२२-२०२३
	अनिवार्य	कार्यक्रम						
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१०४ क्रीडा व खेळ								
(०१) (०१) महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषद—(२२०४—१५४२)								
११ प्रवास खर्च	०	०	१	१	१००	०	०	१०
(०३) (०१) राज्य क्रीडा पुरस्कार **कार्यक्रमाचे आयोजन** (२२०४—१५६९)								
५० इतर खर्च	०	०	१७५००	५५०००	१७५००	०	०	३७
(०६) (०२) अखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा सहभाग (२२०४—१९८१)								
३१—सहाय्यक अनुदान	०	२२१५	६०००	४२००	५०००	०	१५	२०
(०६) (०५) अखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा आयोजन (२२०४—१९९९)								
३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	४०००	२८००	५०००	०	०	५
(०८) (०१) कुस्ती खेळाचा विकासकरण्याकरिता आर्थिक सहाय्य—(२२०४—१६४९)								
३१—सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर)	०	०	९२८०	६४९६	९२८०	०	०	२८०

(०८) (०२) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर अतुलनीय कामगिरी केलेल्या वयोवृद्ध खेळाडूंना मानधन (२२०४-१६५८)								
३१—सहाय्यक अनुदान	३१००	०	५५३२	७३८८	५५००	०	१०३	११७
(०९) (०१) क्रीडा नैपुण्य शिष्यवृत्त्या, (२२०४-१६६७)								
३४— शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने	०	६७९	४००००	३८०००	४००००	०	०	३५००
(१०) (०१) क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना—(२२०४—१६७६)								
०१— वेतन	१०४३७४	०	१३२९६३	११६३१५	१२३४५८	०	०	०
०६— टेलिफोन, लाईट व पाणी	३	०	६०	५४	६०	०	०	०
१०— कंत्राटी सेवा	०	०	१	१	१००००	०	०	०
११— प्रवास खर्च	१८२	०	४२०	२९४	४४१	०	०	०
१३— कार्यालयीन खर्च	१४३	०	२१५	१५१	२२६	०	०	०
एकूण ...	१०४७०२	०	१३३६५९	११६८१५	१३४१८५	०	०	०
(१५) (०१) क्रीडांगणाचा विकास (२२०४-१६९४)								
०१—वेतन	४०५३	०	५९४९	५६५२	६५४४	०	०	०
०२—मजुरी	१४	०	१६	१५	१७	०	०	०
१०—कंत्राटी सेवा	०	०	१	१	१	०	०	०
१३— कार्यालयीन खर्च	१०८	०	१२६	११३	१३२	०	०	०
१४—भाडेपट्टी व कर	२	०	१०	९	१०	०	०	०
२६—जाहिरात व प्रसिद्धी	०	०	३०	२१	३०	०	०	०
२१—लहान बांधकामे	०	०	७२	५०	७६	०	०	०
एकूण ...	४१७७	०	६२०४	५८६१	६८१०	०	०	०

१०४–क्रीडा व खेळ (पुढे चालू)

(रूपये हजारांत)

१	२	३	४	५	६	७	८	९
(१६) (०१) क्रीडा संकुलाची स्थापना ३१–सहाय्यक अनुदान (२२०४–१७०२)	०	२५४२२१	२८००००	१९६०००	५३९०००	१	१	१
(२५) (०१) महाराष्ट्र राज्याच्या प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये क्रीडा दिन व क्रीडा सप्ताह साजराकरणे– (२२०४–१७३८) ५० इतर खर्च ३१–सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर)	०	११७	३६००	२५२०	३६००	०	३६	३६
(२६) (०१) खाशाबा जाधव राज्य कुस्ती स्पर्धा–(२२०४–२०३७) ३१–सहाय्यक अनुदान	०	०	७५००	५२५०	७५००	०	१	१
(३१) (०१) छत्रपती शिवाजी महाराज चषक राज्य कबड्डी स्पर्धा– (२२०४–२०४६) ३१ सहाय्यक अनुदान	०	०	७५००	५२५०	७५००	०	१	१
(३२) (०१) अश्वमेघ विद्यापीठांतर्गत क्रीडा स्पर्धा–(२२०४–२०५५) ३१ सहाय्यक अनुदान	०	०	५००	५००	५००	०	१	१
(३३) (०१) क्रीडा विद्यापीठाची स्थापना (२२०४–२०६४)–								
३१–सहाय्यक अनुदान	०	३८५३९	२२५७१९	१५८००३	५०००००	९	९	९
३६–सहाय्यक अनुदाने (वेतन)	०	१५११६	१८०००	३९६१२	२११६९	१	१	१
	०	५३६५५	२४३७१९	१९७६१५	५२११६९	०	०	०

(३४) (०१) राज्य क्रीडा पुरस्कारार्थ्यांना मोफत एस.टी.प्रवास सवलत (२२०४-२०७३) ३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	००१	१	१	०	०	०
(३५) (०१) राज्य क्रीडा निधीस अंशदान—(२२०४—२०८२) ३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	५०००	३५००	५०००	०	१	१
राज्यस्तर योजना—								
अ (०२) (०३) राज्य क्रीडा परिषदेमार्फत क्रीडा संस्थांना आर्थिक सहाय्य (२२०४—१९४३)— ३१—सहाय्यक अनुदान	०	५००००	३५००००	३५००००	१६१७५०	०	३	१०
(०९) (१४) क्रीडा मार्गदर्शकांची मानधनावर नियुक्ती (२२०४—५४४८)	०	०	३३०००	१	८६१००	०	०	११०
(०९) (०५) स्वयंसिद्ध महिलांकरिता स्वरक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रम (२२०४—१८७२) ३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	२१००	१४७०	२१००	०	०	३६
(०९) (१०) छत्रपती शिवाजी महाराज व्हॉलीबॉल चषक स्पर्धा ३१—सहाय्यक अनुदान (२२०४—५४०१)	०	०	७५००	५२५०	७५००	०	०	१
(०९) (११) कै. भाई नेरुरकर राज्य खो खो चषक स्पर्धा ३१—सहाय्यक अनुदान— (२२०४—५४१२)	०	०	७५००	५२५०	७५००	०	०	१

१०४–क्रीडा व खेळ (पुढे चालू)

(रूपये हजारांत)

१	२	३	४	५	६	७	८	९
(१०) (०२) क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची आस्थापना (तालुका/क्रीडा संकुल) (२२०४–१७९२)								
३१–सहाय्यक अनुदान	०	१५७५००	६५००००	६५००००	१००००००	०	०	२८०
(१६) (०२) क्रीडा संकुलाची स्थापन–(२२०४–१८२७)								
३१–सहाय्यक अनुदान	०	३०३६६६	६५६८००	४५९७६०	६०००००	०	०	४४
(१६) (०३) जिल्हा क्रीडा संकुलाची देखभाल–(२२०४–५३१२)								
३१–सहाय्यक अनुदान	०	५५४३६	१०००००	७००००	२०००००	०	०	३००
(१६) (०५) ग्रामीण व शहरी भागात क्रीडा सुविधा निर्माण करणे								
३१–सहाय्यक अनुदान (वेतनेत्तर)	०	०	०	०	०	०	०	०
(३३) (०२) जिल्हा स्तरावरील अनि-वासी क्रीडा प्रबोधिनींना निर्मिती करणे (२२०४–५३९५)								
३१–सहाय्यक अनुदान	०	०	१००००	७०००	५००००	०	९	९
क्रीडा धोरणांतर्गत योजना–								
(०५) (०६) शालेय क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन–(२२०४–५६३५)								
३१–सहाय्यक अनुदान	०	०	१३००००	११७०००	२५००००	०	०	२२५०

(०८) (०३) कुस्ती तालीम केंद्राचा विकास—(२२०४—५४७५)							
३१—सहाय्यक अनुदाने	०	४९११	१००००	७०००	१००००	७	१०	२०
(०८) (०४) आंतरराष्ट्रीय क्रीडापटूंना प्रशिक्षण खेळाचे साहित्य मार्गदर्शन शुल्क इत्यादीसाठी सहाय्य (२२०४—५६५३)							
३१—सहाय्यक अनुदान	०	०	१५०००	१०५००	३००००	०	०	४०
(३९) (०१) राज्यातील क्रीडा विषयक सोई सुविधांचे सर्वेक्षण करणे (२२०४—५६४४)							
३१—सहाय्यक अनुदाने	०	०	५०००	३५००	६००००	०	०	३६
(०९) (०६) ऑलंम्पिक राष्ट्रकुल व आशियाई स्पर्धांमधील पदक विजेत्यांना रोख पारितोषिक देणे (२२०४—५३२१)							
५० इतर खर्च	०	२२०५०	१०००००	२८४७६०	२०००००	०	०	५०
(०९) (०९) राष्ट्रीय स्तरावर क्रिडा कौशल्य व तंत्र संबंधात खास शिक्षणाचा दर्जा वाढविणे (ऑलिंपीक अभियान) (२२०४—५३६८)							
३१ सहाय्यक अनुदान	०	२४५००	१०००००	६५६०८	१०००००	०	०	५२

१०४—क्रीडा व खेळ (पुढे चालू)

(रूपये हजारांत)

१	२	३	४	५	६	७	८	९
(०९) (१६) राज्यस्तरावर क्रीडा प्रशिक्षण शिबिराचे आयोजन **(२२०४—५६२६)**								
३१ सहाय्यक अनुदान	०	०	२००००	१४०००	२७०००	०	०	१
(०९) (१७) क्रिडा शिक्षकांना उत्तेजन देण्यासाठी बक्षिसे, **(२२०४—५६९१)**								
३१ सहाय्यक अनुदाने	०	०	३५००	२४५०	३५००	०	०	३६
(१०) (०३) जिल्हा क्रीडा प्रशिक्षण (शिकवणी) केंद्राची स्थापना. **(२२०४—५६८२)**								
३१ सहाय्यक अनुदान	०	०	४५०००	३१५००	४५०००	०	०	३६
(२०) (०२) क्रीडा शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण शिबीरे आयोजित करणे **(२२०४—५५५५)**								
३१ सहाय्यक अनुदान	०	०	२५०००	१७५००	२५०००	०	०	३७
(२०) (०३) खेळांना प्रोत्साहन देण्यासाठी माध्य. शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालय यांना प्रोत्साहनात्मक अनुदाने **(२२०४—५६६२)**
३१ सहा. अनुदान	०	०	२९०००	२०३००	२९०००	०	०	१०८
(४०) (०१) क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी सहाय्य **(२२०४—५७०६)**								
३१ सहाय्यक अनुदान	०	१०८०००	१०००००	७००००	१५००००	०	०	२५

(४१) (०१) आंतर राष्ट्रीय क्रिडा विद्यापीठ महाराष्ट्र (२२०४–५८३१)								
३१ सहाय्यक अनुदान	०	१४११२०	३५००००	२४५०००	४५००००	—	—	—
३६ सहाय्यक अनुदान (वेतन)	०	०	६००००	३००००	३००००			
५० इतर खर्च	०	०	१०००००	७००००	१००००			
	०	१४११२०	५१००००	३४५०००	४९००००			
एकूण—१०४ क्रीडा व खेळ ...	१०८८७९	११७८०७०	३६७९३९६	३१८५०४६	४४८२०९५			
एकूण—२२०४ क्रीडा व युवक सेवा	१०८६९९८	११८६५७०	५२३०४९८	४६७९१२७	६४०४९९१			
४२०२—शिक्षण, कला, क्रीडा आणि संस्कृति यावरील भांडवली खर्च—								
०३— क्रीडा व युवक सेवा, क्रीडा प्रेक्षागृह ८०० इतर प्रेक्षागृह खर्च.								
राज्य योजनांतर्गत योजना								
(१) (००) (०२) क्रीडा पटूंच्या स्मारकांची उभारणी. (४२०२-६२५५)								
५३—मोठी बांधकामे	०	०	१५०००	१२०००	१००००	०	०	

१

क्रीडा व युवक सेवा संचालनालयांतर्गत कार्यालयातील मंजूर पदांचा तपशील

अ. क्र.	पदनाम	वेतन श्रेणी	ग्रेड पे	मुख्यालय	विभाग मुंबई/कोल्हापूर/औरंगाबाद/नागपूर/पुणे/अमरावती/लातूर/नाशिक	जिल्हा	तालुका	एकूण
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)
	राजपत्रित (वर्ग-१)							
१	आयुक्त (भा. प्र. से.)	१२३१००—२१५९००	एस-१६	१	...	...	...	१
२	सहसंचालक	७८८००—२०९२००	एस-२५	१	...	...	...	१
३	उपसंचालक	६७७००—२०८७००	एस-२३	३	८	...	...	११
४	विशेष कार्य अधिकारी	६७७००—२०८७००	एस-२३	१	...	...	...	१
५	सहाय्यक संचालक	५६१००—१७७५००	एस-२०	३	...	...	...	३
६	जिल्हा क्रीडा अधिकारी	५६१००—१७७५००	एस-२०	...	...	३६	...	३६
	एकूण ...			९	८	३६	...	५३
	राजपत्रित (वर्ग-२)							
१	तालुका क्रीडा अधिकारी	४१८००—१३२३००	एस-१५	२	...	...	९८	१००
२	लेखाधिकारी	४१८००—१३२३००	एस-१५	१	...	...	...	१
	एकूण ...			३	...	...	९८	१०१
	अराजपत्रित (वर्ग-३)							
१	अधीक्षक	३८६००—१२२८००	एस-१४	४	८	...	...	१२
२	महिला क्रीडा अधिकारी	३८६००—१२२८००	एस-१४	१	...	...	...	१
३	क्रीडा मार्गदर्शक	३८६००—१२२८००	एस-१४	११	...	११६	...	१२७
४	क्रीडा अधिकारी	३८६००—१२२८००	एस-१४	५	८	१२३	...	१३६
५	उच्चश्रेणी लघुलेखक	३८६००—१२२८००	एस-१४	३	...	...	...	३
६	निम्नश्रेणी लघुलेखक	३८६००—१२२८००	एस-१४	३	८	...	...	११
७	लघुटंकलेखक	२५५००—८११००	एस-०८	३	...	...	...	३
८	मुख्य लिपिक	३५४००—११२४००	एस-१३	२	८	...	...	१०
९	वरिष्ठ लिपिक	२५५००—८११००	एस-०८	१२	१६	३६	...	६४
१०	कनिष्ठ लिपिक	१९९००—६३२००	एस-०६	२६	१६	३१	...	७३
११	वाहन चालक	१९९००—६३२००	एस-०६	३	३	...	...	६
	एकूण ...			७३	६७	३०६	...	४४६
	अराजपत्रित (वर्ग-४)							
१	नाईक	१६६००—५२४००	एस-०३	२	...	...	...	२
२	दप्तरी	१६६००—५२४००	एस-०३	१	...	...	...	१
३	शिपाई	१५०००—४७६००	एस-०१	१८	१६	३५	...	६९
४	शिपाई (बाह्यस्त्रोत पालघर)	मानधन	...	...	...	१	...	१
	एकूण ...			२१	१६	३६	...	७३

सहाय्यक संचालक (रा. सु. द.) पुणे या कार्यालयाच्या मंजूर पदांचा तपशील

अ. क्र.	पदनाम	वेतन श्रेणी	ग्रेड पे	एकूण मंजूर पदे
१	२	३	४	५
	राजपत्रित (वर्ग-२)			
(१)	सहाय्यक लेखाधिकारी	३८६००—१२२८००	एस-१४	१
	अराजपत्रित (वर्ग-३)			
(१)	कनिष्ठ लिपिक/भांडारपाल इ.	१९९००—६३२००	एस-०६	६
				...
	अराजपत्रित (वर्ग-४)			
(१)	दप्तरी	१६६००—५२४००	एस-०३	१
				...
			एकूण बेरीज ...	८

मुंबई येथील ओव्हल/आझाद/क्रॉस मैदानाचे व्यवस्थापन

अ. क्र.	पदनाम	वेतन श्रेणी	ग्रेड पे	एकूण मंजूर पदे
१	२	३	४	५
	(वर्ग-३)			
(१)	कनिष्ठ लिपिक	१९९००—६३२००	एस-०६	२
			एकूण ...	२
	(वर्ग-४)			
(१)	मुकादम	१६६००—५२४००	एस-०३	१
(२)	पहारेकरी	१५०००—४७६००	एस-०१	४
(३)	मजूर	१५०००—४७६००	एस-०१	२
(४)	चौकीदार	१५०००—४७६००	एस-०१	३
			एकूण ...	१०
			एकूण ... वर्ग ३ व ४	१२
	एकूण वर्ग १, २, ३ व ४		एकूण ...	६९३

राष्ट्रीय छात्र सेना कार्यालयांतील मंजूर पदांचा तपशील

अ. क्र.	पदनाम	वेतन	वेतन स्तर	सध्याची मंजूर पदे
१	२	३	४	५
		वर्ग - ३		
(१)	उच्चश्रेणी लघुलेखक	४१८००–१३२३००	एस-१५	६
(२)	अधिक्षक	३८६००–१२२८००	एस-१४	७
(३)	मुख्य लिपीक	३५४००–११२४००	एस-१३	५२
(४)	हवाई प्रतिमान निदेशक	३५४००–११२४००	एस-१३	३
(५)	नौकावाहन निदेशक	३५४००–११२४००	एस-१३	४
(६)	लेखा लिपिक	२५५००–८११००	एस-०८	४८
(७)	वरिष्ठ लिपिक	२५५००–८११००	एस-०८	१४३
(८)	कनिष्ठ लिपिक	१९९००–६३२००	एस-०६	१५४
(९)	वाहन चालक	१९९००–६३२००	एस-०६	१४०
			एकूण पदे ...	५५७
		वर्ग - ४		
(१०)	लष्कर	१६६००–५२४००	एस-०३	२५६
(११)	शिपाई	१५०००–४७६००	एस-०१	७५
(१२)	चौकीदार	१५०००–४७६००	एस-०१	६४
(१३)	सफाई कामगार	१५०००–४७६००	एस-०१	५३
(१४)	बोट किपर	१६६००–५२४००	एस-०३	७
(१५)	सॅडरल	१५०००–४७६००	एस-०१	१
(१६)	फेरीअर	१५०००–४७६००	एस-०१	१
(१७)	उदवाहक	१६६००–५२४००	एस-०३	२
(१८)	बाह्यस्त्रोताद्वारे			१०
			एकूण पदे ...	४६९

टिप :- ५८ महा. बटा. एनसीसी, सिंधुदूर्ग व ५९ महा. बटा. एनसीसी, वाशिम या युनिटमध्ये १० पदे नवनिर्मित व १० पदे बाह्यस्त्रोताद्वारे भरण्याबाबत शासन निर्णय दिनांक २७ -१०-२०१६ अन्वये मंजुरी दिली आहे.

महाराष्ट्र राज्य भारत स्काऊटस् आणि गाईडस्, कार्यालयातील मंजूर पदांचा तपशील

अ. क्र.	पदाचे नाव	वेतन श्रेणी	ग्रेड पे	सध्याची मंजूर पदे
१	२	३	४	५
	गट-क			
(१)	राज्य चिटणीस	४१८००—१३२३००	एस-१५	१
(२)	राज्य सहचिटणीस	४१८००—१३२३००	एस-१५	१
(३)	राज्य संघटन आयुक्त (स्काऊट)	३८६००—१२२८००	एस-१४	१
(४)	राज्य संघटन आयुक्त (गाईड)	३८६००—१२२८००	एस-१४	१
(५)	सहाय्यक राज्य चिटणीस	३५४००—११२४००	एस-१३	२
(६)	राज्य प्रशिक्षण आयुक्त (स्काऊट)	३८६००—१२२८००	एस-१४	१
(७)	राज्य प्रशिक्षण आयुक्त (गाईड)	३८६००—१२२८००	एस-१४	१
(८)	सहाय्यक राज्य संघटन आयुक्त	३५४००—११२४००	एस-१३	२
(९)	सहाय्यक राज्य प्रशिक्षण आयुक्त	३५४००—११२४००	एस-१३	२
(१०)	स्थापत्य अभियंता	३५४००—११२४००	एस-१३	१
(११)	अधिक्षक	३५४००—११२४००	एस-१३	१
(१२)	जनसंपर्क अधिकारी	३५४००—११२४००	एस-१३	१
(१३)	लेखापाल	३५४००—११२४००	एस-१३	१
(१४)	लघुलेखक	३८६००—१२२८००	एस-१४	२
(१५)	जिल्हा स्काऊट/गाईड संघटक	२९२००—९२३००	एस-१०	७४
(१६)	सहाय्यक लेखापाल	२५५००—८११००	एस-८	१
(१७)	रोखपाल	२५५००—८११००	एस-८	१
(१८)	वरिष्ठ लिपिक	२५५००—८११००	एस-८	१९
(१९)	टंकलेखक	२१७००—६९१००	एस-७	५
(२०)	कनिष्ठ लिपिक	१९९००—६३२००	एस-६	७७
(२१)	वाहन चालक	१९९००—६३२००	एस-६	१
			एकूण ...	१९६
	गट-ड			
(२२)	नाईक	१६६००—५२४००	एस-३	६
(२३)	चौकीदार	१५०००—४७६००	एस-१	१६
(२४)	शिपाई	१५०००—४७६००	एस-१	७१
(२५)	शिपाई (कंत्राटी पद्धतीने)	७,५००		८
			एकूण पदे ...	१०१
			एकूण पदे (वर्ग-३ व वर्ग ४)	२९७

संचालक, क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे व त्यांच्या अधिपत्याखालील कार्यालयात ३१ ऑगस्ट २०२० पर्यंत प्रलंबित असलेले निरीक्षण अहवाल आणि लेखा परिच्छेदाबद्दलचे विवरणपत्र

अ. क्र.	कार्यालयाचे नाव	निरीक्षण अहवाल	लेखा परिच्छेद
१	२	३	४
१	संचालक, क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	६	१६
२	उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा, मुंबई विभाग, मुंबई	१	४
३	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, मुंबई उपनगर	१	७
४	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, मुंबई शहर	१	५
५	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, ठाणे	१	६
६	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, रायगड	१	१
७	उपसंचालक क्रीडा व युवक सेवा नाशिक, विभाग नाशिक	१	४
८	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, नाशिक	१	७
९	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, धुळे	१	१
१०	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, नंदुरबार	०	०
११	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, जळगांव	१	४
१२	उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा पुणे विभाग, पुणे	१	३
१३	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, पुणे	१	१४
१४	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, अहमदनगर	१	९
१५	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, सोलापूर	०	०
१६	उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर	०	०
१७	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, कोल्हापूर	२	२
१८	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, सांगली	१	९
१९	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, सातारा	१	७
२०	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, रत्नागिरी	१	२
२१	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, सिंधुदूर्ग	१	५
२२	उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा, औरंगाबाद विभाग, औरंगाबाद	३	१२
२३	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, औरंगाबाद	४	११
२४	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, जालना	२	११
२५	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, परभणी	४	१०
२६	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, हिंगोली	३	२३
२७	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, बीड	४	२०
२८	उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा, लातूर विभाग, लातूर	१	७
२९	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, लातूर	३	१६
३०	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, नांदेड	३	३१
३१	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, उस्मानाबाद	३	२१
३२	उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा, नागपूर विभाग, नागपूर	३	११
३३	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, नागपूर	३	२७
३४	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, वर्धा	३	२५
३५	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, भंडारा	२	१४
३६	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, गोंदिया	१	१७
३७	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, गडचिरोली	३	५
३८	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, चंद्रपूर	५	२८
३९	उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा, अमरावती विभाग, अमरावती	२	९
४०	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, अमरावती	३	११
४१	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, अकोला	३	११
४२	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, वाशीम	२	११
४३	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, यवतमाळ	२	५
४४	जिल्हा क्रीडा अधिकारी, बुलढाणा	२	१४
	एकूण ...	८७	४५६

विकासमंडळ निहाय प्रत्यक्ष खर्च

अविभाज्य भाग

मंडळनिहाय खर्चाची माहिती

योजनेतर योजना

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०२०–२०२१ योजनेत्तर विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण	२०२१–२०२२ अनिवार्य विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण
१	**००१–संचालन व प्रशासन**										
१	(००) (०१) क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय २२०४–१३७१										
	०१–वेतन	८६८·९६	८४२·१८	१६५४·१६	०·००	३३५५·३५	८९०·८३	८७३·४३	१७१५·५५	०·००	३४७९·८१
	०३–अतिकालीक भत्ता	०·०६	०·०६	०·११	०·००	०·२४	०·१९	०·१८	०·३६	०·००	०·७३
	०६–दूरध्वनी, पाणीपट्टी व वीज	२·२९	२·२४	४·४१	०·००	८·०९	२·७०	२·६५	५·२०	०·००	१०·५४
	१०–कंत्राटी सेवा	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·६९	०·६८	१·३३	०·००	२·७०
	११–देशांतर्गत प्रवास खर्च	२·३९	२·३४	४·६१	०·००	९·३४	३·५१	३·४४	६·७५	०·००	१३·७०
	१३–कार्यालयीन खर्च	६·३६	६·२४	१२·२०	०·००	२४·८६	११·४६	११·२३	२२·०६	०·००	४४·७५
	१४–भाडेपट्टी व कर	०·७०	०·६९	१·३५	०·००	२·७४	०·१४	०·१३	०·२६	०·००	०·५३
	१७–संगणक खर्च	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·३३	०·३२	०·६४	०·००	१·२९
	२१–सामग्री व पुरवठा	१·४१	०·००	०·००	०·००	०·००	०·०२	०·०२	०·०३	०·००	०·०६
	२४–पेट्रोल, तेल, वंगण	०·००	१·३९	२·७२	०·००	५·६२	२·२७	२·२२	४·३६	०·००	८·८५
	२६–जाहीरात व प्रसिद्धी	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	५०–इतर खर्च	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	५१–मोटार वाहने	०·११	०·११	०·२१	०·००	०·४३	०·२२	०·२२	०·४३	०·००	०·८७
	एकूण ... ००१ संचालन व प्रशासन	८७२·२९	८५६·२५	१६७९·८३	०·००	३४०७·३७	९१२·३४	८९४·५२	१७५६·९७	०·००	३५६३·८३
२	**१०१ शारीरिक शिक्षण**										
२	(०१) (०२) राष्ट्रीय शिस्त योजना आस्थापना २२०४–१४०६										
	०१–वेतन	०·००	०·००	००·००	१२·४१	१२·४१	०·००	०·००	००·००	१३·७४	१३·७४
	०६–दूरध्वनी, वीज व पाणी	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०,००

११—प्रवास खर्च	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
१३—कार्यालयीन खर्च	०·००	०·००	०·००	०·२३	०·२३	०·००	०·००	०·००	०·५४	०·५४
एकूण...१०१—शारीरिक शिक्षण	०·००	०·००	०·००	१२·६४	१२·६४	०·००	०·००	०·००	१४·२८	१४·२८
३. १०२—विद्यार्थ्यांकरिता युवक कल्याण कार्यक्रम										
३ (१०२) (०१) राष्ट्रीय छात्र सेना (०१) (०१) राष्ट्रीय छात्र सेना २२०४-००१६										
०१—वेतन	९४२·८५	९२४·४४	१८१५·७२	०·००	३६८३·०१	१०१२·३९	९९२·६१	१९४९·६३	०·००	३९५४·६३
०३—अतिकालीक भत्ता	०·५३	०·५२	०·०१	०·००	२·०६	१·२५	१·२३	२·४१	०·००	४·८९
०६—दूरध्वनी, विज व पाणी	१०·६४	१०·४४	२०·५०	०·००	४१·५८	१५·३२	१५·०२	२९·५१	०·००	५९·८६
१०—कंत्राटी सेवा	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
११—प्रवास खर्च	०·३४	०·३४	०·६६	०·००	१·३४	०·९५	०·९३	१·८३	०·००	३·७१
१३—कार्यालयीन खर्च	१६·३४	१५·०४	२९·४४	०·००	५९·९५	२२·६५	२२·२१	४३·६३	०·००	८८·४९
१४—भाडेपट्टी व कर	४५·६२	४४·७३	८७·८५	०·००	१७८·१९	१७·४८	१७·१४	३३·६६	०·००	६८·२८
२१—सामग्री व पुरवठा (पाठ्यक्रम व शिबीरे)	१४०·८१	१३८·१२	२७१·२८	०·००	५५०·२७	११९·८०	११७·४६	२३०·७१	०·००	४६७·९७
२४—पेट्रोल, तेल व वंगण	९·१४	८·८७	१७·६१	०·००	३५·७२	१४·३४	१४·०६	२७·६१	०·००	५६·०१
२७—लहान बांधकामे	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२८ व्यावसायिक विशेष सेवा व प्रदाने	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	२६·४९	२५·९८	५१·०२	०·००	१०३·४९
३१ सहाय्यक अनुदान	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३४ शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
एकूण... राष्ट्रीय छात्र सेना	११६५·३३८	११४२·५७७	२२४४·१८५	०·००	४५५२·१०	१२३०·६८	१२०६·६४	२३७०·०१	०·००	४८०७·३३
४ (०२) (०१) बालवीर सेवा व मार्गदर्शन महाराष्ट्र राज्य भारत स्काऊटस् व गाईडस्, मुंबई यांना सहा. अनुदाने. २२०४-००३४										
१०—कंत्राटी सेवा	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३६—वेतन व भत्ते	२८०·४६	२१४·९८	५४०·११	०·००	१०९५·५५	३१४·४५	३०८·३१	६०५·५६	००·००	१२२८·३२
३१—सहाय्यक अनुदाने	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	१९·४१	१९·०३	३७·३८	०·००	७५·८३
एकूण	२८०·४६	२१४·९८	५४०·११	०·००	१०९५·५५	३३३·८६	३२७·३४	६४२·९५	०·००	१३०४·१५
एकूण...१०२ राष्ट्रीय छात्र सेना	१४४५·७९९	१४१७·५५७	२७८४·२९५	०·००	५६४७·६५	१५६४·५४	१५३३·९८	३०१२·९६	०·००	६१११·४८

२२०४ क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे योजनांतर्गत योजना सन २०२०-२१ व २०२१-२२ मंडळनिहाय अंतिम खर्च दर्शविणारे विवरण पत्र खर्चाची माहिती

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०२०–२०२१ योजनेत्तर					२०२१–२०२२ अनिवार्य				
		विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण	विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण
४.	**१०३-विद्यार्थीत्तर युवक कल्याण कार्यक्रम**										
५	(०१) (०२) औरंगाबाद येथील युवक वसतीगृहाला वित्तीय सहाय्य २२०४-१४३३										
	०१-वेतन	०·००	१·०८	०·००	०·००	१·०८	०·००	०·४८	०·००	०·००	०·४८
	०६-दूरध्वनी, विज व पाणी	०·००	०·०३	०·००	०·००	०·०३	०·००	०·०५	०·००	०·००	०·०५
	११-प्रवास खर्च	०·००	०·०२	०·००	०·००	०·०२	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	१३-कार्यालयीन खर्च	०·००	०·१६	०·००	०·००	०·१६	०·००	०·२०	०·००	०·००	०·२०
	५०-इतर खर्च	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	एकूण...	०·००	१·२९	०·००	०·००	१·२९	०·००	०·७३	०·००	०·००	०·७३
	एकूण-१०३-युवककल्याण कार्यक्रम	०·००	१·२९	०·००	०·००	१·२९	०·००	०·७३	०·००	०·००	०·७३
५	**१०४-क्रीडा व खेळ**										
६	(०१)(०१) महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषद. ११-प्रवास खर्च २२०४-१५४२	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
७	(०३)(०१) राज्य क्रीडा पुरस्कार कार्यक्रमाचे आयोजन ५०-इतर खर्च. २२०४-१५६९	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
८	(०८) (०२) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर अतुलनीय कामगिरी केलेल्या वयोवृध्द खेळाडूंना मानधन अनुदान-३१ ३१-सहाय्यक अनुदान २२०४-१६५८	०·००	०·००	०·००	७८·९३	७८·९३	०·००	०·००	०·००	३१·००	३१·००
	एकूण-१०३-युवक कल्याण कार्यक्रम										
९	(१०) (०१) क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना., २२०४-१६७६										
	०१-वेतन	२३९·३८	२३४·७१	४६१·००	०·००	९३५·०९	२६७·२०	२६१·९८	५१४·५६	०·००	१०४३·७४
	०६-दूरध्वनी, विज व पाणी	०·०१	०·०१	०·०२	०·००	०·०४	०·०१	०·०१	०·०१	०·००	०·०३
	१०-कंत्राटी सेवा	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	११-देशांतर्गत प्रवास खर्च	०·२२	०·२२	०·४२	०·००	२·८६	०·४७	०·४६	०·९०	०·००	१·८२
	१३-कार्यालयीन खर्च	०·२४	०·२३	०·४६	०·००	०·९३	०·३७	०·३६	०·७०	०·००	१·४३
	एकूण...	२३९·८५	२३५·८५	४६१·००	०·००	९३६·६२	२६८·०४	२६२·८०	५१६·१८	०·००	१०४७·०२

१०	(१५) (०१) क्रीडांगणाचा विकास. २२०४-१६९४										
	०१-वेतन	०·००	०·००	३८·१०	०·००	३२·१०	०·००	०·००	४०·५३	०·००	४०·५३
	०२-मजूरी	०·००	०·००	०·०७	०·००	०·०७	०·००	०·००	०·१४	०·००	०·१४
	१०-कंत्राटी सेवा	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	१३-कार्यालयीन खर्च	०·००	०·००	०·६०	०·००	०·६०	०·००	०·००	१·०८	०·००	१·०८
	१४-भाडेपटी व कर	०·००	०·००	०·०२	०·००	०·०२	०·००	०·००	०·०२	०·००	०·०२
	२६-जाहिरात व प्रसिध्दी	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	२७-लहान बांधकामे	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	एकूण	०·००	०·००	३८·७९	०·००	३८·७९	०·००	०·००	४१·७७	०·००	४१·७७
	एकूण-१०४ क्रीडा व खेळ	२३९·८५	२३५·१७	५००·६९	७८·९३	१०५४·६४	२६८·०४	२६२·८०	२५७·९५	०·००	१११९·७९
	२२०४-क्रीडा व युवक सेवा **एकूण...**	२५५७·९३८	२५०९·२७	४९६४·८२	९१·५७	१०१२३·५९	३०१२·९५	२९५४·११	५८०२·२९	४५·२८	११८८८·१३

१०३-विद्यार्थीत्तर युवककल्याण कार्यक्रम

१	(०१) (०१) युवक केंद्र व इतर संस्थांना आर्थिक सहाय्य ३१- सहाय्यक अनुदान. २२०४-१४२४	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२	(०९) (०१) सामुदायिक सहभागासाठी विविध कार्यक्रम कार्यान्वित करणे. ३१ सहाय्यक अनुदान २२०४-१४८९	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३	(०१) (०१) ग्रामीण क्षेत्रातील युवक कल्याण विस्तार. ३१ सहाय्यक अनुदान २२०४-१४९८	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	१०३-विद्यार्थीत्तर युवककल्याण कार्यक्रम एकूण	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००

२२०४ क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे योजनांतर्गत योजना सन २०२०-२१ व २०२१-२२ मंडळनिहाय अंतिम खर्च दर्शविणारे विवरण पत्र खर्चाची माहिती

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०२०–२०२१					२०२१–२०२२				
		योजनेत्तर					कार्यक्रम				
		विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण	विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण
	१०४-क्रीडा व खेळ										
४	(०६) (०२) अखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा सहभाग, ३१ सहाय्यक अनुदान २२०४-१९८१	०·००	०·००	०·००	९·०८	९·०८	०·००	०·००	०·००	२२·१५	२२·१५
५	(०६) (०५) अखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा आयोजन, ३१ सहाय्यक अनुदान २२०४-१९९९	०·००	०·००	०·००	१२·००	१२·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
६	(०८)(०१) कुस्ती खेळांचा विकास करण्याकरिता आर्थिक सहाय्य. शिष्यवृत्त्या ३४- व विद्यावेतने २२०४-१६४९	०·००	०·००	०·००	६३·००	६३·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
७	(०९) (०१) क्रीडा नैपुण्य शिष्यवृत्त्या. ३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने. २२०४-१६६७	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	६·७९	६·७९
८	(१६) (०१) क्रीडा संकुलाची स्थापना ३१-सहाय्यक अनुदान, २२०४-१७०२	०·००	०·००	०·००	३५०·००	३५०·००	०·००	०·००	०·००	२५४२·२१	२५४२·२१
९	(२५) (०१) महाराष्ट्र राज्याच्या प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये क्रीडा सप्ताह साजरा करणे. ५०-इतर खर्च २२०४-१७३८	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·३०	०·२९	०·५८	०·००	१·१७
१०	(२६) (०१) खाशाबा जाधव कुस्ती स्पर्धा ३१-सहाय्यक अनुदाने, २२०४-२०३७	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००

५८

११	(३१) (०१) शिवशाही चषक राष्ट्रीय कबड्डी स्पर्धा. ३१-सहा. अनुदान. २२०४-२०४६	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
१२	(३२) (०१) अश्वमेध क्रीडा स्पर्धेस सहाय्य, ३१-सहाय्यक अनुदाने. २२०४-२०५५.	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
१३	(३३) (०१) क्रीडा विद्यापीठाची स्थापना ३१-सहाय्यक अनुदान. २२०४-२०६४	०·००	०·००	०·००	४०४·२०	४०४·२०	९८·६६	९६·७३	१९०·००	०·००	३८५·३९
१४	(३५) (०१) राज्य क्रीडा विकास निधीला अंशदाने. ३१-सहाय्यक अनुदाने. २२०४-२०८२	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	१०४-क्रीडा व खेळ एकूण	०·००	०·००	०·००	८३९·००	८३९·००	९८·९६	९७·०२	१९०·५८	२५७१·१५	२९५७·७१
	राज्य योजना										
१५	जिल्हा व विभागीय क्रीडा संकुलाची २२०४-१८२७	०·००	०·००	२४०·००	४४५५·००	४६९५·००	३४५·००	३४५·००	२३४६·६५	०·००	३०३६·६५
१६	तालुका क्रीडा संकुलाची स्थापना २२०४-१७९२	३७१·००	०·००	०·००	०·००	३७१·००	४००·००	३२५·००	८५०·००	०·००	१५७५·००
१७	महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषद मार्फत क्रीडा संस्थांना आर्थिक सहाय्य २२०४-१९४३	०·००	०·००	०·००	१००·००	१००·००	१२८·००	१२५·५०	२४६·५०	०·००	५००·००
१८	स्वयंसिध्दा महिला संरक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रम २२०४-१८७२	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
१९	राजीव गांधी खेल अभियान (राज्य हिस्सा) २२०४-५८१३	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२०	जिल्हा क्रीडा संकुलाची देखभाल २२०४-५३१२	१२२·००	११९·००	१३५·००	०·००	४७६·००	२९७·८५	१०६·३०	१५०·२१	०·००	५५४·३६
२१	अनिवासी क्रीडा प्रबोधिनी स्थापना २२०४-५३९५	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००

२२०४ क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे योजनांतर्गत योजना सन २०२०-२१ व २०२१-२२ मंडळनिहाय अंतिम खर्च दर्शविणारे विवरण पत्र खर्चाची माहिती

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०२०—२०२१ योजनेत्तर					२०२१—२०२२ अनिवार्य				
		विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण	विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण
२२	व्हॉलीबॉल क्रीडा चषक स्पर्धा २२०४-५४०१	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२३	खो-खो चषक स्पर्धा २२०४-५४१२	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२४	मानधनावर क्रीडा मार्गदर्शकांची नियुक्ती २२०४-५४४८	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	राज्य योजना एकूण	४९३·००	११९·००	४७५·००	४५५५·००	५६४२·००	११७०·८५	९०१·८०	३५९३·३६	०·००	५६६६·०१
	युवा धोरण										
२५	राज्य युवा विकास निधीची स्थापना २२०४-५६७१	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२६	युवा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना २२०४-५५३७	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२७	राज्य व जिल्हास्तरावर युवा पुरस्कार २२०४-५५६४	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२८	युवा वसतिगृह स्थापन करणे २२०४-५५७३	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
२९	युवक महोत्सवाचे आयोजन करणे. २२०४-५५८२	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	२१·७६	२१·३४	४१·९१	०·००	८५·००
३०	युवा नेतृत्व व व्यक्तिमत्व विकास प्रशिक्षण २२०४-५५९१	०·००	०·००	३०·००	०·००	३०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	युवा धोरण एकूण	०·००	०·००	३०·००	०·००	३०·००	२१·७६	२१·३४	४१·९१	०·००	८५·००

क्रीडा धोरण

३१	क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी सहाय्य करणे २२०४-५७०६.	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	२१४·५०	२५७·५०	६०८·००	०·००	१०८०·००
३२	राज्यस्तरांवर क्रीडा प्रशिक्षण शिबीरांचे आयोजन २२०४-५६२६.	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३३	माध्यमिक शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयांना खेळाचे प्रचलनासाठी प्रोत्साहनात्मक अनुदान २२०४-५६६२	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३४	खेळाडूंसाठी गौरव, प्रोत्साहन व बक्षिसे २२०४-५३२१	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	२२०·५०	२२०·५०
३५	तालीम, कुस्ती केंद्राचा विकास करणे २२०४-५४७५	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	१२·५७	१२·३३	२४·२१	०·००	४९·११
३६	क्रीडा शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण शिबीरांचे २२०४-५५५५	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३७	जिल्हा क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना २२०४-५६८२	१०·२४	१०·०४	११·७२	०·००	४०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३८	आंतरराष्ट्रीय खेळाडूंना प्रशिक्षण २२०४-५६५३	०·००	०·००	०·००	१३·१०	१३·१०	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
३९	शालेय क्रीडा स्पर्धा आयोजन २२०४-५६३५	७२·८३	७१·४१	१४०·२६	०·००	२८४·५०	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
४०	क्रीडा शिक्षकांना पुरस्कार देणे २२०४-५६९१	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	क्रीडा धोरण एकूण	८३·०७	८१·८५	१५१·९८	१३·१०	३३७·६०	२२७·०७	२६९·८३	६३२·२१	२२०·५०	१३४९·६१

२२०४ क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे योजनांतर्गत योजना सन २०२०-२१ व २०२१-२२ मंडळनिहाय अंतिम खर्च दर्शविणारे विवरण पत्र खर्चाची माहिती

(रूपये लाखात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०२०–२०२१ योजनेत्तर					२०२१–२०२२ अनिवार्य				
		विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण	विदर्भ	मराठवाडा	उर्वरित महाराष्ट्र	अविभाज्य	एकूण
	५३-मोठी बांधकामे										
४१	क्रीडा स्मारक ४२०२-६२५५	०·००	०·००	०·००	१८·७५	१८·७५	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	केंद्र पुरस्कृत योजना										
४४	राजीव गांधी खेल अभियान (केंद्र हिस्सा) २२०४-५८०४	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००
	नवीन योजना										
४५	मिशन ऑलिम्पिक २०२० २२०४-५३६८	०·००	०·००	०·००	५५०·००	५५०·००	०·००	०·००	०·००	२४५·००	२४५·००
४६	आंतरराष्ट्रीय क्रिडा विद्यापीठ, महाराष्ट्र पुणे २२०४-५८३१	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	०·००	१४११·२०	१४११·२०

सन २०१७-१८ ते २०२१-२२ या पाच वर्षातील खर्च दर्शविणारे विवरण पत्र

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	योजनेत्तर २०१७-१८	योजनेत्तर २०१८-१९	योजनेत्तर २०१९-२०	अनिवार्य २०२०-२१	अनिवार्य २०२१-२२
१.	**००१-संचालन व प्रशासन**					
	(००) (०१) क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय (२२०४-१३७१)					
	०१-वेतन	२४३९६४	२७९१७८	३४८१९५	३३५०३०	३४८३३८
	०३-अतिकालीन भत्ता	५१	४५	३०	२४	७३
	०६-दूरध्वनी, वीज व पाणीपट्टी	१९९३	१६२४	१९००	८९४	१०५४
	११-देशांतर्गत प्रवास खर्च	१६६०	१९१४	१६२१	९३४	१३७०
	१३-कार्यालयीन खर्च	३५९९	३८९९	३७४२	२४८६	४५००
	१४-भाडेपट्टी व कर	८०१	३६१	३७५	२७४	५३
	१७-संगणक खर्च	१३५	१४९	१०४	०	१२९
	२१-सामग्री व पुरवठा	०	०	०	०	६
	२४-पेट्रोल, तेल, वंगण	१०१०	११८५	७९१	५५२	८८५
	२६-जाहीरात व प्रसिद्धी	८८	६४	५९	०	०
	५०-इतर खर्च	२७	२७	८	०	०
	५१-मोटार वाहने	१०४	१०४	६२	४३	८७
	एकूण-	२५३४३२	२८८५५०	३५६४८७	३४०७३७	३५६७६५
२.	**१०१-शारीरिक शिक्षण**					
२.	(०१) (०२) राष्ट्रीय शिस्त योजना आस्थापना (पीटीआय) (शारीरिक प्रशिक्षण निदेशक) (२२०४-१४०६)					
	०१-वेतन	१४९५	१९०४	२२९६	१२४१	१३७४
	०६-दूरध्वनी, पाणीपट्टी व वीज	०	०	०	०	०
	११-देशांतर्गत प्रवास खर्च	२	०	०	०	०
	१३-कार्यालयीन खर्च	६५	६७	०	७	३१
	एकूण-(०१) (०२)	१५६३	१९०४	२३०५	१२६४	१४०५

सन २०१७-१८ ते २०२१-२२ या पाच वर्षातील खर्च दर्शविणारे विवरणपत्र.

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	योजनेत्तर २०१७-१८	योजनेत्तर २०१८-१९	योजनेत्तर २०१९-२०	अनिवार्य २०२०-२१	अनिवार्य २०२१-२२
३.	**१०२-विद्यार्थ्यांकरिता युवक कल्याण कार्यक्रम-(१०२)(०१) राष्ट्रीय छात्र सेना**					
३.	**(०१)(०१) राष्ट्रीय छात्र सेना (२२०४-००१६)**					
	०१-वेतन व भत्ते	३०२००९	३०६७१६	४०१६४६	३६८३०१	३६८८९७
	०३-अतिकालीन भत्ता	५६२	७००	३८६	२०६	२०६
	०६-दूरध्वनी, वीज व पाणी	१२०२५	६५४९	५४१	४१६	४९५६
	११-प्रवास खर्च	७४१	५९४	४८८	१३४	१३४
	१३-कार्यालयीन खर्च	६९००	७१११	५४८०	५९९३	५९९३
	१४-भाडेपट्टी व कर	१३९६७	१०८००	६९७१	१७८१९	१७८१९
	२१-सामग्री व पुरवठा	८९५२८	२९५६२७	७०९९७	५५०२७	५५०२७
	२४-पेट्रोल, तेल, वंगण	४६०४	४५०३	४१२१	३५७२	३५७२
	२७-लहान बांधकामे	०	०	०	०	०
	२८-व्यावसायिक व विशेष सेवांसाठी प्रदाने	८४४३	९६००	४८५३	०	०
	३१-सहाय्यक अनुदाने	७०	२७०	०	०	०
	३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतन	५०	०	३३	०	०
	एकूण-१०२ (०१) राष्ट्रीय छात्र सेना	४३८८९९	४४२४७०	५००३८९	५००३८९	४५६६०२
४.	**(०२)(०१) बालवीर सेवा व मार्गदर्शन महाराष्ट्र राज्य भारत स्काऊटस् व गाईडस् मुंबई यांना ३६ सहाय्यक अनुदान (वेतन) (२२०४-००३४)**	८३१९१	८३८०७	१०१७२१	१०९५५५	१२२८३२
	३१-सहाय्यक अनुदान वेतनेत्तर	०	११७३३	०	०	७५८३
	एकूण	८३१९१	९५५४०	१०१७२१	१०९५५५	१३०४१५
	एकूण-१०२ विद्यार्थ्यांकरिता युवक कल्याण कार्यक्रम-(राष्ट्रीय छात्रसेना व बालवीर सेना व मार्गदर्शन)	५२२०९०	५३८०१०	६०२११०	६०९९४४	६११६३९
४.	**१०३-विद्यार्थी युवक कल्याण कार्यक्रम.**					
५.	**(०१)(०१) युवक केंद्रे व इतर संस्थांना आर्थिक सहाय्य ३१-सहाय्यक अनुदान (२२०४-१४२४)**	०	०	०	०	०
६.	**(०१)(०२) औरंगाबाद येथील युवक वसतीगृहाला वित्तीय सहाय्य (२२०४-१४३३)**					
	०१-वेतन	१६	०	६०	१०८	४८
	०६-दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	८	७	०	३	५
	११-देशांतर्गत प्रवास खर्च	६	३	०	२	०
	१३-कार्यालयीन खर्च	३४	३६	२३	१६	२०
	५०-इतर खर्च	२०	२६	०	०	०
	एकूण खर्च-(०१)(०२)	८४	७२	८३	१२९	७३

सन २०१७-१८ ते २०२१-२२ या पाच वर्षातील खर्च दर्शविणारे विवरणपत्र.

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	योजनेत्तर २०१७-१८	योजनेत्तर २०१८-१९	योजनेत्तर २०१९-२०	योजनेत्तर २०२०-२१	अनिवार्य २०२१-२२
७	(०९)(०१) सामुदायिक सहभागासाठी विविध कार्यक्रम कार्यान्वित करणे. ३१- सहाय्यक अनुदान. (२२०४-१४८९)	०	०	०	०	०
८	(१०)(०१) ग्रामीण क्षेत्रातील युवक कल्याण विस्तार ३१-सहाय्यक अनुदान. (२४०४-१४९८)	०	०	०	०	०
	एकूण-(१०३) विद्यार्थीत्तर युवक कल्याण कार्यक्रम	८४	७२	८३	१२९	०
	१०४-क्रीडा व खेळ					
९	(०१)(०१) महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषद ११ प्रवास खर्च (२२०४-१५४२)	०	०	०	०	०
१०	(०२)(०१) राज्य क्रीडा परिषदेमार्फत क्रीडा संस्थांना सहाय्यक अनुदान. ३१-सहाय्यक अनुदान. (२२०४-१५५१)	०	०	०	०	०
११	(०३)(०१) राज्य क्रीडा पुरस्कार कार्यक्रमाचे आयोजन. ५०-इतर खर्च (२२०४-१५६९)	२८२१०	१५९०६	१३८८२	०	०
१२	(०५)(०१) राष्ट्रीय क्रीडा व खेळ याकरिता राज्य संघाची प्रतिनियुक्ती. ३१-सहाय्यक अनुदान.	०	०	०	०	०
	५०-इतर खर्च. (२२०४-१५८७)	०	०	०	०	०
	एकूण	०	०	०	०	०
१३	(०५)(०३) राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धा खेळाकरिता संघ/खेळाडू पाठविण्यासाठी राज्य संघांना वित्तीय सहाय्य करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान. (२२०४-१५९६)	०	०	०	०	०
१४	(०५)(०४) प्रशिक्षण शिबिरे संघटित करण्यासाठी राज्य संघास वित्तीय सहाय्य देणे. ३१-सहाय्यक अनुदान. (२२०४-१६०२)	०	०	०	०	०

सन २०१७-१८ ते २०२१-२२ या पाच वर्षातील खर्च दर्शविणारे विवरणपत्र.

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	योजनेत्तर २०१७-१८	योजनेत्तर २०१८-१९	योजनेत्तर २०१९-२०	योजनेत्तर २०२०-२१	अनिवार्य २०२१-२२
१५.	(०५)(०५) राष्ट्रीय स्पर्धांमध्ये सहभागी होणाऱ्या खेळाडूंना ट्रॅकसूट देणे. ५०-इतर खर्च (२२०४-१६११)	०	०	०	०	०
१६.	(०६)(०२) अखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा सहभाग, ३१ सहाय्यक अनुदान (२२०४-१९८१)	०	०	०	०	०
१७.	(०६)(०५) आखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा आयोजन, ३१- सहाय्यक अनुदान (२२०४-१९९९)	०	०	०	०	०
१८.	(०८)(०१) कुस्ती खेळांचा विकास करण्याकरिता आर्थिक सहाय्य (२२०४-१६४९) ३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने	०	०	०	०	०
१९.	(०८)(०२) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर अतुलनीय कामगिरी केलेल्या वयोवृद्ध खेळाडूंना मानधन (२२०४-१६५८) ३१-सहाय्यक अनुदान	५७०७	५१६७	३४४४	७८९०	३१००
२०.	(०९)(०१) क्रीडा नैपुण्य शिष्यवृत्त्या (२२०४-१६६७) ३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने	०	०	०	०	०
२१.	(१०)(०१) क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना. (२२०४-१६७६)					
	०१-वेतन	८५२९४	७१४७८	१००७७२	९३५००	१०४३८१
	०६-दूरध्वनी, पाणीपट्टी व वीज	३२	४३	४४	४	३
	११-देशांतर्गत प्रवास खर्च	२६८	३३०	२५८	८६	१८
	१३-कार्यालयीन खर्च	१२८	१५३	१२४	९३	१४
	एकूण-(१०)(०१)	७५७२२	७२००४	१०११९८	९३६९२	१०४७०९
२२.	(१३)(०१) क्रीडा व महोत्सव. ३१-सहा. अनुदान. (२२०४-१६८५)	०	०	०	०	०
२३.	(१५)(०१) क्रीडांगणाचा विकास. (२२०४-१६९४)					
	०१-वेतन	३४७०	३४१६	४१०६	३८१०	४०५३
	०२-मजूरी	१२	१३	०	७	१४
	१३-कार्यालयीन खर्च	९०	९७	६३	६०	१०८
	१४-भाडेपट्टी व कर	०	३०	३०	२०	२
	२६-जाहिरात व प्रसिद्धी	२७	१०	०	०	०
	२७-लहान बांधकामे	५४	५४	०	०	०
	एकूण-(१५)(०१)	३६५३	३५३९	४१७२	३८७९	४१७७

सन २०१७-१८ ते २०२१-२२ या पाच वर्षातील खर्च दर्शविणारे विवरणपत्र.

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	योजनेत्तर २०१७-१८	योजनेत्तर २०१८-१९	योजनेत्तर २०१९-२०	योजनेत्तर २०२०-२१	अनिवार्य २०२१-२२
२४.	(१६)(०१) क्रीडा संकुलाची स्थापना. ३१-सहाय्यक अनुदाने (२२०४-१७०२)	०	०	०	०	२५४२२१
२५.	(२१)(०१) अद्ययावत व्यायामशाळा, कुस्ती, ज्युडो, कराटे व इतर खेळांच्या विकासासाठी अनुदान. (२२०४-१७२९) ३१-सहाय्यक अनुदाने.	०	०	०	०	०
२६.	(२५)(०१) महाराष्ट्र राज्याच्या प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये क्रीडा सप्ताह साजरा करणे. ५०-इतर खर्च. (२२०४-१७३८)	०	०	०	०	११७
२७.	(२६)(०१) खाशाबा जाधव कुस्ती स्पर्धा. ३१ सहाय्यक अनुदाने (२२०४-२०३७)	०	०	०	०	०
२८.	(३१)(०१) शिवशाही चषक राष्ट्रीय कबड्डी स्पर्धा. ३१-सहाय्यक अनुदाने (२२०४-२०४६)	०	०	०	०	०
२९.	(३२)(०१) अश्वमेध क्रीडा स्पर्धेस सहाय्य. ३१-सहाय्यक अनुदाने (२२०४-२०५५)	०	०	०	०	०
३०.	(३३)(०१) क्रीडा विद्यापीठाची स्थापना ३१-सहाय्यक अनुदान (२२०४-२०६४)	०	०	०	०	५३६५४
३१.	(३४)(०१) राज्य क्रीडा पुरस्कार विजेत्यांना महाराष्ट्रात मोफत एस. टी. प्रवास सवलत. ३१-सहाय्यक अनुदाने (२२०४-२०७३)	०	०	०	०	०
३२.	(३५)(०१) राज्य क्रीडा विकास निधीला अंशदान ३१-सहाय्यक अनुदाने (२२०४-२०८२)	०	०	०	०	०
३३.	(३६)(०१) राष्ट्रीय स्पर्धामध्ये प्राविण्य मिळविणाऱ्या राज्य संघटनांना वित्तीय सहाय्य. ३१-सहाय्यक अनुदाने (२२०४-२०९१)	०	०	०	०	०
	एकूण-१०४-क्रीडा व खेळ	१२३२९२	९६६१६	११२६९६	१०५४६१	३०७९९२
	एकूण-२२०४-क्रीडा व युवक सेवा	९००४६१	९२५१५२	१०८३६८१	१०५७५३५	०

कार्यक्रमावरील खर्च योजना मागील ५ वर्षातील योजना निहाय खर्चाचा तपशिल

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०१७-१८ योजनांतर्गत	२०१८-१९ योजनांतर्गत	२०१९-२० योजनांतर्गत	२०२०-२१ कार्यक्रम	२०२१-२२ कार्यक्रम
१.	**१०३-विद्यार्थीत्तर युवक कल्याण कार्यक्रम**					
१	(०१)(०१) युवक केंद्र व इतर संस्थांना आर्थिक सहाय्य ३१-सहाय्यक अनुदान. (२२०४-१४२४)	०	०	०	०	०
२	(०९)(०१) सामुदायिक सहभागासाठी विविध कार्यक्रम कार्यान्वित करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान. (२२०४-१४८९)	०	०	०	०	०
३	(१०)(०१) ग्रामीण क्षेत्रातील युवक कल्याण विस्तार. ३१-सहाय्यक अनुदान. (२२०४-१४९८)	०	०	०	०	०
	१०३-विद्यार्थीत्तर युवक कल्याण कार्यक्रम एकूण	०	०	०	०	०
	१०४-क्रीडा व खेळ					
४	(०६)(०२) अखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा सहभाग, ३१-सहाय्यक अनुदान.	०	१८३८	०	९८०	२२९५
५	(०६)(०३) अखिल भारतीय नागरी सेवा स्पर्धा आयोजन ,३१-सहाय्यक अनुदान	०	१९८२	०	१२००	०
६	(०८)(०१) कुस्ती खेळांचा विकास करण्याकरिता आर्थिक सहाय्य. ३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने.	०	११९९९	११८५६	६३००	०
७	(०९)(०१) क्रीडा नैपुण्य शिष्यवृत्त्या ३४-शिष्यवृत्त्या व विद्यावेतने.	०	१९५००	१६७६७	०	६७९
८	(१६)(०१) क्रीडा संकुलाची स्थापना ३१-सहाय्यक अनुदान.	०	८०००	३३३३	३५०००	२९२२१
९	(२५)(०१) महाराष्ट्र राज्याच्या प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये क्रीडा सप्ताह साजरा करणे. ५०-इतर खर्च.	०	२६९	२४१	०	११७
१०	(२६)(०१) खाशाबा जाधव कुस्ती स्पर्धा. ३१-सहाय्यक अनुदाने.	०	०	०	०	०
११	(३१)(०१) शिवशाही चषक राष्ट्रीय कबड्डी स्पर्धा. ३१-सहाय्यक अनुदाने.	०	५०००	०	०	०

कार्यक्रमावरील खर्च योजना मागील ५ वर्षातील योजना निहाय खर्चाचा तपशिल

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०१७-१८ योजनांतर्गत	२०१८-१९ योजनांतर्गत	२०१९-२० योजनांतर्गत	२०२०-२१ कार्यक्रम	२०२१-२२ कार्यक्रम
१२	(३२)(०१) अश्वमेध क्रीडा स्पर्धेस सहाय्य. ३१-सहाय्यक अनुदाने.	०	४००	३००	०	०
१३	(३३)(०१) क्रीडा विद्यापीठाची स्थापना, ३१-सहाय्यक अनुदान.	०	७२२०१	७१३०९	४०४१९	५३६५४
१४	(३४)(०१) राज्य क्रीडा पुरस्कार विजेत्यांना महाराष्ट्रात मोफत एस. टी. प्रवास सवलत ३१-सहाय्यक अनुदाने.	०	०	०	०	०
१५	(३५)(०१) राज्य क्रीडा विकास निधीला अंशदान. ३१-सहाय्यक अनुदाने.	०	४०००	३०००	०	०
१६	(००) (०५) राजीव गांधी खेळ अभियान (राज्य हिस्सा २५%) ३१ सहाय्यक अनुदान	०	०	०	०	०
	१०४-क्रीडा व खेळ एकूण	०	१२८१८९	१०६८०६	८३८९८	८५९६६
	राज्यस्तर योजना					
१७	(०२)(०३) महाराष्ट्र राज्य क्रीडा परिषदेमार्फत क्रीडा संस्थांना सहाय्यक अनुदान. ३१-सहाय्यक अनुदान.	२०६००	१८०००	३००००	१०००	५००
१८	(०९)(०५) स्वयंसिद्ध महिलांकरिता स्वसंरक्षण प्रशिक्षण कार्यक्रम. ३१-सहाय्यक अनुदान.	०	०	०	०	०
१९	(०९) (०६) ऑलिंपिक, राष्ट्रकूल व आशियाई स्पर्धामधील पदक विजेत्यांना रोख पारितोषिके देणे ५०-इतर खर्च	२०५१२५	१०५४६३	९६८८	०	०
२०	(०९)(१०) व्हॉलीबॉल चषक स्पर्धा. ३१-सहाय्यक अनुदान.	४०००	०	०	०	०
२१	(०९)(११) खो-खो चषक स्पर्धा. ३१-सहाय्यक अनुदान.	४०००	०	०	०	०
२२	(०९) (१४) मानधन तत्वावर खास प्रशिक्षकांची नेमणूक करणे, ३६-सहाय्यक अनुदान. (वेतन)	०	०	०	०	०
२३	(१०)(०२) क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना. (तालुका क्रीडा संकुल बांधकाम). ३१-सहाय्यक अनुदान.	२७५४४०	४०८४५९	७२१४९	३७१००	१०४७०९
२४	(१६)(०२) क्रीडा संकुलाची स्थापना. ३१-सहाय्यक अनुदान.	१६८२४०	४७७२७०	७८५९४	४६९५००	०
२५	(१६)(०३) जिल्हा क्रीडा संकुलाची देखभाल- ३१-सहाय्यक अनुदान.	३५६५६	३२०००	२३३२५	४७६००	५५४३६
२६	(३३)(०२) जिल्हास्तरावर अनिवासी क्रीडा प्रबोधीनीची निर्मिती करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान	२१००	३२००	१४५०	०	०
	एकूण : राज्यस्तर योजना	७१५१६१	१०५६०७२	२१५२०६	५६४२००	२४६६११

कार्यक्रमावरील खर्च योजना मागील ५ वर्षातील योजना निहाय खर्चाचा तपशिल

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०१७-१८ योजनांतर्गत	२०१८-१९ योजनांतर्गत	२०१९-२० योजनांतर्गत	२०२०-२१ कार्यक्रम	२०२१-२२ कार्यक्रम
	युवा धोरणांतर्गत योजना					
२७	(०१)(०९) राज्य युवा विकास निधिला अनुदान. ३१-सहाय्यक अनुदान.	२८००	२८००	०	०	०
२८	(१०)(०९) युवा प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना ३१-सहाय्यक अनुदान.	८०००	६४००	०	०	०
२९	(१०)(१०) युवा पुरस्कार. ३१-सहाय्यक अनुदान.	३८९४	२५२०	०	०	०
३०	(१०)(११) युवा वसतिगृह स्थापन करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान.	२३३६०	०	०	०	०
३१	(१०)(१२) युवक महोत्सवाचे आयोजन करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान.	४४५७	३९९३	०	०	८५
३२	(१०)(१३) नेतृत्व व्यक्तीमत्व विकास व अन्य कल्याणकारी कार्यक्रमाशी निगडीत बौद्धिक विकास करण्यासाठी विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान.	०	०	१२०७१	३०००	०
	युवा धोरण एकूण-	४२५११	१५७१३	१२०७१	३०००	८५
३३	(०५)(०६) शालेय क्रीडा स्पर्धेचे आयोजन. ३१-सहाय्यक अनुदान.	९४८१२	४९५३२०	६८२००	२८४५०	०
३४	(०८)(०३) कुस्ती तालीम केंद्राचा विकास करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान.	४०००	४०००	०	०	४९११
३५	(०८)(०४) आंतरराष्ट्रीय क्रीडापटूंना प्रशिक्षण, खेळाचे सामान, मार्गदर्शन शुल्क इत्यादीसाठी सहाय्य. ३१-सहाय्यक अनुदान.	३०९८	२८००	१८००	१३१०	०
३६	(०९)(०९) राष्ट्रीय स्तरावर क्रीडा कौशल्य व तंत्र संबंधात खास शिक्षणाचा दर्जा वाढविणे. (ऑलिम्पिक अभियान) ३१-सहाय्यक अनुदान (२२०४-५३६८)	३६००	५०५३३	३३७५०	५५०००	२४५००
३७	(०९)(१६) राज्य स्तरावर क्रीडा प्रशिक्षण शिबिराचे आयोजन. ३१-सहाय्यक अनुदान	०	१२०००	१०५०३	०	०
३८	(०९)(१७) क्रीडा शिक्षकांना उत्तेजन देण्यासाठी बक्षिसे. ३१-सहाय्यक अनुदान	०	०	०	०	०

कार्यक्रमावरील खर्च योजना मागील ५ वर्षातील योजना निहाय खर्चाचा तपशिल

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०१७-१८ योजनांतर्गत	२०१८-१९ योजनांतर्गत	२०१९-२० योजनांतर्गत	२०२०-२१ योजनांतर्गत	२०२१-२२ कार्यक्रम
	क्रीडा धोरणांतर्गत योजना					
३९	(१०)(०३) जिल्हा क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची आस्थापना ३१-सहाय्यक अनुदान	२८६७८	२७८५८	१५५४६	४०००	०
४०	(२०)(०२) क्रीडा शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण शिबिरे आयोजित करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान	१४०००	१२६००	०	०	०
४१	(३९)(०१) राज्यातील क्रीडा विषयक सोई सुविधांचे सर्वेक्षण. ३१-सहाय्यक अनुदान	०	०	०	०	०
४२	(२०) (०३) खेळांना प्रोत्साहन देण्यासाठी माध्यमिक शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालये यांना प्रोत्साहनात्मक अनुदाने. ३१-सहाय्यक अनुदान	२२७२५	२३१७५	०	०	०
४३	(४०)(०१) क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी सहाय्य. ३१-सहाय्यक अनुदान	८००००	८००००	७६०१४	०	०
	क्रीडा धोरण एकूण-	२५०९१३	७०८२८६	२०५८१३	८८७६०	०
	केंद्र पुरस्कृत योजना					
४४	(००) (०४) राजीव गांधी खेळ अभियान (केंद्र हिस्सा ७५%) ३१ सहाय्यक अनुदान.	०	०	०	०	०
	मोठी बांधकामे					
४५	(००) (०२) खेळाडूंच्या स्मारकाचे बांधकाम (कार्यक्रम) ५३- मोठी बांधकामे.	२०४००	०	०	०	०
४६	राष्ट्रीय छात्र सेना जळगाव मोठी बांधकामे (४२०२-६२८२)	०	०	०	०	०
	२२०४-क्रीडा व युवकसेवा एकूण	११८२८०२	१९०८२६०	५३९८९६	७३९८५८	२२६७६००

कार्यक्रमावरील खर्च योजना मागील ५ वर्षातील योजना निहाय खर्चाचा तपशिल

(रू. हजारात)

अ. क्र.	योजनेचे नाव	२०१७-१८ योजनांतर्गत	२०१८-१९ योजनांतर्गत	२०१९-२० योजनांतर्गत	२०२०-२१ योजनांतर्गत	२०२१-२२ कार्यक्रम
	क्रीडा धोरणांतर्गत योजना					
३९	(१०)(०३) जिल्हा क्रीडा प्रशिक्षण केंद्राची आस्थापना ३१-सहाय्यक अनुदान	२८६७८	२७८५८	१५५४६	४०००	०
४०	(२०)(०२) क्रीडा शिक्षकांसाठी प्रशिक्षण शिबिरे आयोजित करणे. ३१-सहाय्यक अनुदान	१४०००	१२६००	०	०	०
४१	(३९)(०१) राज्यातील क्रीडा विषयक सोई सुविधांचे सर्वेक्षण. ३१-सहाय्यक अनुदान	०	०	०	०	०
४२	(२०) (०३) खेळांना प्रोत्साहन देण्यासाठी माध्यमिक शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालये यांना प्रोत्साहनात्मक अनुदाने. ३१-सहाय्यक अनुदान	२२७२५	२३१७५	०	०	०
४३	(४०)(०१) क्रीडा सुविधा निर्मितीसाठी सहाय्य. ३१-सहाय्यक अनुदान	८००००	८००००	७६०१४	०	०
	क्रीडा धोरण एकूण-	२५०९१३	७०८२८६	२०५८१३	८८७६०	०
	केंद्र पुरस्कृत योजना					
४४	(००) (०४) राजीव गांधी खेळ अभियान (केंद्र हिस्सा ७५%) ३१ सहाय्यक अनुदान.	०	०	०	०	०
	मोठी बांधकामे					
४५	(००) (०२) खेळाडूंच्या स्मारकाचे बांधकाम (कार्यक्रम) ५३- मोठी बांधकामे.	२०४००	०	०	०	०
४६	राष्ट्रीय छात्र सेना जळगाव मोठी बांधकामे (४२०२-६२८२)	०	०	०	०	०
	२२०४-क्रीडा व युवकसेवा एकूण	११८२८०२	१९०८२६०	५३९८९६	७३९८५८	२२६७६००

शा. मु. वाई–१७५–३-२०२३-आर–१५८*

आर-१५८-१८ (F)